

Unesite kreativnost dok
beležite stvarnost

NX10

Sa 14,6 megapiksela Samsung APS - C veličine, CMOS senzorom, brzim i preciznim AF-om i 3,0" AMOLED displejom možete kreirati svet baš onakav kakav želite.

Objektivi:

SAMSUNG 30mm F2.0

SAMSUNG 18-55mm F3.5 - 5.6 OIS

SAMSUNG 50-200mm F4.0-5.6 ED OIS

STAV, Mala pruga b.b., Beograd - Zemun, Srbija, +381 11 371 33 00
STAV, Čemovsko polje b.b., Podgorica, Crna Gora, +382 20 441 957
STAV SHOP, Kralja Milana 64, Beograd, Srbija, +381 11 3628 555

SAMSUNG

ŽBA BOR 2010 | STATIV JE OBAVEZAN | PUTOPIS PROVANSA | FOTO-KLUB TUZLA | 20 GODINA PHOTOSHOPA

ReFoto

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE | BROJ 69 | APRIL 2010 | WWW.REFOTO.CO.RS

MAJSTOR FOTOGRAFIJE

Nikola Vučemilović

Subjektivni dokument

Fabio Sgroi

Lojevi

Najbolji alat za
radu fotografija

Telezum objektiv
Canon Powershot S90
Nikon Coolpix P100
Nikkor 16-35 mm F/4G ED VR

Kreativnost bez
PHOTOSHOPA

Dokumentarna
fotografija

ISSN 1450-6394

DIN 250
K. M. 8
KUNA 30
DEN. 250
EVRA 4

At the heart of the image

Najbolji je sada još bolji.

D300s

Nikon D300S. DX format. 12.3 megapiksela. HD video. Stereo zvuk. Dva slotova za kartice. 7fps. Unaprediti ono što je najbolje u klasi kao što je to Nikon D300 nije bio lak zadatak, ali smo uspjeli da to uradimo. Dodali smo Nikon D-Movie HD video, stereo zvuk (uz dodatni stereo mikrofoni). Ubrzali smo ga do 7 snimaka u sekundi i dodali dvostruki slot za memorijske kartice CF i SD formata. Sve to u kompaktnom i laganom telu. Najbolji je sada još bolji. Dobrodošli u Nikon.

Priključi se

Sa USB portovima kojih ima u sve više uređaja, SanDisk fleš drajvovi vam omogućavaju da jednostavno podelite svoje snimke, fotografije i muziku gde god da idete. Oslonite se na SanDisk

SanDisk

STALNE RUBRIKE

- 6 **U FOKUSU**
Mačka, pacov i ...
- 10 **AKTUELNOSTI**
Najave, izložbe, konkursi, knjige
- 16 **MOJE ISKUSTVO**
Česi ga zovu "stojan", Francuzi "trépied", Englezi i Amerikanci "tripod", Španci i Italijani takođe "trípode", a mi stativ
- 28 **PRAKSA NA DELU – DOKUMENTARNA FOTOGRAFIJA**
Zašto je najrasprostranjenija i zašto dokumentarna fotografija tako lako "nadživljuje" svoje vreme?
- FOTO-KONKURS**
- 46 **Bor 2010.** – Foto-salon sa skoro deset hiljada prispelih fotografija
- 59 **FotoFiniš** – Ovoga puta teme su: "Tekstura", "Život sela", "Komunikacija" i "Četiri"
- 65 **Carl Zeiss konkurs** – Kako digitalni mediji menjaju način komuniciranja
- 54 **PUTOPIŠ**
Provansa je puna boja. Estetika forme naglašena je jarkim tonovima i to se primećuje na svakom koraku
- 60 **FOTO-KLUB "TUZLA"**
Najstarije fotografije sačinjene u Tuzli potiču iz osme decenije devetnaestog veka
- 62 **ZAŠTITA FOTOGRAFIJA**
Sve aktivnosti kao preventiva sa ciljem produžavanja trajanja materijala
- 64 **FOTO-RADIONICA**
U Skoplju se održao zanimljiv kurs studijske fotografije pod vođstvom Đorđa Odanovića
- 79 **KOLEKCIONARSKI UGAO**
Rollei – Srednjeformatni refleksi fotoaparati

© NIKOLA VUČEMILOVIĆ, "U SVOM AMBIJENTU, 1959"

- 82 **FOTO-KOMENTAR**
- 86 **FOTO-KONKURS**
"Praksa na delu – Kompozicija" i "Igra svetlosti"
- 96 **PISMA ČITALACA**

FOTOGRAFI

- 20 **FABIO SGROI**
Italijanski fotograf Fabio Sgroi pokušava da zabeleži neobična stanja sasvim običnog života
- 48 **NIKOLA VUČEMILOVIĆ**
Fokus njegovog objektivna centriran je na život – ljude, rad, morskog život i ambijent

© FABIO SGROI, BEOGRAD, 2001

ZLATNA ISF MEDALJA, TEMA: "EKSPERIMENT", CHRISTIAN HIEBL, AUSTRIJA, "MAČKA NA KROVU"

IGOR MARINOVIĆ – MARINOWSKI

© MILAN ŽIVKOVIĆ

NOVO! POTRAŽITE NAS NA **facebook**

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, ŠTAMPAČI

- 66 **NOVITETI**
Novosti iz fotografskog sveta
- 70 **TELEZUM OBJEKTIVI**
Napravili smo pregled telezum objektivna sa žižnom daljinom od 70 do 300 mm
- 74 **NIKON COOLPIX P100**
Veliki raspon zum objektivna u kombinaciji s brzim CMOS senzorom omogućava eksperimentisanje u fotografisanju
- 75 **SAMSUNG**
Dva nova modela s novim tzv. "kosim" dizajnom
- 76 **CANON POWERSHOT S90**
Savršen primer kako jedan kompaktan digitalni fotoaparati može da izgleda i vraća kreativnu kontrolu u ruke fotografa
- 77 **TELEFUNKEN FOTO-RAMOVI**
Novi modeli foto-ramova na našem tržištu
- 78 **NIKON AF-S NIKKOR 16-35 mm F/4G ED VR**
Teško mu je naći manu, a odlična je zamena za skuplje modele

FOTO-ŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

- 36 **SLOJEVI**
Digitalni retuš, najraznovrsnija podešavanja i, naravno, montaže bile bi skoro nemoguće ili veoma teško izvodljive da nema mogućnosti koje slojevi pružaju
- 40 **20 GODINA FOTOŠOPA**
Iako "Adobe" proizvodi veliki broj izvanrednih grafičkih aplikacija, Photoshop je ono po čemu je ova kompanija poznata u celom svetu
- 42 **EKSTRA BEZ FOTOŠOPA**
Ravni, kućni skeneri i projektori daju nam neograničene mogućnosti za eksperimentisanje
- 44 **DISKUSIJE**
Darko nudi nekoliko saveta i ideja za osnivanje i održavanje kolektiva koji mogu biti i vrlo jednostavni, ali i kompleksni

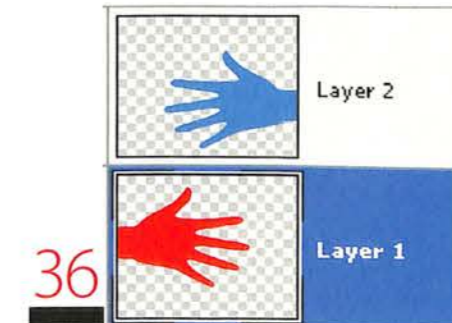
44

77

70

36

74

62

ReFoto

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE

IZDAVAČ Studio One, Beograd, Pčinjska 15a
OSNIVAČ Slobodan Vukadinović
DIREKTOR Marija Jovanović
marija.jovanovic@studioone.rs
CENA pojedinačnog broja 250 dinara
žiro-račun 160-328850-16

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK mr fot. Ivana Tomanović,
ivana.tomanovic@refoto.co.rs
IZVRŠNI UREDNIK Milan Živković, milan.zivkovic@refoto.co.rs
UREDNIK TEHNIKE Boris Bjelica, boris.bjelica@refoto.co.rs
REDAKCIJA Svetislav V. Dragović, Miroslav Nikoljačić, Imre Szabó, Goran Malić, Tomislav Peternek

SARADNICI Jelena Matić, Igor Ilić, Marija Milovanović-Maksimović, Radimir Maša Dikosavljević, Zoran Imširagić, Nenad Petrović, Ljubomir Zlatanović, Srđan "Abdee" Abdijević, Darko Stanimirović, Dragan D. Gajić (Makedonija), Sandra Vitaljić (Hrvatska), Damir Tiljak (Hrvatska), Vojin Mitrović (Pariz)
TEHNIČKA REDAKCIJA I DIZAJN Sanja Cvejanović
LEKTOR Biljana Gordić
MARKETING mr fot. Dragan Pavlović,
dragan.pavlovic@refoto.co.rs
tel. 011/344-9641; faks. 011/7860-234
ŠTAMPA Štamparija "Politika AD", Beograd
PRE-PRESS Studio One – Rukopisi i priloge se ne vraćaju.
E-POŠTA: info.refoto@refoto.co.rs

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd
77
FOTO: časopis za kulturu fotografije / glavni i odgovorni urednik Ivana Tomanović – 1996, br. 1 – Beograd (Pčinjska 15a); Studio One, 1996 – (Beograd: Politika). – 30 cm

Mesečno. – Od br. 8 (2001) štampa se latinicom, a naslov je Refoto
ISSN 1450-6394 = Foto (Beograd)
COBISS.SR-ID 117858055

© Sva prava zadržana.
Nijedan deo ove publikacije ne sme biti reprodukovani ili objavljeni u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje, unošenje u bilo koje baze podataka ili sisteme za pretraživanje, bez prethodne pismene saglasnosti izdavača.

NASLOVNA STRANA

BOR 2010. SREBRNA SALON MEDALJA, TEMA: "ZENA", JAVIER PEDRO FERNANDEZ FERRERAS, ŠPANIJA, "CIGANI 2"

reč urednika

Za vas pišu:

MILAN ŽIVKOVIĆ
IZVRŠNI UREDNIK

Prvi deo priče o slojevima u Photoshopu je pred vama (biće više reči o tome na našoj radionici), ali tu je i nastavak o kreativnosti bez toliko korišćenog Photoshopa.

BORIS BJELICA
UREDNIK TEHNIKE

Vredan kao i obično, pripremio je prikaz telezum objektiv, dva kompaktna digitalca – jedan Canon, drugi Nikon, a takođe, iz firme "Nikon" tu je nov širokougaoni objektiv 16–35 mm.

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ
FOTOGRAF I ČLAN REDAKCIJE

U ovom tekstu još jednom zastupa tvrdnju da je stativ naš najbolji objektiv i na tri strane to i dokazuje.

MIROSLAV NIKOLAJČIĆ
KOLEKCIONAR I ČLAN REDAKCIJE

Prelepi dvooki Rolleiflexi tema su ovog broja. Bili su "miljenici" brojnih fotoreportera zbog jedne od najboljih konstrukcija ikada, a imali su i vrhunsku optiku.

MILICA ĐORĐEVIĆ
FOTOGRAF

Još jedan u nizu tekstova koji se bave očuvanjem i restauracijom fotografija. Za dug život fotografija svakako su neophodni dobri uslovi skladištenja.

SRĐAN ABDEE ABDJEVIĆ
FOTOGRAF

Zvezda PMA sajma svakako je firma "Sigma", ali u stopu je prate: "Samsung", "Pentax", "Panasonic"...

ZORAN IMŠIRAGIĆ
ADOBE INSTRUKTOR

Naš "certifikovani" instruktor, u pauzi priprema za Photoshop radionicu, napravio je kratak presek razvoja ovog moćnog programa u poslednjih dvadeset godina, koliko je upravo proslavio.

IRENA GESSNER
ISTORIČAR UMETNOSTI

Naša nova saradnica iz Zagreba napisala je priču o veteranu hrvatske fotografije i veoma značajnom autoru na području bivše Jugoslavije – Nikoli Vučemiloviću iz Splita.

DOKUMENTARISTA U DUŠI

Naslovna strana, kao i veliki naslov, uvode vas u temu aprilskog broja – dokumentarnu fotografiju, koja ima izuzetno značajno mesto u našim životima, ali i u istoriji fotografije i sveta uopšte. Jednoga dana, na osnovu dokumentarnih fotografija, neke buduće generacije sudiće o nama, našem stilu života, socijalnoj i ekonomskoj razvijenosti, kao i intelektualnom nivou koji se ogleda u našem odnosu prema sebi, drugima i okolini. Sve to, u stanju je da "zabeleži" dokumentarna fotografija: bilo samo kroz faktografsko beleženje, ili kroz angažovanu dokumentarnu fotografiju koju često nazivamo subjektivnim dokumentom.

Prvi portfolio u ovom broju čine fotografije Fabia Zgroia iz Italije, koji je pravi predstavnik subjektivne dokumentarne fotografije. On beleži svet oko sebe isključivo na crno-beli film, a najviše informacija pronalazi u senkama, pa su sve njegove fotografije tamne i pomalo pesimistične, mada ih Fabio pre naziva realističnim.

Sasvim drugačiji, pomalo idealistički pogled na realnost nudi nam veteran hrvatske fotografije – Nikola Vučemilović. Inspirisan sasvim običnim životom, stvorio je neka od nezaboravnih dela koja su ušla u istoriju hrvatske, ali i jugoslovenske fotografije.

Kakvi su neki od mogućih pristupa snimanju dokumentarnih fotografija obradili smo u rubrici "Praksa na delu". Takođe, bavili smo se temama i pronalaženjem sopstvenog "stila" i definisanja aspekta iz kojeg datu temu pokušavamo da predstavimo. Priču smo zasnovali na fotografijama Milana Živkovića – našeg izvršnog urednika, koji snima dokumentarne fotografije već trideset godina. Te zapise života iz njegovog okruženja, izlagao je na brojnim izložbama, dobio nagrade i, za sada, objavio jednu knjigu.

Svi mi, fotografi, vrlo dobro znamo da je veoma teško živeti od dokumentarne fotografije: potrebno je jednoj temi posvetiti puno vremena, često putovati i biti van kuće po nekoliko meseci, slabo je plaćeno i tek mali broj časopisa objavljuje reportaže. Sve u svemu, nimalo ružičasta slika koja neće privući mnogo mladih fotografa. U "belom svetu" određenu zaštitu dokumentarnim fotografijama pružaju foto-agencije poput "Vu", "Magnum", "Seven", koje im obezbeđuju posao i "redovnu platu", ali one upošljavaju veoma mali

broj fotografa. Ipak, i pored svih nedaća koje prate život fotografa, a posebno dokumentariste, kad god otvori neku knjigu o istoriji fotografije, fotografski vodič kroz istoriju, "Photo-book", "Naj fotografije svih vremena"... i slične naslove, devedeset posto prikazanih fotografija jesu dokumentarne! Dakle, najbolji svedok vremena upravo su dokumentarne fotografije. Čak i fotografije iz naših privatnih foto-albuma s letovanja, razna nasmejana lica, klinici u nemoćnim situacijama, naši rodaci, proslave... sve je to dokument našeg života kroz koji svi rado "putujemo" i iznova mu se vraćamo.

Fantastična moć fotografije da ispriča priču ovde dostiže svoj vrhunac. Ljudska potreba za prenošenjem priča stara je koliko i čovek, pa s toga ne čudi prvobitna opčinjenost realizmom fotografije još od njenog nastanka. I pored nezaustavljivog galopa digitalne tehnologije i brojnih mogućnosti izmene, dorade, poboljšanja, lažiranja u raznim programima za obradu fotografija, "čista" dokumentarna fotografija koja prikazuje neku ljudsku dramu ili običnu životnu priču i dalje ostavlja najveći utisak na gledaoce.

Kad pogledam svoju foto-biblioteku, većina knjiga jesu crno-bele fotografije velikana svetske dokumentarne fotografije, pa čak i svoje studente uvodim u magični svet fotografske slike upravo kroz njih. I kroz dugogodišnje uređivanje *Refoto* časopisa istinitost svega navedenog mi se svakodnevno potvrđuje. Neki od najuspešnijih konkursa u istoriji časopisa imali su "dokumentarnu" temu kao što je prošlogodišnji konkurs "Svet u fokusu" ili "Život grada" iz 2005. godine.

S obzirom na to da vas u ovom broju čeka konkurs na temu "Dokumentarna fotografija" u rubrici *Praksa na delu*, naoružajte se fotoaparatom, znanjem i stavom i zadivite nas nekim neponovljivim "sasvim običnim trenutkom" ili nas odvedite na neka neverovatna i malo poznata mesta koja ćemo upoznati samo kroz vašu "tri oka".

IVANA TOMANOVIĆ
ivana.tomanovic@refoto.co.rs

ReFoto radionica PRIJAVITE SE!

Ne propustite prvu, u nizu radionica, na temu obrade fotografija u Photoshop programu u Domu kulture Studentski grad u Beogradu, 10. 4. 2010.

10.04.10.

SVAKI POLAZNIK DOBIĆE CD S TUTORIJALOM TEMA OBRADENIH NA RADIONICI

INFORMACIJE O RADIONICI

Mesto održavanja

Dom kulture Studentski grad, Novi Beograd

Trajanje radionice

Od 10 h do 18 h, sa tri pauze za osveženje i jednom za ručak

Datum održavanja

10. april 2010.

Uslov za učešće

Osnovno poznavanje Photoshop programa

Kotizacija

3.600 dinara. U cenu je uračunato osveženje (kafa, čaj, sokovi, voda – po izboru) i ručak u vidu sendviča i malog dezerta. Uplate se vrše na račun br. 160-328850-16, Banca Intesa, primalac: Studio One d.o.o, Pčinjska 15a, Beograd

Seminar

O Epson štampačima i tehnologiji štampe (poneti jednu fotografiju za štampanje)

Nagradna igra

Na kraju radionice organizovaćemo nagradnu igru u kojoj ćemo proveriti vaše znanje stečeno na radionici. Za najbolje učesnike radionice sponzori će obezbediti lepe nagrade

POSLEDNJI ROK ZA PRIJAVU

6. 4. 2010.

Prijavite se na

011/344-9641 ili na e-mail: citaoci@refoto.co.rs

PROGRAM ADOBE ŠKOLE

1. Kratko upoznavanje s pojmovima digitalne (bitmapirane) slike, vrstama formata i manipulacijom u operativnom sistemu: pregled, sortiranje, veličina fotografije, balans belog, osetljivost...
2. Photoshop CS4 kao osnovni alat za obradu digitalnih fotografija;
3. Prečice i tehnike za ubravanje rada;
4. Korišćenje "Bridgea" kao alata za organizaciju rada i izbor "Camera Raw" podprograma kao alatke za manipulaciju kako .raw tako i .jpg i .tif formata;
5. Konačno otvaranje i prelazak u Photoshop. Čuvanje otvorene fotografije i izbor formata i kolornog prostora;
6. Padajući meniji i opcije;
7. Selekcije: izbor pojedinih alata, kombinovanje, upotreba grafičkih tabli. Izrada putanja i rad sa Bezieovim krivama;
8. Prednosti rada u slojevima: objašnjenje slojeva, podešavanje i kontrola slojeva, kako koristiti prednosti slojeva za podešavanje (Adjustment Layers) i njihov nedestruktivni koncept, sva podešavanja mogu da se naprave;
9. Maske slojeva.

 DARKO MARKOVIĆ
JAGODINA, "TOM I JERI"

"Fotografija je nastala tokom godišnjeg odmora 2009. godine, u Starom Gradu Dubrovniku. Šetajući ulicama, iza jednog ugla spazio sam dve figure koje su mi tog trenutka izgledale potpuno nestvarno; šćućureni neverovatno blizu stajali su zakleti neprijatelji: mačka i pacov. Rizikujući da poremetim trenutak neuobičajenog mira nabijenog strahom i adrenalinom, uspeo sam da pridem blizu. Dva učesnika u večitom životnom duelu bila su toliko usredsređena, da na mene skoro nisu ni obratili pažnju... Za snimanje sam koristio fotoaparatus Nikon D5000, blenda f/5,3, ekspozicija 1/125 s, a osetljivost je bila podešena na ISO 250.

Prilikom snimanja iskoristio sam prednost okretnog displeja, spustio sam fotoaparatus nisko i napravio seriju snimaka. Asociran večitom igrom o zakonu mudrijeg kako bi u životu došao do uspeha, a ipak željom da dete u meni zauvek ostane budno, fotografiju sam nazvao Tom i Jeri."

Rođen je 1975. godine u Jagodini gde živi i radi. Završio je srednju elektrotehničku školu, oženjen je i ima dvoje dece.

Fotografijom se bavi još od osnovne škole, a ozbiljnije korake napravio je kupovinom prvog digitalnog fotoaparatus FUJI Finepix S6500.

Pre, otprilike, godinu dana, u želji da proširi svoje vidike, kupuje Nikon D5000. Bavljenje fotografijom doživljava kao hobi koji mu pruža veliko zadovoljstvo i u potpunosti ga ispunjava.

U OVOM BROJU
PRIJATELJ RUBRIKE

Pioneer

U fokusu

NAJBOLJE FOTOGRAFIJE ČITALACA OVOG MESECA

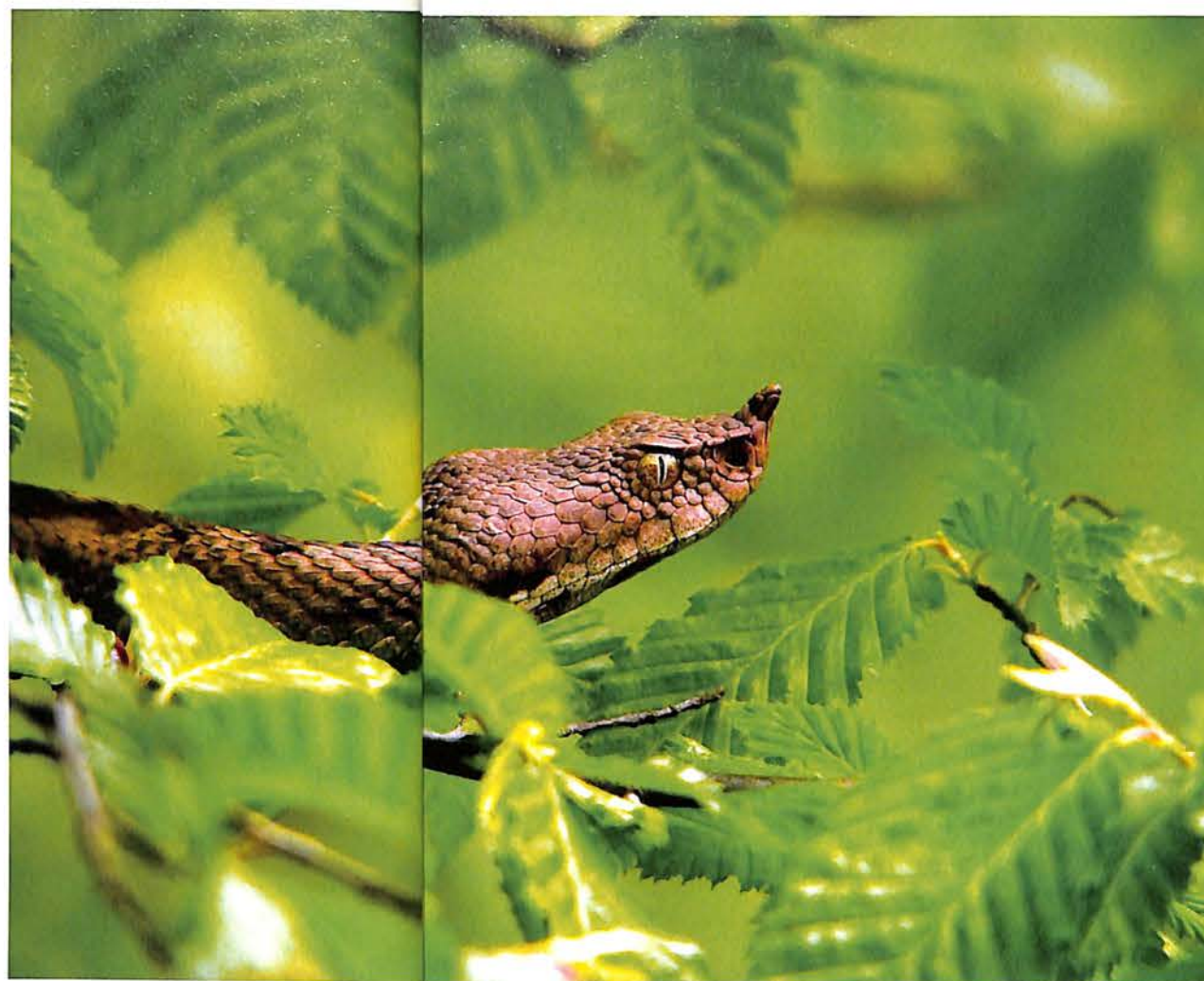

ALEKSANDAR NAKIĆ, NIŠ
"A MOMENT OF: ŽARKO"

"A moment of: Žarko" jeste fotografija iz serije pod nazivom "A moment of". Te fotografije predstavljaju trenutke kada, makar u jednoj sekundi, osoba ispred fotoaparata spušta gard. Ove fotografije dugo su stajale izgubljene u folderima pod nazivom "Stock" ili "Fashion", kao bespotrebne za postizanje cilja, ali zapravo pravi cilj bio je više nego ispunjen. Ovakvi trenuci ređi su nego što se može pomisliti i od mnogo fotografija samo je nekoliko njih, iz pomenute serije, uspjelo da uhvati trenutak prepuštanja i opuštanja. Ostatak serije može se videti na adresi: <http://www.flickr.com/photos/nakic/sets/72157623187952557/>.

Aleksandar Nakić, Nišlija, trudi se da ga fotografija zadrži u Srbiji. U gradu u kome je naći posao podjednako lako kao i poleteti na Mesec kit objektivom, bavljenoje stock fotografijom pruža nadu da talenat i trud mogu da pobeđu sve kočnice ovog društva. Inspiraciju za dobru fotografiju uvek nalazi u ljudima, a pogotovo njegovoj muzi (i odskora verenici).

ALEKSANDAR STEVANOVIĆ
"LISBOA"

"Fotografija je snimljena u Lisabonu, 2005. godine, dok sam radio na turističkom brodu. Žurio sam pored obale jer je trebalo da se ukracam (a brodovi ne čekaju nikoga) i baš tada mi se ukazala ova zanimljiva skulptura. Nekako se sama po sebi nametala u moj ultraširokougaoni objektiv. Ostalo mi je samo da sačekam još jedan korak i... Fotografija je, skoro u koraku, zarobljena unutar Nikona F4s i pomoću objektiva Sigma 15-30, 3,5-4,5. Čini mi se – na Fuji filmu."

Fotografijom se bavi petnaestak godina, najviše amaterski, mada ponekad (ali retko) i profesionalno. Trenutno je zaražen velikofornatnom fotografijom. Refoto prati od dalekog broja jedan – kada je nosio ime Foto.

vio pseudo HDR od fotografija u tif formatu."

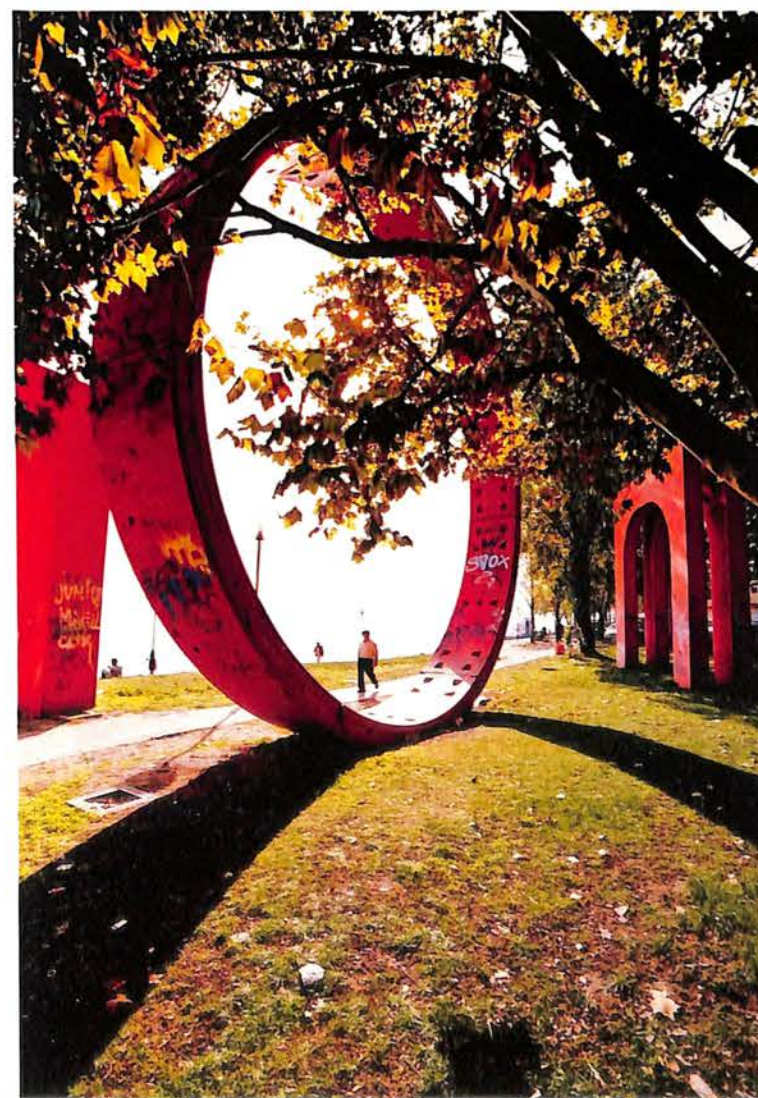
Midhat Mujkić živi i radi u Sarajevu, a fotografijom se bavi nešto više od pola godine.

MIDHAT MUJKIĆ, SARAJEVO, BIH
"LA DEFENSE SA TRIJUMFALNE KAPIJE"

"Fotografija "La Defense sa Trijumfalne kapije" snimljena je oko Nove godine, tokom jedne od mojih beskrajnih šetnji po Parizu. Popeo sam se na Trijumfalnu kapiju i... sve ostalo bilo je lako. Koristio sam fotoaparat Canon 50D s objektivom Canon

EF-S 17-55 mm f/2,8 IS USM. Ovo je, tzv. pseudo HDR, jedan RAW i u Lightroomu tri ekspanzije (-3, 0, 3). Zatim Photomatrix za kreiranje HDR-a. Raw fajl "razvio" sam u Lightroomu 3 beta, potom sam u programu Photomatrix Pro napra-

BRANO RUDIĆ, POŽEGA
"POSKOK"

"Fotografiju poskoka snimio sam u aprilu 2008. godine, u selu Svrachkovo pored Požege. Ovaj prelepi poskok u prvi mah me je iznenadio, ali sam uspeo da ga fotografišem pre nego što me je osetio i povukao se. Koristio sam fotoaparat Canon S5 koji ima zum objektiv 35-420 mm,

uz ekspoziciju od 1/160 s, blendu 3,5 i osetljivost ISO 100."

Brano Rudić radi u osnovnoj školi, u Požegi, kao nastavnik tehničkog obrazovanja, a fotografijom se bavi od srednje škole, kada je i kupio svoj prvi fotoaparat.

TIHANA ŠMITRAN, ZAGREB
"DIJAMANTNI PIR"

"Fotografija prikazuje bračni par prilikom proslave njihove pedesete godišnjice braka. Iako teško bolesni, skrbe jedan o drugome, a brak im je pun razumijevanja i ljubavi kao i prije pedeset godina. Kako sami kažu, život im nije bio lak, ali ni u najtežim trenucima nisu gubili vjeru u zajedništvo i činjenicu da je u dvoje puno lakše zaobići sve prepreke pred kojima se čovjek često nađe u životu. Moram priznati da mi dugo nije bilo tako teško nekoga nagovoriti da pristane pozirati. Portretirani bračni par smatra kako je na fotografijama mjesto mladim ljudima,

a ne njima starijima, i bolesnim, a tek su nakon dugog nagovaranja pristali na dvije fotografije. Mene osobno uvijek inspiriraju ovakve životne priče, a smatram da priče poput ove mogu vrlo poučno djelovati na mlade generacije."

Tihana Šmitran rođena je 1985. godine. Živi i radi u Zagrebu. Nakon diplome na Ekonomskom fakultetu, zaposlila se u marketinškoj agenciji gdje i trenutno radi. Ljubav prema fotografiji kod nje se rodila pre nešto manje od godinu dana i od tada svako slobodno vreme provodi fotografišući. Posebno je zanimaju portretna i "life" fotografija.

SMB TERITORIJA

JELENA VLADUŠIĆ, 5 – 24. 3. GALERIJA ARTGET, KULTURNI CENTAR BEOGRADA

Izložba Jelene Vladušić, pripadnice mlađe generacije umetnika, otvorila je novu izlagačku sezonu u Galeriji "Artget", pod umetničkim direktorom, profesorom Đorđem Odanovićem. Autorka je predstavila preko dvadeset kolor-fotografija dokumentarnog karaktera s prikazima menza, spavaonica, kupatila i drugih prostora kasarni, unutar kojih je sve podređeno skladu i redu. Ono što je autorku, između ostalog, privuklo jeste činjenica da je reč o mestima rezervisanim isključivo za pripadnike "jačeg" pola, te su samim time i nepristupačna. Na Jeleninim fotografijama nema ljudi. One su hladne i udaljene i odlično oslikavaju prostor

i atmosferu SMB teritorije. Jelena Vladušić (Novi Sad, 1984) diplomirala je na Akademiji umetnosti – Novi Sad, Odsek likovnih umetnosti/odsek za fotografiju, u klasi profesora Đorđa Odanovića.

THE ASPHALT PAINTINGS

NATAŠA STOJANOVIĆ 11. 3 – 10. 4. IZLOG GETE INSTITUTA, BEOGRAD

Serijski digitalnih fotografija Nataše Stojanović – studentkinje pete godine Fakulteta likovne umetnosti u Beogradu, predstavlja nove forme primitivne umetnosti u savremenom dobu, koje svoje uporište nalaze u afričkoj umetnosti, naročito pečinskom slikarstvu. Govore o potrebi ostavljanja sopstvenog traga u modernom društvu na način vrlo blizak arhaičnoj umetnosti. S druge strane otvaraju pitanje da li je urezivanje, grebanje i ispisivanje fasada i asfalta uništavanje ili oplemenjivanje gradske sredine?

KUBA, SJENE I SJEĆANJA

SAŠA MATIĆ, 5 – 24. 3. 2010. GALERIJA PALACH, RIJEKA

"Iako se krećem velikom kućom prepunom vrata i soba, čini mi se da znam svaki kutak. Čuo sam dosta priča o ovoj kući i s lakoćom prepoznajem stvari i mjesta na kojima nikad nisam ni bio. U trenutku umora, naslonjen na zid, slučajno otvaram tajna vrata i miris vlage, znoja, ustajale krvi i topline para mi nosnice. Deža vi? Ovo mjesto mi izgleda poznato." Tako nekako izgledao je i moj susret s Kubom. Prolaz kroz vrata u tajni, paralelni svijet, gdje je materijalno zaustavljeno u vremenu i u svom rastu i prepušteno propadanju. Mjesto na kojem osjećate vlagu na svakom koraku. Mjesto gdje kraljevske palme, simbol Kube, poput kakvih balerina u haljinicama plešu oko falusnih zgrada socrealizma. Mjesto gdje Che, pop ikona u zapadnom svijetu, a ovdje stvarna osoba, zajedno s licima Camila Cienfuegosa, Julia Melle i Fidela s džambo plakata i grafitu, parolama podsećaju na revoluciju od prije pedesetak godina.

S. MATIĆ

11 VISIONS

IZLOŽBA 11 SUVREMENIH HRVATSKIH UMJETNICA U BERLINU 26. 2 – 24. 3. 2010. GALERIJA PRIMA CENTAR, BERLIN

Izložbeni prostor "Prima Centar" dio je umjetničke kolonije "Wedding", koju čini tridesetak berlinskih galerija. "Prima Centar" na berlinskoj sceni postoji već šest godina, vodi ga makedonski umjetnik Jovan Balov, a na više od stotinu izložbi predstavljeno je preko 200 autora iz svijeta, većinom sa Balkana. Na ovoj izložbi je predstavljen hrvatski projekt "Jedanaest vizija". Riječ je o skupnoj izložbi jedanaest suvremenih hrvatskih umjetnica. Tema izložbe bila je žena. Projekt "Jedanaest vizija" (The 11 Visions Project) pokrenula je Ivana Režek, grafička dizajnerica iz Rijeke. Ona je napravila koncept izložbe i izabrala mlade umjetnice koje su završile svoje školovanje i tek nedavno započele umjetničku karijeru. Svaka od

umjetnica izlaže radove koji su najtipičniji za njihov umjetnički stil. Koliko god njihovi radovi bili različiti, imaju nekoliko zajedničkih poveznica: inspiraciju ljudskim likom uz određeni aspekt ženstvenosti, ekspresivni stil iza kojeg stoje snažne emocije i duboko promišljene teme, te upotreba likova koji, iako odmaknuti od realističnog prikazivanja, gotovo nikada ne prelaze u potpunu apstrakciju. Iste umjetnice, samo sa novim radovima, biti će nakon Rijeke i Berlina ove godine u rujnu predstavljene i u Parizu. Jedanaest umjetnica su: Nina Brkić, Nena Brkić, Tajči Čekada, Marija Lopac, Anja Malec, Marina Paulenka, Ivana Režek, Gabrijela Rukelj, Vesna Šantak, Diana Šimek i Martina Vrbanić.

M. PAULENKA

DIANA ŠIMEK, "RAVE ON"

NENA BRKIĆ

MARINA PAULENKA, "BLOODY GLAMUR"

FOTOGRAFIJE I FOTOMONTAŽE

IVANA MELLER TOMLJENOVIĆ, 7 – 28. 3. 2010. FOTO GALERIJA LANG, SAMOBOR

Pojam visoke škole za oblikovanje Bauhaus, koju je Walter Gropius utemeljio 1919. godine u Vajmaru (Weimar), i koja je sjajno funkcionirala do 1933. godine, dakle do dolaska nacista na vlast u Njemačkoj, ugrađen je u same temelje moderne i suvremene umjetnosti 20. stoljeća. Škola je 1926. godine preseljena u Dessau. Ivana Tomljenović, kasnije Meller-Tomljenović (Zagreb, 1906 – Zagreb, 1988), pridružila se školi Bauhaus u Dessau, u jesen 1929. godine. Poletnu i dinamičnu atmosferu kakva je vladala na Bauhausu u Dessau, Ivana Tomljenović zabilježila je svojim fotoaparatom. Na njenim fotografijama prisutan je svakodnevni život studenata Bauhauusa, njenih poznanika i prijatelja, ali i nedvosmislena orijentacija prema novoj estetici fotografske slike. Njena fotomontaža "Diktatur in Jugoslawien", iz ranih četrdesetih godina, primjer je te nove estetike i formalnih rješenja kakva su bila primjenjivana na Bauhausu iz tog vremena. Zahvaljujući zbirci i fotografijama Ivane Tomljenović, a koje je sakupio gospodin Marinko Sudac iz Zagreba, Foto-galerija "Lang" ima veliku čast što je u mogućnosti da nakon gotovo trideset godina ponovo predstavi taj mali, ali izuzetno vrijedan opus Ivane Tomljenović.

najave

PRIPREMILA: JELENA MATIĆ

IZLOŽBA FOTOGRAFIJA, CLEMENT JUDE CHARLES

6 – 7. 4. GALERIJA OZON, BEOGRAD

Na izložbi humanitarnog karaktera biće predstavljena serija fotografija o Haitiju Clementa Jude Charlesa. U okviru izložbe održaće se aukcija s ciljem da se prikupe sredstva za pomoć nastradalima na Haitiju.

KADA BI ZIDOVİ ZNALI DA GOVORE

8. 4. 2010. GALERIJA CENTRA ZA FOTO I FILMSKU KULTURU SRBIJE, BEOGRAD

Prave, ravni, tela, lebde u prostoru i vremenu. Paralelne, okomite ili razgranate. Svetlosti i senke, lokve i odsjaji. Duboki ambisi, napušteni beživotni prostori kao da odzvanjaju. Beskrajno prazni prostori. Predmeti bez svojih mesta. Crno na belo, jednostavno i kristalno čisto. Zidovi Tamaša Tota nakon Novog

Sada i Subotice, sada nam i u Beogradu pričaju sve, ili barem onoliko koliko im dozvolimo. Izložbu će otvoriti plesni par Sonja Kolačarić i Andrej Ivančević, uz zvuke argentinskog tanga. Dodatne informacije na www.phoTTo.org, www.cffks.com i www.eso.rs.

DEI LEČI

INICIJALNI PERFORMANS U NOVOM SADU (1957–1965); BORA VITORAC / DRAGOLJUB PAVLOV; 19 – 22. 4. GALERIJA REMONT, BEOGRAD Na izložbi će biti predstavljena serija dokumentarnih fotografija nastalih pre skoro pola veka o ranim primerima prakse inicijalnog performansa, novosadskih autora Bore Vitorca i Dragoljuba Pavlova. Fotografije predstavljaju jedinstveno svedočanstvo o uličnim akcijama, intervencijama u urbanim i ruralnim prostorima umetnika koji su u vremenu dominacije umetnosti socijalističkog realizma delovali u potpunoj anonimnosti, kao apsolutna margina. Njihov rad nije bio namenjen galerijama i drugim javnim prostorima, predviđenim

za objavu neke umetničke prakse. Oni su se ponašali spontano, neposredno, uz geslo "Dei leči!" (Ide čile! – stariji čovek, čilager), nakon čega bi sledila pantomima, zauzimanje "poze". Ta praksa, nastala u znaku gesla "zapanjiti građanina", burlesknih jurnjava, basterkitonovske sledenosti, parodije na malograđanski kič, iskazala se kasnije kao svojevrsna prethodnica, "mentalna matrica" umetničkih provokacija grupa Januar/Februar, KÓD i (obrnuto) E, unutar oficijelnih sistema kulturnih ustanova.

PROGRAM AKTIVNOSTI FKVK "RADA KRSTIĆ"

APRIL 2010.

Povodom obeležavanja šezdeset godina od osnivanja FKVK „Rada Krstić“, 105 godina od prve amaterske izložbe fotografija u Somboru i 130 godina od prve izložbe fotografija profesionalnih fotografa Sombora, istoimeni klub pokrenuo je niz dešavanja i izložbi:

- 9. 4. Repriza 51. klupske izložbe u Novom Sadu, Galerija FKVS Vojvodine;
- 12. 4. Grupna izložba članova Foto-kluba Sombor: Ambrus, Trifunović i Klem, Mala galerija KC Sombora;
- 14. 4. Art-klub "Stendhal" izložba dve godišnje FIAP kolekcije Srbije, gost predavač predsednik Foto-saveza Srbije Branislav Brkić.

"ČAROBNJAK IZ..."

IMRE SZABÓ, APRIL. GALERIJA STOLP, MARIBOR 31. marta otvara se izložba "Čarobnjak iz..." Imrea Szaba koji izlaže četrdeset i pet fotografija iz serije

"Crno-belo". Te fotografije nastale su tokom njegovog tridesetogodišnjeg profesionalnog rada.

15. MEĐUNARODNI SALON FOTOGRAFIJE MINIJATURE

1 – 24. 4. GALERIJA DOM KULTURE STUDENTSKI GRAD, BEOGRAD

Na izložbi koja se održava pod patronatom Međunarodne federacije fotografske umetnosti (FIAP) biće izloženo 444 fotografije. Organizator je Foto-klub Studentski grad u saradnji sa Domom kulture Studentski grad. Na otvaranju će biti dodeljene nagrade za najbolje fotografije. Kao prateća izložba 15. međunarodnog salona fotografije minijature u Velikoj galeriji biće priređena izložba FIAP Majstora koje se otvara 1. a traje do 17. aprila.

Čitaoci mojih članaka već znaju da sam veoma naklonjen stativima. Stativ je stariji i od same fotografije. Česi ga zovu "stojan" i tepaju mu "stojánek". Francuzi "trépied", Englezi i Amerikanci "tripod", Španci i Italijani takođe "trípode", odnosno "treppiede". Mi, u svojoj velikoj ljubavi prema Nemcima, usvojili smo nemački termin "stativ" i izbacili ranije korišćenu srpsku reč "tronožac", jer ne zvuči dovoljno profesionalno. No, ovde nije reč o terminologiji, nego o praksi

STATIV ■ ■ ■

najstariji deo fotografske opreme

Kada sam razgovarao s jednim prijateljem koji je skoro bio u Americi, pomenuo mi je da su Amerikanci češće opremljeni stativima nego evropski fotografi. Razmišljajući o tome, zaključio sam da kod njih postoji potreba da se stativ uvek

koristi, osim kada nije zgodno, dok se u Evropi uvek snima bez stativa, osim kada je to neophodno. Postoji pomalo gordost među fotografima – ko "može" da snima sa što dužom ekspozicijom. Onaj može sa desetinkom, onaj drugi ("bolji fotograf") čak s polovinom sekunde. To su, naravno, besmislice.

Stativ je, nesumnjivo, vrlo kabast deo opreme. Ako je mali, svoj posao ne obavlja dobro, a ako je velik, nezgrapan je za nošenje. Jasno je da prilikom izbora stativa mora da postoji kompromis. Ansel Adams je čak rekao da je najbolji stativ jedan kubik betona sa zavrtnjem za fotoaparatus. Ovo je ekstrem i može se shvatiti u slučaju Ansel Adamsa koji je snimao velikoforamtinim fotoaparatom koje je bilo nemoguće držati u ruci.

Koliko su vaše ruke stabilne možete da utvrdite ako držite foto ili video/kino projektor u ruci za vreme projekcije. To, svakako, ne ide. Ni vi ni vaša publika ne možete da posmatrate

projektovanu sliku koja igra, pa se lako dobije vrtoglavica. S druge strane, fotoaparatus su postali lakši, imaju vrlo kratke ekspozicije, uobičajeno je već do 1/8.000 sekunde. Objektivni ili ponegde tela fotoaparatus imaju antivibracioni sistem kojim se najduža ekspozicija za snimanje iz ruke dosta produžuje. Osetljivost ranije korišćene emulzije, sada senzora digitalnih fotoaparatus, veoma je porasla, pa se potreba snimanja dugačkom ekspozicijom drastično smanjila. Treba li imati stativ?

Moje mišljenje je da treba i izneću zašto. Ne želim da kažem da treba snimati sa stativom u svim situacijama, ali mislim da uvek treba snimati sa stativom u nekim situacijama.

Portreti, deca

Snimanje bez stativa omogućava neposredniji odnos između fotografa i modela. S druge strane, nema problema da se koristi stativ ako se snima teleobjektivom, jer se smanjuje rizik pomeranja. Portreti se mogu ponavljati, ali nikada ne možete snimiti dva potpuno identična portreta zbog menjanja izraza lica ili položaja modela. Zato je dobro da se isključi mogućnost lošeg snimka zbog pomeranja fotoaparatus. Imao sam dobra iskustva sa snimanjem dece: koristio sam jednonogi stativ (monopod) i zum objektiv 2,8 / 80–200 mm, koji je prilično težak i kabast. Sve fotografije bile su oštre.

Trouglasti tekstilni držač pribora ili opterećenja je odavno poznat kao sredstvo da se poveća masa stativa bez povećanja mase za nošenje. Novija verzija ovog držača se prodaje pod imenom Tripod Butler i vezuje se za noge stativa čičkovima (velcro vezom). Kada se ne koristi, ne zauzima puno mesta.

STATIVI NA TRŽIŠTU

Plastični stativi za male digitalce

S povećanjem popularnosti kompaktnih digitalnih fotoaparatus pojavilo se više verzija lakih plastičnih stativa. Meni je jako zgodan savitljiv Gorilapod (ima ih i pod imenom "Joby"), koji se sada proizvodi u raznim veličinama i bojama, čak i za D-SLR fotoaparatus. Ovaj mali koji sam kupio u Beogradu ima neku vrstu brzog razdvajanja, koja ostaje na fotoaparatus i omogućava da se stativ i fotoaparatus vrlo brzo spoje i razdvoje – veoma praktično!

Mrtva priroda, scene, pejzaži

Ako se snima s dovoljno kratkom ekspozicijom, stativ nije neophodan. Ako želite fotografiju maksimalne oštine, a snimate na niskoj ISO vrednosti i koristite mali otvor blende (na primer, od 11 do 22), stativ se nameće kao obavezan.

Sportski snimci

Klasični stativ svakako ne dolazi u obzir, ali mnogi koriste jednonogi stativ. Kada se drži težak, svetlosno jak teleobjektiv, jednonogi stativ veoma pomaže u redukciji vibracija i pomeranju, a njegova veličina zaista nije nikakav problem.

[DOLE I DESNO]

Izbor malih stativa za manje digitalne i analogne fotoaparatus. Ako stativ može da se potpuno raširi, to je prednost jer tako raširene noge stativa dodaju stabilnost. Nisu sve izvedbe malih stativa u mogućnosti za tako šta. Vrlo mali stativ u prednjem planu je odličan kao priručni stativ, može u nekim situacijama da bude od velike koristi, i lako je prenosiv. Stativ sa oznakom HAMA prodavao se sa produženjem, kojim se može uvećati njegova visina ali se time pojačava nestabilnost zbog vibracija. Meni jako pomaže Gorilapod koji se prodaje u Beogradu za oko 15 evra i koji ima neku vrstu brzog priključka što je jako praktično jer se fotoaparatus u sekundi prikači na stativ. Joby-jev Gorilapod isporučuje hvataljke za pričvršćivanje na fotoaparatus, tako da s jednim stativom može da opslužuje više fotoaparatus, a da se fotograf ne zamajava s odvrtnjem i zavrtanjem. Postoji takvo rešenje i za veći stativ Gorilapod, uz odgovarajuće veću cenu. Ovih stativa ima u više izvedbi sve do D-SLR veličine. Zbog plastične izvedbe ne očekujem mnogo dugačak vek ali i ne koštaju mnogo pa se lako kupi nov.

Kada snimate fotoaparatus koji ima senzor od 24 Mpix, i najmanja vibracija u momentu okidanja biće dovoljna da napravi neoštrinu od pokreta koja će se odraziti na fotografiji pre gubitkom oštine nego stvarnim zamrljanjem. Da bi se dobio maksimum od fotoaparatus visoke defnicije (moći razlaganja), neophodno je da se fotoaparatus stabilizuje. Čak i u 2010. godini, kada nam konstruktori nude stabilizaciju slike svih vrsta, najefikasnije rešenje ostaje stativ. Srećom, i stativi su se razvili pa nam pružaju više stabilnosti i lako se postave u radni položaj na terenu. Materijali korišćeni za konstrukciju nogu nekih stativa imaju ogromnu ulogu u amortizovanju vibracija. Ugljen korišćen kod stativa visokog kvaliteta kao što je Manfrotto, ima bolje karakteristike u teškim situacijama kao kada, na primer, duva jak vetar. I na kraju, da pomenemo da je dobro opremiti stativ malom kukom na koju može da se zakači neko opterećenje između nogu stativa, da bi se povećala stabilnost celine.

Treba imati stativ koji je stabilan, da su mu noge čvrsto postavljene jedna u drugoj (stativi su uvek teleskopski). Bolje je imati stativ sa tri elementa nego sa četiri, iako je stativ sa četiri elementa kraći, odnosno lakši za nošenje.

Snimci s blicem

Snimci s bleskavim svetlom (blicem), studijski ili vanstudijski, svakako ne traže stativ. Ekspozicija bleskavog svetla dovoljno je kratka da "zamrzne" sliku.

Reportaže, dečja igra

Ovde je stativ prilično nemoćan. Potreba da se fotoaparatus usmerava u raznim pravcima prilično brzo čini da je stativ samo smetnja. Tu se snima s visokim ISO vrednostima, velikim otvorima blende, čime se dobija kratka ekspozicija, tj. najkraća moguća u datim uslovima.

[LEVO]

Kuglični zglob je od najranijih vremena bio jako pogodan kako bi se fotoaparatus doveo u pravilan položaj. Na mom jednonogom stativu kuglični zglob idealno odgovara svim mojim potrebama i smatram ga neophodnim delom opreme za monopod. Uz ovo prikazujem mali ali praktični "Clampod" – plastični stativ za male fotoaparatus koji se može pričvrstiti za razne podloge: grane, stolice, stolove, a u slučaju potrebe, dve nogice koje se otvaraju sa strane i glava donjeg zavrtanja predstavljaju malu verziju tronošca. Takođe mala kuglična glava dopunjava njegovu raznovrsnost.

Ima neprojeno mnogo vrsta malih stativa, interesantnih konstrukcija. U principu, vrlo lako se odlučujem za upotrebu stativa, izuzev u situacijama kada je njegova upotreba nezgodna. Ako ga nemam, koristim tehniku naslanjanja fotoaparatus na dovratak, zid ili bilo kakvu stabilnu površinu, a okidam ili direktno ili pomoću samookidača sa dve sekunde zadržke. Čak sam, u jednoj situaciji, lepio fotoaparatus dvostruko lepljivom trakom za niski plafon kada je trebalo da snimim neki tepih. Interesantan je mali stativ Gary Fonga "Flip Cage Table Top Tripod" koji je predviđen da stalno bude na fotoaparatus i koji se samo preklonila da bi obavio svoju stabilizatorsku funkciju (njegova fotografija se nalazi uz naslov članka).

Stativi za D-SLR fotoaparate

Za veće fotoaparate, u koje se ubrajaju i D-SLR modeli, mali stativi nisu prikladni. Uopšte, ako stavljate fotoaparat velike mase na vrh ne tako čvrstog stativa, najveća opasnost dolazi od vibracija. Zato je zgodno stativ opteretiti. Neki modeli stativa imaju kuku na kraju srednjeg stuba kako bi se o nju okačila torba s foto-opremom, čime čitav sistem dobija na masi radi smanjenja vibracija. Dosta davno kupio sam neku trouglastu tkaninu koja se prikači na noge trokonožnog stativa i u nju se stavlja neki teret: na primer, kamenje.

Nisam nigde pronašao neko posebno pravilo kolika treba da bude masa stativa u odnosu na masu fotoaparata, ali sigurno je da veći fotoaparat traži veći stativ. Danas, kod brojnih proizvođača stativa postoje i modeli napravljeni od ugljenog vlakna, koji su veoma lagani, a istovremeno apsorbuju vibracije. Njihova cena je visoka i verovatno zato nisam stavio takav stativ u svoju kolekciju. Naravno, ako se uloži nekoliko hiljada evra u D-SLR fotoaparat i divne objektivne, ne treba biti cicija sa stativom.

Pored malih stativa postoje sledeći modeli:

Stativ na stegu (Clampod), koji može da se pričvrsti na granu, stolicu, sto, bilo kakvu ivicu i na njega se stavlja mali digitalac. Ranije je postojao i veći model ovog stativa koji se više ne pojavljuje na tržištu, a mogao je da drži fotoaparat znatne težine.

Jednonogi stativ

Ako sastavite sve tri noge jednog "tronošca", odnosno stativa, onda, u suštini, imate jednonogi stativ – monopod. Pravih jednonogih stativa ima u raznim varijantama i veličinama. Ja najviše volim onaj koji mi služi i kao štap za poštapanje kada šetam po prirodi. Taj monopod, plus moje dve noge, daju vrlo stabilan oslonac.

*Kao zaključak moram da kažem jednu neprijatnu istinu: ako nemate **dobar stativ**, niste **ozbiljan fotograf**.*

Snimao sam tako i s objektivom od 300 mm (ekvivalentna žižna daljina 450 mm) i nisam imao problema. Važno je da se i vi i vaš fotoaparat zaista oslonite na njega prilikom snimanja. Ako sedite, taj stativ, uvučen na odgovarajuću visinu, vrlo je stabilan oslonac koji koriste i sportski fotografi.

Prilikom nabavke treba uzeti onaj kojim možete da snimate iz stojećeg stava jer nije zgodno snimati u pognutom položaju. U nekim slučajevima monopod se može zaglaviti na priručne objekte, čime se dobija pravi ekvivalent stativu. Mislim da je na monopodu dobro imati kuglični zglob, jer je nakretanje fotoaparata i monopoda vrlo nepraktično.

Priručni stativi ručne izrade

Na primer, jastuče sa zrnavljem. Amerikanci ga zovu "bean bag", no ne mora da bude pasulj (bean = pasulj), može da bude bilo kakvo zrnavlje. Ima firmi koje ga snabdeavaju zavrtanjem za fotoaparat, što je već previše "luksuza". Često koristim torbu fotoaparata ili bilo kakvu podlogu o koju oslonim fotoaparat. Pre nekoliko godina dobio

sam kao nagradu foto-torbu od časopisa *Popular Photography* za svoju "konstrukciju" stativa koji sam napravio uz pomoć odgovarajućeg zavrtanja na pampuru flaše. Ovakav "stativ" veoma je zgodan ako na nekom familijarnom skupu želite da se i vi pojavite na snimku. Fotografiju tog priručnog "stativa" već sam objavio u jednom ranijem članku.

Jedna važna funkcija stativa

Stativ je NAJBOLJI OBJEKTIV koji imate. Nije greška. Ako imate i najbolji objektiv na fotoaparatu, pomicanje za vreme ekspozicije uništava oštrinu. Pri tome, to zamrljavanje i ne mora da bude vidljivo na displeju fotoaparata, dok se na povećanoj fotografiji vrlo dobro vidi. Paralelno pomeranje nije veliki problem jer se malo šta pomera paralelno. Obično se vidi lučno pomeranje. Čak ako se za vreme ekspozicije pomerite za jako malu vrednost ugla (manje od 1 lučnog stepena), na daljini se to pomeranje pretvara u više centimetara ili metara.

Ako imate velik i skup svetlosno jak objektiv, možete sebi da dozvolite da snimate kratkom ekspozicijom iz ruke i efekat brljanja zbog pomeranja svedete na malu, možda zanemarljivu meru. Ako imate jeftin objektiv koji, prvo, ima mali relativni otvor, a drugo, čije su karakteristike vidljive tek ako se objektiv zatvori makar na blendu 5,6 a poželjno je nekada 8 ili 11, tada vam stativ omogućava i da s takvim objektivom napravite sasvim dobre snimke, tj. da produžite ekspoziciju.

Nekoliko praktičnih saveta

Za putovanje ili šetnje stativ treba da bude lagan. Ali, za snimanje je uvek bolje da stativ bude masivan i stabilan. Pomiriti ta dva zahteva vrlo je teško. Moje je mišljenje da treba imati stativ koji je stabilan, da su mu noge čvrsto postavljene jedna u drugoj (stativi su uvek teleskopski) i da je bolje imati stativ sa tri elementa nego sa četiri, iako je stativ sa četiri elementa kraći, odnosno lakši za nošenje. Zgodno je kada je glava stativa u vidu zgloba koji omogućava nakretanje u svim pravcima (obično je to kuglični zglob, ali ima i tzv. "panorama" glava koje se nakreću na poluloptastoj površini), iako je jednosmernom pomerajuća glava s ručicom obično stabilnija. Srednji stub stativa veoma povećava njegovu visinu i uopšte lakoću korišćenja. Može da bude sa zupčastom letvom tako da se diže ručicom, a može da bude gladak i tada se podiže rukom.

Pogrešno je misliti da za lakše fotoaparate, poput kompaktnih digitalaca i lakših D-SLR modela, ne treba koristiti stativ jer se mali i laki fotoaparati lakše pomeraju tokom ekspozicije. Vojne starešine znaju da se iz teške puške preciznije puca, iako je ona prava mora za nošenje. Isto je s fotoaparatima. Kao zaključak, moram da kažem jednu neprijatnu istinu: ako nemate dobar stativ, niste ozbiljan fotograf.

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

Rešenje za važne poslovne odluke AB Soft poslovni informacioni sistemi

- Savremeni ERP informacioni sistemi
- Web aplikacije

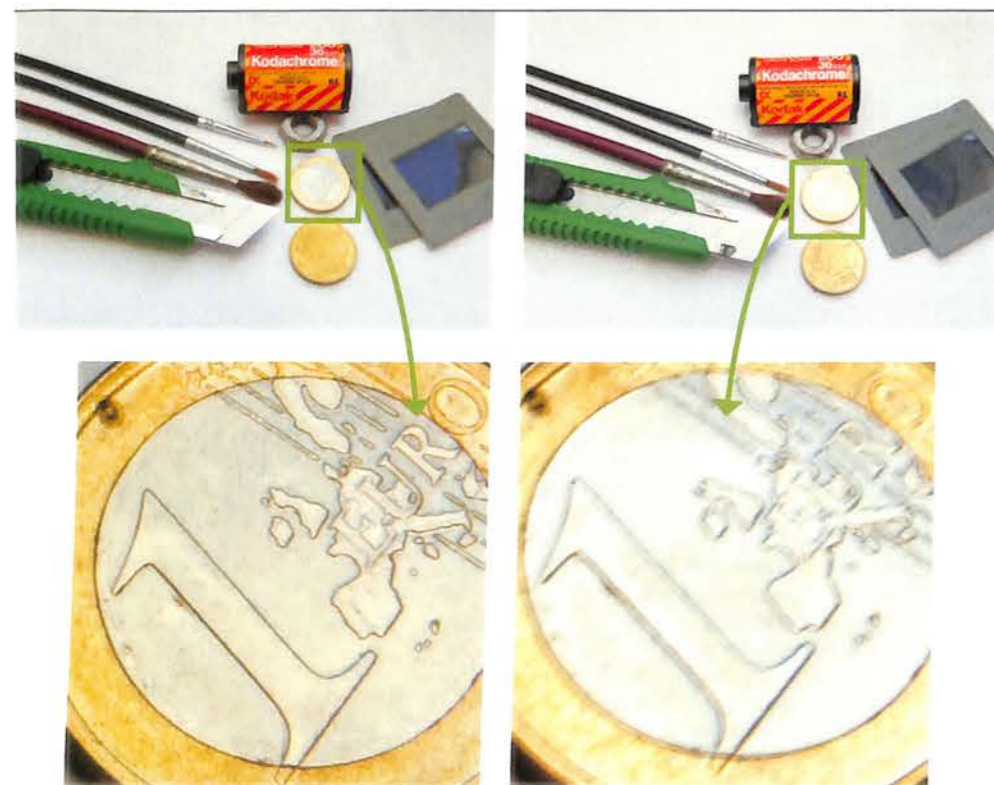

- Mobilni uređaji
- Upravljanje ljudskim resursima
- Proverena platforma – MS SQL Server

Microsoft
GOLD CERTIFIED
Partner

ABSoft

Gospodara Vučića 21 • Beograd • tel: +381 (11) 38.11.500 • www.absoft.rs • office@absoft.rs

Ne dajte da vas zavede dobar izgled sličice na ekranu. Leva fotografija snimljena je sa stativom pa je potpuno oštra i kod velikog uvećanja. Desna fotografija ako se poveća pokazuje neoštrinu zbog pomeranja tokom ekspozicije.

© FABIO SGROI, RIBERA, SICILIJA, ITALIJA, 1986

Zapisi u dubokoj crnoj

Italijanski fotograf Fabio Sgroi (Fabio Sgroi) pokušava da zabeleži neobična stanja sasvim običnog života, koja razotkrivaju groteskne maske različitih obreda i skamenjena lica ljudi svuda oko nas

FABIO SGROI

Lutalica koji traga za neobičnom pričom koju treba zabeležiti i pokazati drugima – mogla bi biti kratka definicija dokumentarnog fotografa, ako se fotograf uopšte može definisati i odrediti. Njegova vizura gledanja uvek je jedinstvena i samo njemu svojstvena, pa takvu vrstu fotografije nazivamo, kod nas slabo poznatim terminom – subjektivnim dokumentom. Ocem subjektivne fotografije smatra se Oto Štajner (Otto Steiner), ali je američki fotograf Robert Frenk (Robert Franck), sredinom dvadesetog veka, utemeljio

pristup temi i njenu prezentaciju u ovom specifičnom fotografskom žanru. Šta je to što odlikuje subjektivni dokumentarizam, po čemu se on razlikuje od klasične novinske fotografije, takođe dokumentarne? Sâm naziv praktično govori sve – dokumentuje svet oko sebe kroz subjektivni pogled fotografa, nasuprot novinskoj fotografiji koja ima za cilj da prikaže neki događaj što objektivnije i razumljivije, tako da velik broj različitih ljudi "pročita" fotografiju na sličan način. Cilj novinske fotografije jeste pružanje informacije o nečemu

© FABIO SGROI, PIZI, SICILIJA, ITALIJA, 1991, NEDELJA USKRSA "ĐAVOLJA IGRA"

© FABIO SGROI, TRAPANI, SICILIJA, ITALIJA, 1994, USKRŠ, VELIKI PETAK "MISTERIJE"

ili nekom, dok subjektivna dokumentarna fotografija često ne beleži neki specifičan događaj već neko stanje – duha, uma, opšte stanje – kao posledice međusobnih odnosa i relacija ili kao posledicu nekog događaja. Iz tog razloga, na takvim fotografijama često ne vidimo neki određen događaj ili jasno raspoznatljivu osobu (kojoj bi s lakoćom dodelili ime). Većina objekata, ali i subjekata, predstavlja simbole, univerzalne reprezentacije neke određene ideje ili stanja. Realnost, u stvari, predstavlja mizanscenu za priču koju će fotograf kreirati. U ovom slučaju on je režiser koji, za razliku od filmskog, nema na raspolaganju glumce i scenografiju, već elemente realnosti koji ga okružuju. Mogli bismo ga nazvati "on-lajn" režiserom, jer u jednom trenutku mora da "izrežira" scenu ispred svog fotoaparata. Posao nimalo lak i zahteva potpunu fokusiranost i jasnu viziju, pa je stoga lutilica, s početka teksta, pravi opis ovog fotografa.

Počeci i uticaji

Fabio Sgroi i likom i delom pravi je predstavnik subjektivnog dokumenta. Fotografijom je počeo da se bavi iz čiste radoznalosti dok je radio u foto-agenciji koju su osnovala dva čuvena sicilijanska fotografa: Leticija Batalja (Letizia Battaglia) i Franko Cekin (Franco Zecchin) u Palermu. Radeći kao laborant u foto-laboratoriji, bio je fasciniran malim sličicama sveta koje su se, kao neka vrsta magije, pojavljivale

© FABIO SGROI, KORLEONE, SICILIA, ITALIA, 2005

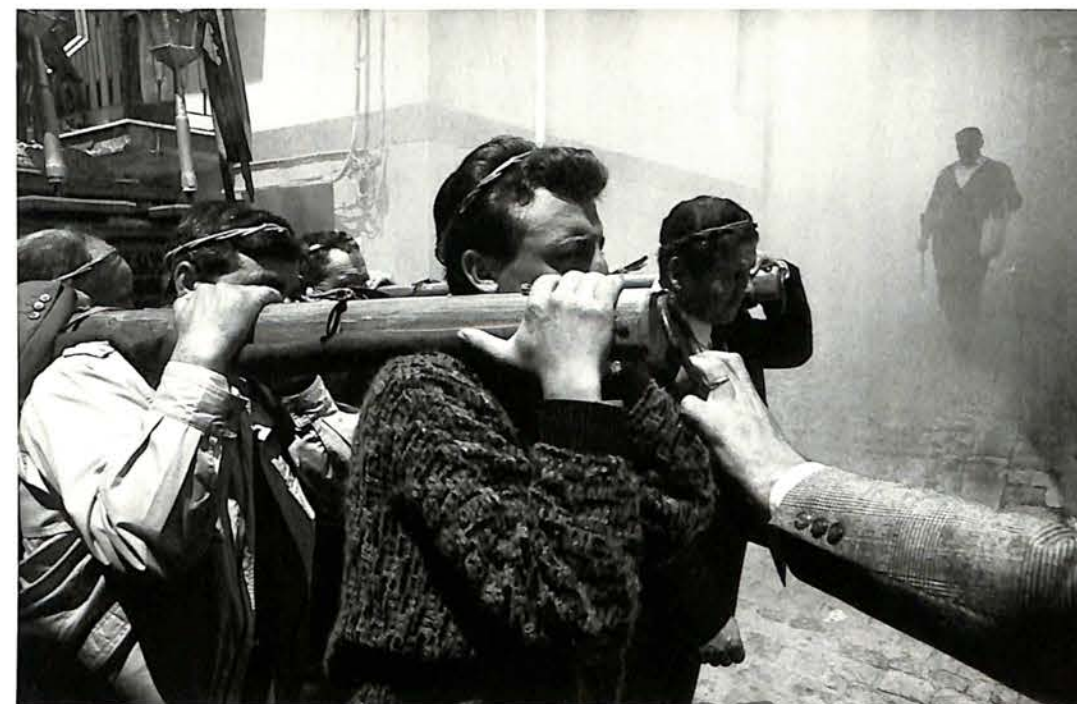
na filmu nakon razvijanju. Iniciran tim čarobnim trenutkom, Fabio je sam naučio kako se ta magija stvara i nedugo zatim postao je fotoreporter u istoimenoj agenciji, radeći za lokalne novine. Iskustvo koje je stekao tada ostavilo je neizbrisiv trag u njegovom radu. Još se živo seća entuzijazma i pasije kojom su svi fotografi pristupali svom poslu, iako su to bila crna vremena za Siciliju i vrlo opasna za fotoreportere zbog snažnog uticaja mafije na život na Siciliji.

Postepeno, njega je sve manje zanimalo izveštavanje, a sve više istraživanje ljudi, ulice i sasvim običnog života. Tražio je priču u običnom, svakodnevnom trenutku, u jednostavnim ljudima bez zvučnih imena i funkcija koji su činili taj običan, jednostavan život. Počeo je da traga

za fotografijama koje su uspevale da ispričaju priču o čoveku, mestu, situaciji... da traga za jednom fotografijom koja će sadržati nešto izuzetno, neponovljivo. Tako se otisnuo u sferu subjektivnog dokumentarizma za koji i sâm kaže da je potrebno mnogo odricanja, posvećenosti, radoznalosti, saosećanja, intuicije, a to znači sasvim poseban život – život lualice.

Zapisi običnog života

Fabio Zgroi traga za vremenom, onim koje je prošlo i ostavilo svoje tragove na nekom, nečem. Rolan Bart (Roland Barthes) tvrdi da svaka fotografija pripada prošlosti jer čim se zavesa zatvarača zatvori, snimljeni trenutak već je prošao, vreme koje smo zabeležili već je iza nas. Dakle, fotografija jedino i može da beleži te

© FABIO SGROI, GERACI SIKULO, SICILIA, ITALIA, 1989

© FABIO SGROI, KALTANISETA, SICILIA, ITALIA, 1996, USKRS VELIKA SREDA, PROCESIJA "REAL MAESTRANZA"

© FABIO SGROI, KALTANISETA, SICILIA, ITALIA, 1998

tragove, znamenja koja kao "nemi" besednici govore o jednom prošlom vremenu.

Pored običnog, svakodnevnog života, čoveka određuju i običaji, na primer religijski, koji kao metaforični obredi govore o njihovim potrebama, željama, nadama, strahovima... o njima samima. Kao tihi posmatrač na životnoj pozornici, Fabio već dugo godina prati religijske običaje i svetkovine, kako svog rodnog grada, tako i Istočne Evrope koju, takođe, pomno proučava. Sudbina ga je dovela na ove prostore jer u Beogradu ima sina zbog kojeg se njegov život odvija na relaciji Palermo-Beograd. Ova životna situacija nagla ga je da se bliže posveti ovom regionu, pa tako već godinama fotografiše gradove Balkana čiji proces tranzicije simboliše prilično bolan

© FABIO SGROI, BEOGRAD, SRBIJA, 2007

© FABIO SGROI, SOFIJA, BUGARSKA, 2004

© FABIO SGROI, BEOGRAD, SRBIJA, 2001

prelazak iz balkanske tradicije u evropski modernizam. Možda otuda ta duboka crna i tamnosiva, takoreći ugašena siva koja po Fabijevim rečima ne donosi optimizam, ali ne simboliše ni pesimizam. Ona je prosto realnost.

Igra svetla i senki veoma je dramatična u njegovoj rodnoj Siciliji koju često fotografiše, a on je pronalazi skoro u svakoj situaciji, svakom jedinstvenom momentu za kojim traga po starom kontinentu. Na njegovim fotografijama običan život deluje fascinantno neponovljiv, na ivici nadrealnog, ponekad i bizarnog, komičnog, ali i tragičnog. Život sa svim njegovim svetlim i crnim trenucima koje popunjava nepregledna paleta sivih valera, koji poput beskonačnog broja slojeva obmotavaju krhkost svakog ljudskog bića.

Na ivici jave i sna

Fabio Zgroi u jednakoj meri zainteresovan je za realističan svet oko sebe, ali i za maskirane svetkovine koje, poput japanskog "Noh" pozorišta, skrivajući se iza maske otkrivaju svu raznolikost jednog te istog lica, svu različitost emocija. Njegov pristup je otvo-

ren, direktan, s naglašenim interesovanjem za pojedinca. On ne učestvuje u situaciji, iako ga širokougaoni objektiv, koji najčešće koristi, primorava da bude u epicentru dešavanja. Iskreno zanimanje za ljude i njihov život odlikava se na licima ljudi koji ne obraćaju na njega mnogo pažnje, ali ga puštaju dovoljno blizu da ove zapise iz života drugih lako doživimo kao nama poznate, čak i bliske, u svakom slučaju veoma razumljive.

Fabio isključivo snima na crno-belom filmu i neumorno istražuje suštinu života u mnoštvu tamnosivih i crnih tonova. Lutajući kroz senke, on dopušta da ga život odvede u samo njemu znanom pravcu, vodeći se svojim emocijama kao jedinim putokazom ka istini. Još jedan bitan elemenat u njegovom radu jeste voda. Ona povezuje i dva njemu najbitinija grada: Palermo i Beograd. Prvi je okružen morem, a drugi dvema rekama. Za Fabia voda simboliše mesto tranzicije, a crno-beli film transformiše svetlo u sive tonove emulzije koji poput sivog tona koji kreira igra slova i belog papira u knjizi vodi kroz priče brojnih junaka.

© FABIO SGROI, SEVILJA, ŠPANIJA, 1988

Intimni pogled

Svoj vizuelni pečat "isklesao" je neumornim radom, stalnim istraživanjem i preispitivanjem, kao i pod uticajem vodećih fotografa iz dve prestižne foto-agencije: "Magnum" i "Vu". Da bi jedan fotograf definisao svoj stil, mora imati kritički stav prema sopstvenom, ali i tuđem radu, i biti spreman da snimi fotografiju baš kakvu želi. Imati jasnu viziju već je pola posla, a istrajati u njoj je, svakako, jednako važan deo.

Svoj poziv lualice Fabio još jednom potvrđuje i odbijanjem da postane deo neke foto-agencije, želeći da sačuva slobodu izbora, kako u temi, tako i u pristupu. Posle vrlo bogatog i korisnog iskustva s Leticijom Bataljom i

i Frankom Cekinom, udaljio se od novinske fotografije u potrazi za mnogo intimnijim pogledom koji razvija sve do danas.

Trenutno radi kao fotograf u Muzeju savremene umetnosti "Riso" na Siciliji, što mu omogućava da se posveti ličnim projektima. Svoje fotografije prikazuje kroz izložbe, na foto-festivalima, kroz časopise, prodaje ih kolekcionarima... Odskora je pokrenuo svoju veb-stranicu, na kojoj su predstavljeni svi bitni projekti, među kojima i serija panoramskih fotografija o Palermu, koju je naša publika imala priliku da vidi 2004. godine u Galeriji "Artget" Kulturnog centra Beograda.

IVANA TOMANOVIĆ

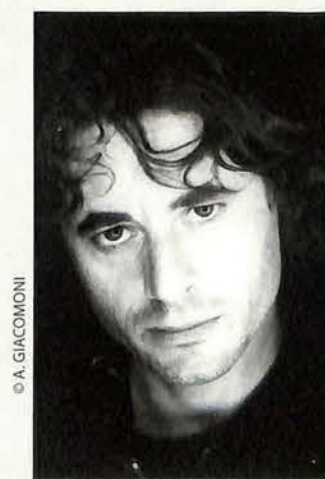

© FABIO SGROI, BEOGRAD, SRBIJA, 2004

© FABIO SGROI, ISTAMBUL, TURSKA, 2003

BIOGRAFIJA

© A. GIACOMONI

Fabio Sgroi rođen je 1965. godine u Palermu, na Siciliji (Italija). Fotografijom počinje da se bavi 1986. i dve godine provodi u studiju Leticije Batalje i Franka Cekina fotografišući za časopis "L'Ora" u Palermu. U isto vrijeme počinje da istražuje teme specifične za sicilijansko područje, kao što su procesije, festivali i svakodnevni život. Narednih godina provodi duže periode u različitim delovima Evrope, šireći svoja interesovanja i na druga podneblja i istovremeno dokumentujući ih na sebi svojstven način. Od 2000. godine počinje da koristi panoramski fotoaparata, fokusirajući se na pejzaž. Isključivo koristi crno-bele filmove, a najviše Kodak Tri-X 400. Od fotoaparata koristi: Leica, Minolta, Contax, Hasselblad (panoramski), objektivne od 40 mm, 28 mm, 24 mm.

Šta je osnovna uloga dokumentarne fotografije? Po čemu se ona razlikuje od ostalih pravaca u fotografiji? Zašto je najrasprostranjenija i zašto dokumentarna fotografija tako lako "nadživi" svoje vreme? Nemoguće je dati iscrpan odgovor na sva ova kompleksna pitanja ali, hajde da pokušamo

Prvo pitanje koje možemo da postavimo jeste da li je fotografija u stanju da prenese stvarnost, istinu, da li može da nam predstavi stvaran užas rata ili neke druge nesreće, ili pak da nam predloži nečiju sreću i neponovljivost jednog trenutka, ili je svaka fotografija, ipak, samo interpretacija samog fotografa.

U načelu, jednim stvarno realnim fotografijama smatraju se sudska i medicinska fotografija. Dakle, čak ni dokumentarna fotografija ne može se smatrati realističnom, iako je osnovni poriv dokumentarnog fotografa da prikaže neku scenu što realnije. Iako teži da postigne što veću tačnost u reprodukciji stvarnosti, samim tim što je izabrao da snimi baš taj deo scene, na taj način, iz tog ugla, tim fotoaparatom, u to doba dana ili noći i reprodukuje na

crno-beli (ili kolor) film ili na čip, stvorio je sve uslove da konačna fotografija bude "obojena" njegovom vizijom.

I pored ove "crne" prognoze o realnosti dokumentarnih fotografija, one svakako prikazuju realne scene koje nas okružuju, pa ih stoga prihvatamo kao realne.

Već nekoliko puta napomenula sam da je fotografija prvo i pre svega sredstvo komunikacije, bez obzira na to o kojoj vrsti fotografije je reč. A kakva će ta komunikacija biti, zavisi od fotografa, tj. na koji način će prikazati određenu situaciju, a to, u stvari, znači na koji način će organizovati sve elemente koje je upotrebio u fotografiji. U prošlom broju pisali smo o kompoziciji koju smo, takode, definisali kao organizaciju svih elemenata. I jeste, u suštini

sve se svodi na pronalaženje pravog odnosa elemenata unutar jednog kadra koji će tačno preneti vaše viđenje nekog trenutka.

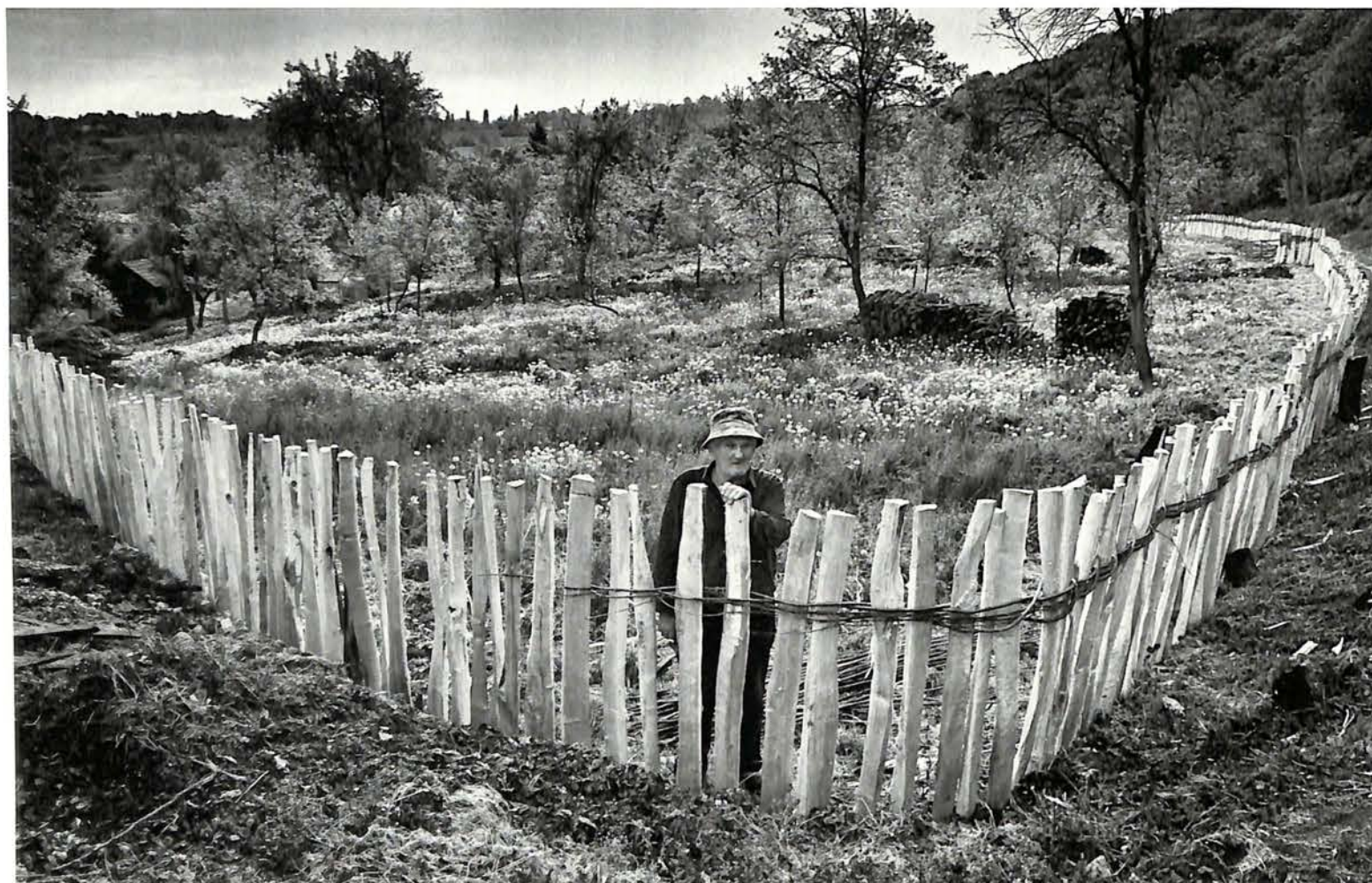
Kod dokumentarne fotografije posebno je važno da kod gledaoca postignemo osećaj da je on sâm deo "realnosti" koju posmatra. To znači da vi, kao fotograf, ne treba da budete dominantna ličnost na fotografiji, jer ne bi trebalo preterano da budemo svesni ni vašeg prisustva, ni tehnike koju ste koristili, već da izabrani način prezentacije bude za nas jedini moguć. Kada posmatramo fotografiju, recimo Kalemegdanske tvrđave, želimo da mislimo kako to jeste tvrđava na Kalemegdanu, a ne njena fotografska reprezentacija. Želimo da VERUJEMO toj fotografiji, a upravo to verovanje učinilo je dokumentarnu fotografiju toliko moćnom.

DOKUMENTARNA FOTOGRAFIJA

ŽIVOT

kao neiscrpna tema

Put u prošlost

Budući da smo već rekli da dokumentarna fotografija zauzima bitno mesto u istoriji čovečanstva, naravno, od polovine devetnaestog veka pa do danas, podsetićemo se njenog istorijskog razvoja. U devetnaestom veku fotografije su pomogle čovečanstvu da vide udaljene destinacije sveta do kojih običan "smrtnik" nikada neće doći. Dakle, fotografija im je omogućila da otputuju, makar kroz sliku. Zatim, usledile su mračne i tragične fotografije s ratišta, koje su skinule famu s vojničkog poziva kao časnog zadatka svakog patriote. Prekretnicu u dokumentarnoj fotografiji napravili su Lewis Hine i Jacob Riis, koji su dokumentovali život najsiromašnijih i socijalno ugroženih i tako "progovorili" o užasnoj nejednakosti među klasama.

Modernizam u fotografiji utro je put njenoj dominaciji u medijima i našem svakodnevnom životu, a u pauzi između dva svetska rata Paul Strand približio je dokumentarnu fotografiju, tzv. umetničkoj, tj. stvorio je dela koja se danas tretiraju kao deo fotografske umetnosti. U tom vremenu počeo je da snima i čovek koga mnogi smatraju ocem fotožurnalizma. To je, naravno, Anri Kartije-Breson (Henri Cartier-Bresson), začetnik humanističke dokumentarne fotografije koja je akcenat stavljala na čoveka, saosećanje za njegovu sudbinu i u isti mah glorifikovala je

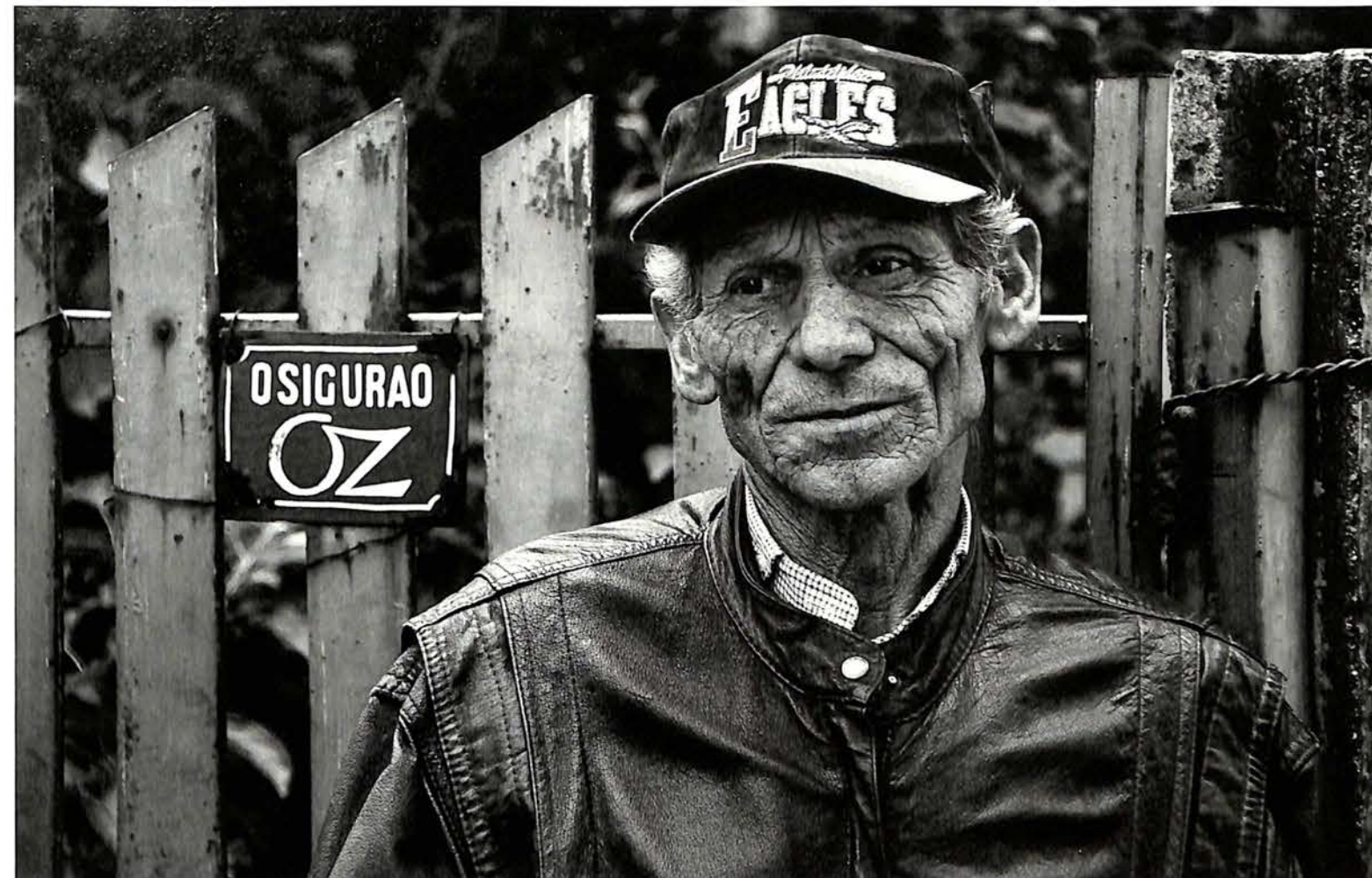
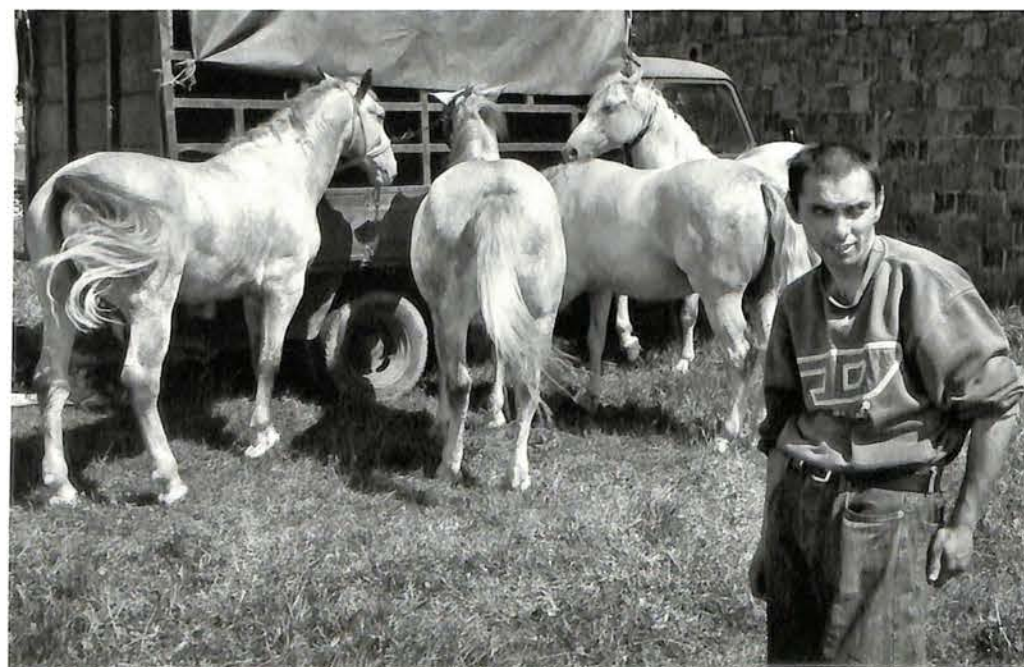
*"Vežbajući fotografiju, tj. **fotografisanje**, sve bolje i bolje razumevamo svet oko sebe, čime ujedno upoznajemo i sami sebe. Ta dva **saznanja prepliću** se i čine nas dovoljno vizuelno elokventnim da ispričamo priču o svetu i događajima oko sebe. Na taj način **naše fotografije** postaju **izuzetne**, nešto posebno."*

Moja livada

Odlična kompozicija, upotreba oblika (kruga), linija i repeticije (plot), veoma su bitan dodatak lepoj i jednostavnoj priči.

Scena iz Crepaje

Svi fotoaparati na fijakerijadi u Crepaji bili su usmereni na glavna događanja, ali u bekstejđu je uvek mnogo zanimljivije.

njegov često sasvim jednostavan život. Iako je u njegovim fotografijama bilo puno idealizma koji se drastično razlikovao od surove ogoljenosti Riisovih fotografija koji je čak koristio direktan blic, što je za Bresona bila jeres, postao je najpopularniji fotograf ikad. On je, na neki način, zaslužan za popularizaciju dokumentarne fotografije.

Magija Bresonove fotografije nalazila se u jednoj vrlo jednostavnoj premisi: da biste snimili dobru (čak izuzetnu) fotografiju, potrebno je biti u pravo vreme na pravom mestu. Pored toga, on je umeo da uoči potencijal neke scene kao što

su, na primer, uvijene ulične stepenice u čijem podnožju se zaista pojavio biciklista. Tu scenu danas pamtimo kao fotografiju pod nazivom "Hyères", Francuska, iz 1932. godine. Te realne scene za njega su bile poput pozorišnih scena u kojima će se, ako bude dovoljno strpljiv, desiti ono što on izrežira.

Odlučujući trenutak

Bilo da čeka situaciju ili je prosto pronade, uvek je tragao za jednim specifičnim, po nečemu posebnim trenutkom koji je trebalo zabeležiti. Taj trenutak nazivao je "Decisive moment", iliti odlučujući trenutak. Takav pristup stavio

je u prvi plan specifičnost fotografije – moć da zabeleži jedan trenutak, delić stvarnosti, sposobnost da zamrzne vreme. To nije mogao nijedan drugi medij!

Ima jedna specifičnost u vezi s "odlučujućim trenutkom". Svaki dokumentarni fotograf koji "lovi" svoje prizore na ulici zna tačno kada je zaista "ulovio" taj odlučujući momenat, tj. kada je snimio tu fotografiju za kojom je tragao. To je unutrašnji osećaj koji vas prosto preplavi ushićenjem u trenutku kada sa desi taj pravi "klik". Verujem da to sjedinjavanje fotografa s onim što fotografiše dolazi kao posledica potpune posvećenosti i strasti prema fotografiji.

Čovek iz Oza

Njegovu životnu sreću osigurao je Oz ili Eagles? Izborano lice, stara jakna i još starija ograda ne govore tome u prilog.

Scena iz života

Skeledžija na radnom mestu i devojčica u svom dvorištu prikazuju tipičan život van užurbanog grada

| PRAKSA NA DELU |

Nerazdvojni Bresonov "partner" u, kako kaže Suzan Zontag, lovu na fotografije, bila je Leica – legendarni fotoaparati koji je promenio način fotografisanja, učinio ga lakšim i brzim, a fotografima omogućio da postanu tihi i nevidljivi posmatrači. Glavna stvar kod Leice bila je, a i dalje jeste to što se tražilo nalazi sasvim na levoj strani fotoaparata tako da kad je prislonite na desno oko, leva strana lica, i ono najvažnije – levo oko, sasvim je slobodno. Jednim okom gledate kroz fotoaparat, a drugim svet oko sebe. Pozivajući se na to gledanje, Breson kaže da vežbajući fotografiju, tj. fotografisanje, sve bolje i bolje razumevamo svet oko sebe, čime ujedno upoznajemo i sami sebe. Ta dva saznanja prepliću se i čine nas dovoljno vizuelno elokventnim da ispričamo priču o svetu i događajima oko sebe.

W. Eugene Smith posvetio je **deset godina** svog života fotografisanju posleratnog **Pitsburga**, nadajući se da će njegove fotografije **promeniti** svet, tj. **svest** ljudi o životu i drugima. Od **21.000 fotografija** izabrao je **3.000** koje **nikada** nisu objavljene.

Na taj način naše fotografije postaju izuzetne, nešto posebno.

Blizu, još bliže

Još jedan fotograf proslavio je Leicu. To je legendarni Robert Kapa (Robert Capa). On je postao najpoznatiji ratni fotograf i zastupao je pravilo da fotograf, da bi snimio pravu informaciju, mora biti veoma blizu mesta događaja. Što je bliže moguće. Kapa je poginuo 1954. godine na ratištu, s fotoaparatom u ruci.

I jedan, ne tako poznat, fotograf bio je veoma blizu ratištu, bliže čak i od Kape, u stvari, nije mogao biti bliže od toga. To je Toni Vakaro (Tony Vaccaro), koji je u Drugom svetskom ratu bio vojnik i fotograf. Pored pune ratne opreme nosio je i ogroman fotoaparat Speed Grafic za plan film 9 x 12 cm, sa 12 kasetu u koje staje 34 plan filma. Jedan film od 35 mm imao je 36 snimaka! Pokušajte da zamislite sebe u punoj ratnoj opremi od pre sedamdeset godina sa, takoreći, studijskim fotoaparatom, dok vam meci zuje oko glave, a nagazne mine samo čekaju vašu lošu procenu. I pored toga, Vakaro je snimio mnoštvo odličnih fotografija koje su često bile fascinatne u svojoj ogoljenosti, iskrenosti i blizini iz koje su snimljene.

S druge strane, fotografija može vrlo dobro da ispriča strašne priče o ratu i stradanju i posle same bitke, pokazujući posledice, kao što je čuvena fotografija Rodgera Fentona: "Dolina senki smrti", iz 1855.

Teksture

Ovo bi mogao biti naziv fotografije, jer se autor, više nego ičim, bavio što vernijim prikazom mnoštva tekstura i uzoraka.

Pogled

Kao što kaže Robert Kapa, morate biti zaista blizu da biste snimili ovakav portret. Zato, prvo morate da pridobijete poverenje onoga koga fotografirate.

Kako da počnemo?

PRVI KORACI U DOKUMENTARNOJ FOTOGRAFIJI

Teme

Svako od nas snimio je barem sto dokumentarnih fotografija, a verovatno i mnogo više, što uličnih prizora, što momenata iz našeg života. Pravi pristup, međutim, jeste rad na unapred osmišljenim projektima na osnovu neke teme. To podrazumeva posvećenost, istrajnost, kontinuirano posećivanje određenog mesta ili ljudi, zauzimanje stava i određivanje pristupa temi, kako u vizuelnom, tako i idejnom smislu.

Odlične fotografije koje ilustruju ovaj članak delo su našeg izvršnog urednika Milana Živkovića, koga većina poznaje po makrofotografijama prirode (pre svega raznih "bubica", kako ja volim da kažem). Međutim, Milanov izuzetno bogat fotografski opus, koji se svakim danom uvećava, sadrži fantastične dokumentarne fotografije koje već trideset godina snima u Kovinu i njegovoj okolini, gde i sâm živi. U poslednjih nekoliko nedelja počeo je da donosi u redakciju fotografije koje je "iskopao" po svojim fajlovima i na negativima i odlučio da ih odštampa za svoju arhivu. Za sada je došao do brojke od 250 fotografija, ali to svakako nije kraj. Iako nikada nije "zacrtao" sebi neku određenu temu, ona se sama nametnula i formirala tokom svih ovih godina.

Pastir

Ove tri fotografije već čine kratku priču o pastiru i njegovim svakodnevnim obavezama. Da bi priča bila potpuna, trebalo bi snimiti portret pastira, kao i njegove druge aktivnosti tokom dana: jelo, odmor, druženje...

Da bismo jednu seriju fotografija smatrali reportažom, mora minimalno da sadrži šest fotografija koje "pokrivaju" neki događaj ili temu. U broju 67. Imre Szabó opširno se bavio ovom problematikom

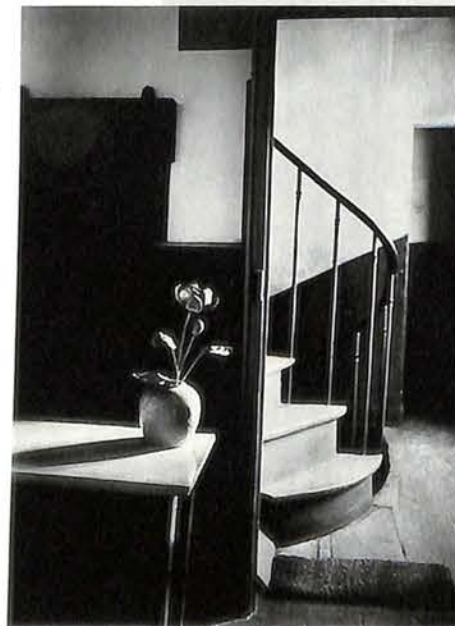
Ljudi, sasvim obični, njemu nekad poznati, nekad ne, njihov život, kuće, dvorišta, njihova svakodnevnica, posao kojim se bave, odeća koju nose, izborana lica koja deluju kao urezana u površinu papira kada gledate odštampane fotografije.

Mali deo te kolekcije vidite na ovim stranicama, ali on je sasvim dovoljan da steknete predstavu o njegovom pristupu, vizuelnom jeziku koji karakteriše tamnosiva gama ka crnoj, s puno detalja, naglašenom oštrinom koja ističe teksturu. Svetlo je mahom difuzno, pa su forma i detalji dobro, često veoma realistično prikazani. Neposredan Milanov odnos prema ljudima koje fotografiše govori o njegovom iskrenom interesovanju za njih kao pojedinca, a to je jedan od osnovnih činilaca dobre komunikacije i otvorenosti ljudi da učestvuju u vašim fotografijama. "Lepa reč i gvozdene vrata otvara", a ta poslovice u fotografiji dostiže svoj vrhunac, naročito u eri kada svako štiti svoja ljudska prava, pravo na privatnost, a fotoreporteri se smatraju teroristima.

Pristup

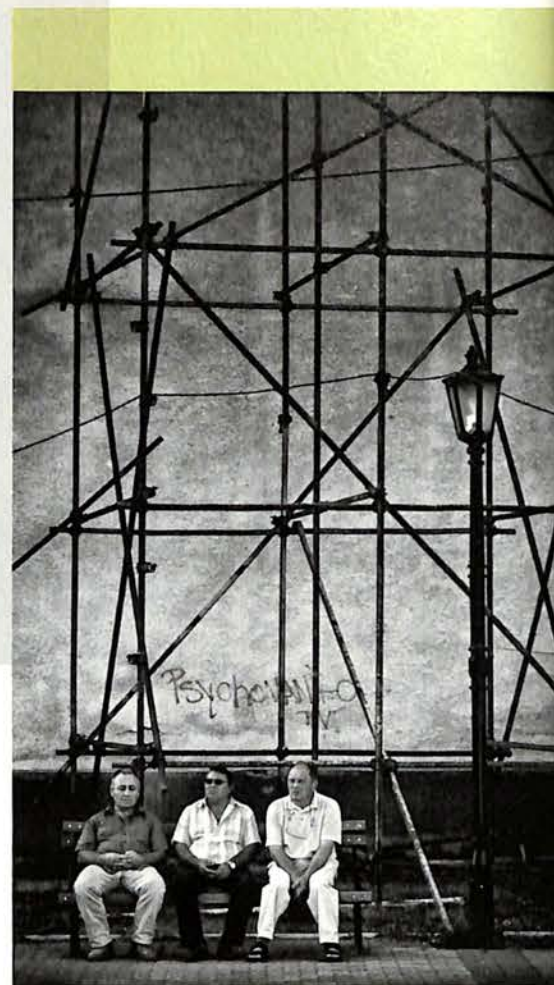
Rekli smo, dakle, da je određivanje teme prvi korak. Ta tema može iziskivati vaše angažovanje tokom dugog vremena ako želite nešto ili nekog da pratite (kao što Milan prati život u njegovom okruženju već trideset godina). Isto tako, možete da snimate neki događaj koji traje jedan dan, par sati ili samo par minuta.

Važno je da pre fotografisanja odlučite šta vas na toj temi najviše privlači i zašto želite da je snimate. Zatim, kako želite da je mi, gledaoci, vidimo i doživimo. Ako ćete imati mogućnost da fotografije negde objavite, percepcija publike postaje još bitnija jer se putem medija obraćate širokim narodnim ma-

Portret

Snimljen u kancelariji, po difuznom svetlu koje dolazi s prozora. Svetlo, a naročito kompozicija, podsećaju na čuvenu fotografiju Andre Kertesza "Ches Mondrian". Ova koincidencija je slučajna, ali potvrđuje da sve što vidimo držimo u podsvesti i ponekad nesvesno primenimo.

Ulica u Kovinu
Sasvim obična scena ulice i snežnih krovova može pleniti atmosferom i neobičnim uglom gledanja.

Trio

Pomalo komična scena upotpunjena je neobično "dizajniranom" pozadinom.

Šest pitanja

Svaka dokumentarna fotografija trebalo bi da da odgovor na neka od, ili još bolje svih šest pitanja koja gledalac fotografije sebi podsvesno postavi. To su: **Ko; Šta; Gde; Kako; Zašto i Kada?** Iako deluju veoma jednostavno i kao da se podrazumevaju, ona traže kompleksan pristup svakoj temi i sposobnost sagledavanja svih aspekata jednog događaja u trenutku – koliko je potrebno da nastane jedna fotografija. Ta sposobnost postiže se "vežbanjem fotografije", kako kaže maestro Breson, i analizom fotografija koja nam pomaže da izbistrimo vid i

Radionica

I poljoprivrednici imaju radionice, ali malo njih u ovakvom haosu.

Rečni mornar

Interesantna grafička igra učinila je svakodnevnu aktivnost na brodu mnogo zanimljivijom.

um i postanemo samokritični prema svom radu. Kompleksnost ove teme daleko prevazilazi stranice ovog članka pa ćemo se, svakako, još puno puta vratiti ovoj priči u budućnosti.

TEKST: IVANA TOMANOVIĆ
FOTOGRAFIJE: MILAN ŽIVKOVIĆ

KONKURS Dokumentarna fotografija

Za konkurs na temu Dokumentarna fotografija možete poslati pojedinačne fotografije ili seriju, ali s obaveznom naznakom redosleda fotografija i naziva teme. **Rok za prijem fotografija je do 15. 4. 2010.** Fotografije možete poslati na adresu redakcije ili preko naše veb-prezentacije: www.refoto.co.rs – link Konkursi-upload. Sponzori konkursa su firme "Bs Procesor" i "Epson Italija".

Maj 2010. Premijera TV emisije o digitalnim medijima

digital video

SAVETI
SERVISERA
TESTOVI
VESTI

ZANIMLJIVOSTI
REČ STRUČNJAKA
PROMOCIJE
AKCIJE

e-mail: agencijaminema@gmail.com

Foto oprema kamere televizori digitalna tv plejeri

Slojevita duša PHOTOSHOPA

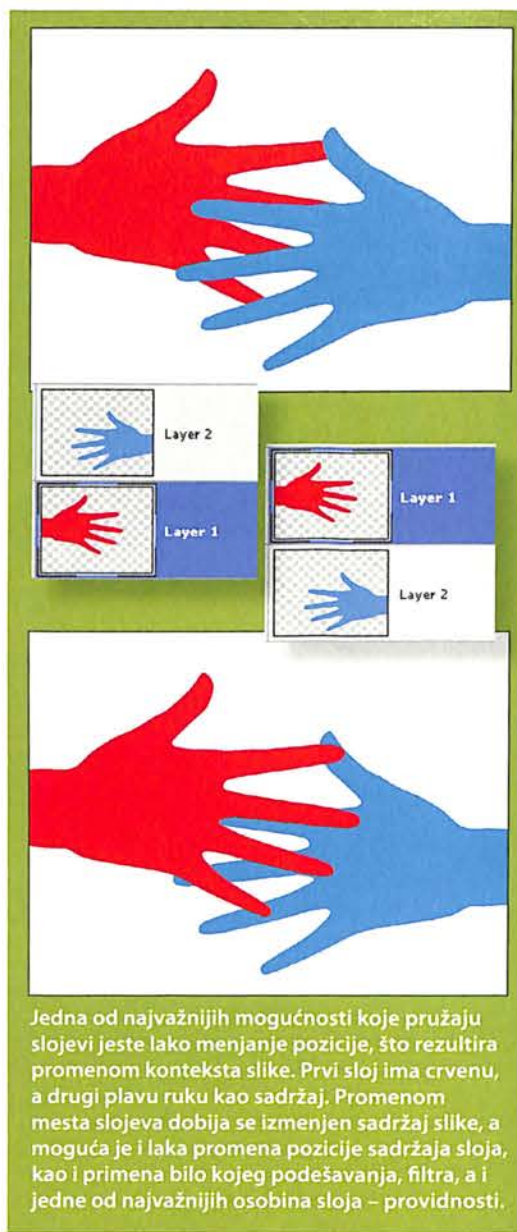
Kada se pojavila treća verzija Photoshopa njen kodni naziv bio je Tiger Mountain

Kada razmislite šta najčešće koristite prilikom obrade digitalnih fotografija, shvatite da prvo mesto ubedljivo pripada slojevima. Digitalni retuš, najraznovrsnija podešavanja i, naravno, montaže bile bi skoro nemoguće ili veoma teško izvodljive da slojevi pružaju

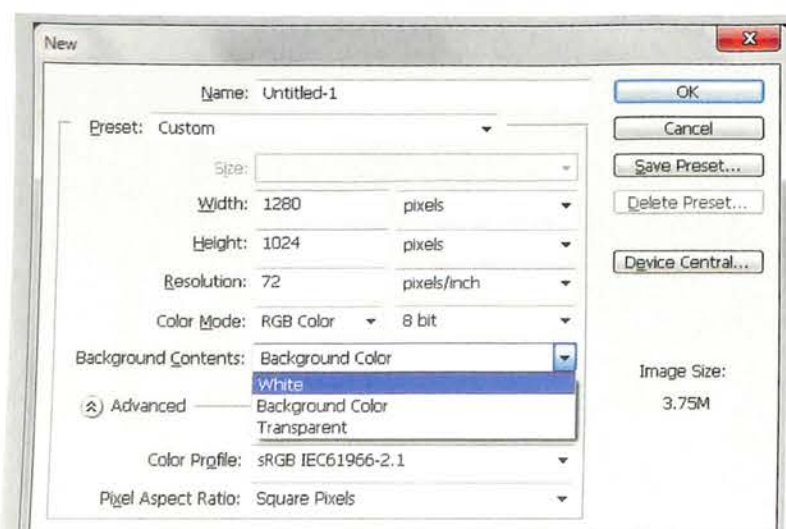
Jedna od najkorisnijih opcija koje se mogu pronaći u beskrajnom prostoru Photoshopa jesu slojevi (Layers). Teško je poverovati da slojevi nekada nisu postojali, ali njih je donela treća verzija ovog najpopularnijeg editora digitalne slike i to 1994. godine. Namerno nisam napisao fotografije, jer mnogi umetnici koriste ovaj program za stvaranje jedinstvenih slika popularno nazvanih "digital art". Ovaj termin često koristimo i u situacijama kada neko pretera s obradom digitalne fotografije, tj. prede neku zamišljenu granicu koja deli fotografiju od imaginarnog, računarskog generisanog slike.

Važnost slojeva

Do pojave pravih slojeva, kopiranje i ubacivanje pojedinih delova bilo je moguće uz korišćenje takozvanih plivajućih selekcija (Floating Selections). One su predstavljale obeleženi deo koji se mogao pomerati i menjati sve dok je selekcija aktivna. Onog trenutka kada biste deselektovali taj deo slike, on bi postao sastavni deo podloge. Plivajuće selekcije postoje i dalje i omogućavaju da pomerate ili direktno kopirate delove sloja bez kreiranja novih slojeva. Slojevi su toliko važni da imaju svoju paletu, a i svoju stavku u liniji padajućih menija (Menu

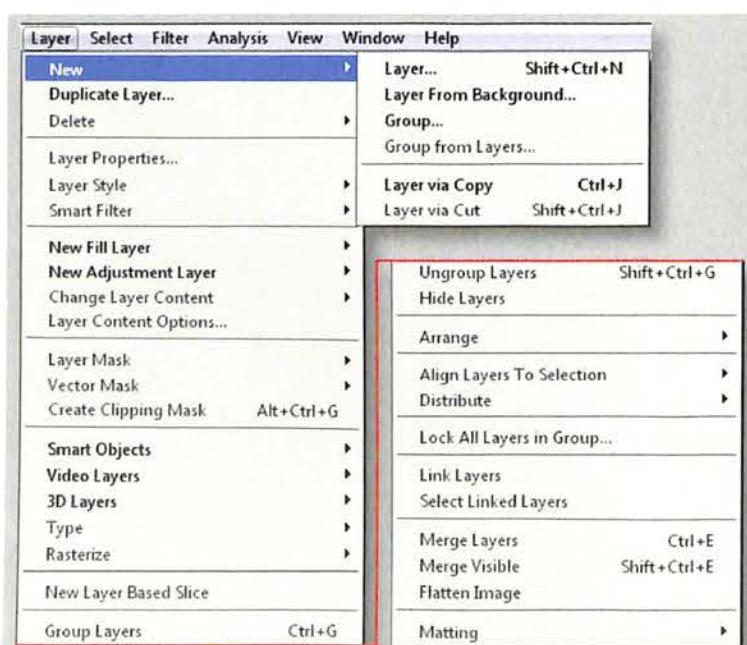
Jedna od najvažnijih mogućnosti koje pružaju slojevi jeste lako menjanje pozicije, što rezultira promenom konteksta slike. Prvi sloj ima crvenu, a drugi plavu ruku kao sadržaj. Promenom mesta slojeva dobija se izmenjen sadržaj slike, a moguća je i laka promena pozicije sadržaja sloja, kao i primena bilo kojeg podešavanja, filtra, a i jedne od najvažnijih osobina sloja – providnosti.

Nov dokument

Kreiranje novog dokumenta iz padajućeg menija File komandom File>New ili prečicom Ctrl+N otvara kontrolni prozor u kojem je moguće postaviti sve neophodne parametre i definisati izgled osnovnog sloja i boju tog specijalnog sloja. To je moguće na tri načina: pod-

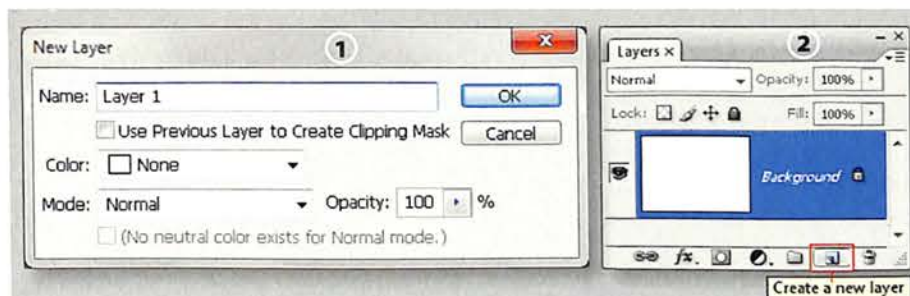
loga može biti bela, transparentna ili u prethodno definisanoj boji. Ova boja mora se odrediti pre kreiranja novog dokumenta i to tako što kliknemo na boju podloge (standardno je to bela i dobija se pritiskom na taster D – Default Colors), čime se otvara kontrolni prozor Color Picker. Promena mesta boja izvodi se pritiskom na taster X.

Važnost slojeva

Važnost slojeva vidi se i po veličini padajućeg menija Layers. Veliki broj opcija, podešavanja ali i kre-

iranja različitih vrsta slojeva ukazuje na brojne mogućnosti koje, naravno, treba dobro upoznati kako biste mogli da ih primenjujete.

Nov sloj

Kako bi ubrzali rad, programeri su omogućili da nov sloj kreirate i kontrolišete na nekoliko mesta i načina. Prvi je u već pomenutom padajućem meniju Layer, a drugi način jeste putem prečice Shift+Ctrl+N. U oba slučaja otvara se kontrolni prozor (1), u kojem je moguće definisati osnovne parametre, a ako već imate kreiran sloj, možete

ga iskoristiti za dobijanje posebne maske namenjene izrezu – Clipping Mask. Sledeće mesto gde možete kreirati novi sloj nalazi se na dnu kartice Layers (2).

Pored ovog dugmeta, postoji još nekoliko kontrolnih dugmića, a s desne strane je kanta u koju bacate slojeve koji vam više nisu potrebni. Na levoj strani smeštene su opcije o kojima će biti više reči kasnije.

Bar). Slojeve je moguće kreirati, dodavati, uklanjati, sakrivati, grupisati, davati im efekte, menjati providnost... I, da ne zaboravim – postoje u dva oblika: kao bitmapirana slika i kao vektor. Pored toga, u najnovijim verzijama slojevi mogu biti i pametni (Smart Layers), ali o tome kasnije.

Prednost rada u slojevima

Kada otvorite snimljenu digitalnu fotografiju ili napravite nov dokument, on ima samo jedan, osnovni sloj pod imenom Background.

Reč je o veoma posebnom sloju kome već tokom kreiranja možemo definisati naziv, veličinu, kolorni mod i količinu informacija, boju, transparentnost, pa čak i izgled piksela. Transparentni osnovni sloj najčešće koriste veb-dizajneri, tako da za našu, fotografsku upotrebu ova opcija nije važna. Od ostalih slojeva razli-

kuje se i po tome što mu je ime ispisano italicom i uvek je na dnu niza slojeva, tj. svaki sledeći sloj koji kreirate dolazi iznad Background sloja. Jedino kopija ovog sloja (Background Copy) može zauzimati bilo koje mesto. Još nekoliko osobina karakteriše osnovni sloj, a to je da njega ne možete ukloniti (ukoliko nemate barem jedan sloj kreiran iznad njega), pomeriti, jer je po pravilu zaključan, i ne može sadržati transparentne delove, osim ako ga tako niste definisali prilikom kreiranja novog dokumenta.

Ukoliko kreirate više slojeva, novi će se pojaviti iznad onog koji je aktivan, što se lako vidi jer je drugačije obojen, obično standardno plavom bojom. Primitičete da je ime novog sloja ispisano običnim slovima, jer ste kreirali običan sloj. U nastavku teksta videćete da kako sloju dajete pojedine karakteristike, on dobija i nove simbole, ali i nov izgled.

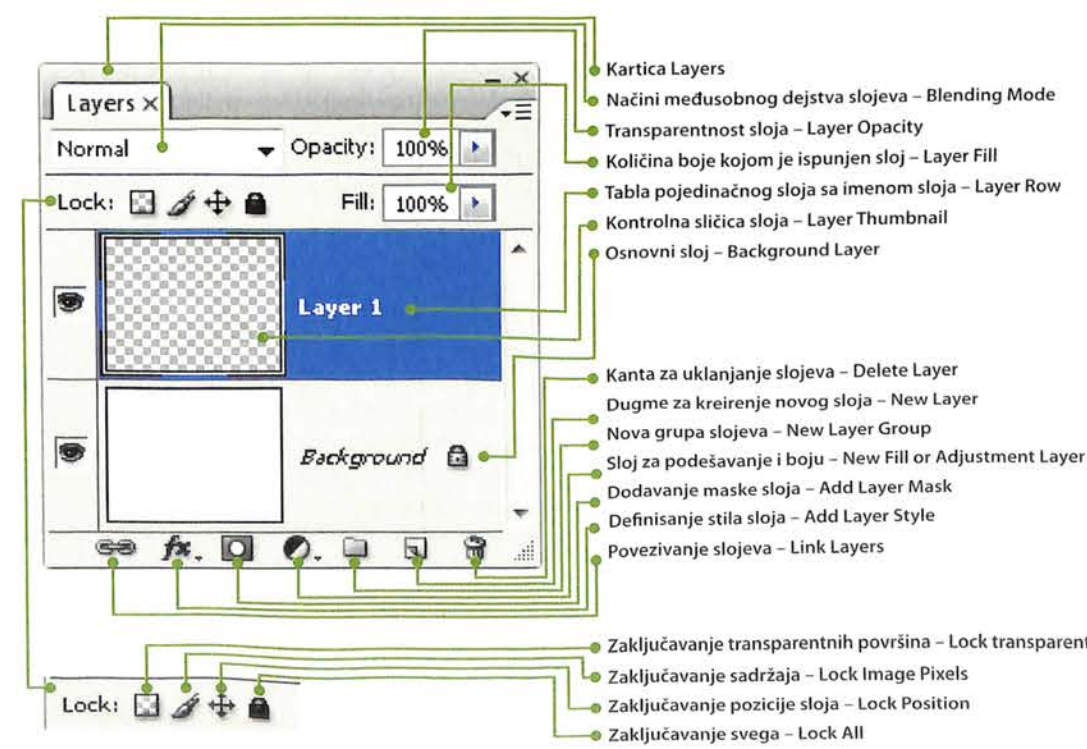
Mali crni trougličić

Četvrti način da se stigne do novog sloja sakriven je iza malog, crnog trougla smeštenog na gornjoj desnoj strani kontrolne kartice (3). Klik mišem na ovo mesto otvara padajući meni s brojnim opcijama, od kojih jedan deo možete dobiti i ako u radu jednostavno kliknete desnim tasterom miša na površinu slike (naravno, i aktivnog sloja) kada se otvara mali padajući meni s nekoliko najvažnijih opcija.

Da ne zaboravim da pomenem i to da dvostruki klik na osnovni, Background sloj pretvara podlogu u običan sloj, što znači da vaš dokument može postojati i bez tog sloja, ali je onda moguće sačuvati ga u samo nekoliko formata koji podržavaju taj vid.

Novi sloj automatski nastaje i kada bilo šta iskopirano (komandom Edit>Copy ili prečicom Ctrl+C) s dokumenta u kojem radimo ili s nekog drugog spustimo komandom Edit>Paste ili prečicom Ctrl+V. Pri tome, novi sloj automatski dolazi iznad aktivnog sloja, a njegov sadržaj po definiciji

zauzima središte dokumenta. Ako vam je iz bilo kog razloga neophodno da kopirani sadržaj "padne" na drugo mesto, možete primeniti jednostavan trik. Dovoljno je na željenom mestu napraviti bilo kakvu selekciju i koliko god da je velika kopija uvek će biti postavljena po sredini prostora koji je selekcija zauzimala. Sama akcija kreiranja novog sloja uklanja postojanje selekcije tako da ako vam je ona potrebna za dalji rad, neophodno ju je sačuvati komandom Selection>Save Selection, o čemu je bilo više reči u prethodnom broju časopisa Refoto.

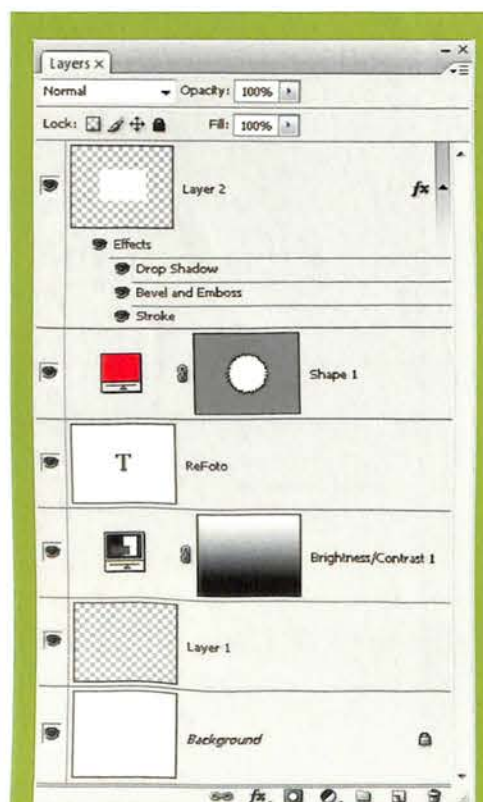

Kreiranje i pozicija novog sloja

Nov sloj možemo napraviti na nekoliko načina i, po pravilu, svaki novi sloj pozicionira se iznad aktivnog sloja. Ukoliko je potrebno promeniti njegovu poziciju, tada kliknete na njegovu ikonu (tj. tablu s imenom i ostalim karakteristikama) unutar palete i povučete ga na mesto koje vam odgovara ili iskoristite prečicu Shift+Ctrl+] za pozicioniranje na vrh palete ili Ctrl+] za pomeranje za po jedno mesto nagore. Pomeranje u suprotnom pravcu, odnosno nadole, omogućeno je prečicom Shift+Ctrl+[za prebacivanje iznad Background sloja ili skroz na poslednje mesto ako osnovnog sloja nema ili Ctrl+[za po jedno mesto nadole. Pomeranje možete uraditi za jedan sloj ili više slojeva koje privremeno "vezete" pritiskanjem tastera Ctrl i klikom na željeni sloj. Ista prečica koristi se i prilikom rada s grupama slojeva, o kojima će biti više reči kasnije.

Mali trik koji možete iskoristiti prilikom kreiranja novog sloja s ikonice New Layer, koja se nalazi na donjem delu kartice Layers, jeste da pritisnete taster Ctrl i sloj neće biti postavljen iznad već ispod aktivnog sloja.

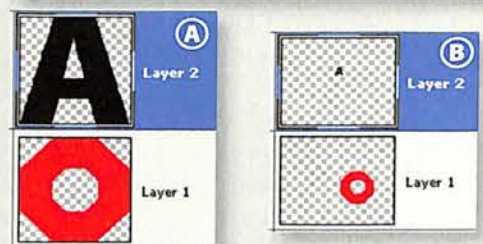
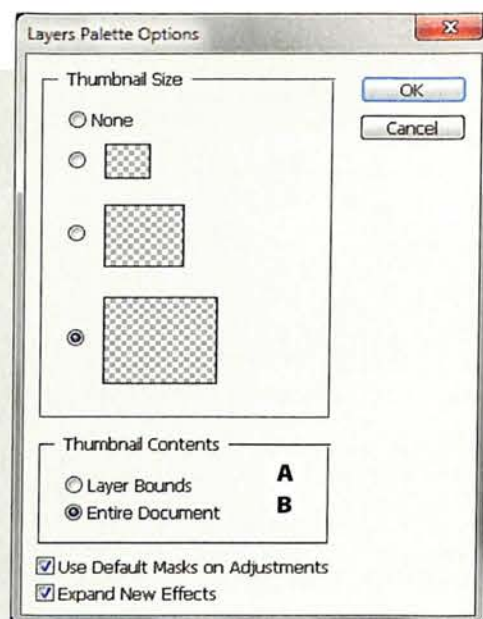
Rad sa slojevima najlakše je pratiti preko kartice Layers ili popularno nazvane Layers Palette, na kojoj se vide svi slojevi kojih u modernim verzijama ovog editora može biti koliko želite, zapravo ograničeni ste samo količinom raspoložive memorije i prostora na diskovima, kao i jačinom procesora. Starije verzije imale su ograničen maksimalan broj slojeva, što u novijim programima nije slučaj, ali i količina od dvadeset slojeva može biti problematična ukoliko ih tokom rada niste imenovali. Kao mali kuriozitet, pomenuću da maksimalna veličina tif fajla koju može podržati Photoshop CS4 (ali ne znam koji računar to može da izdrži) iznosi 300.000 x 300.000 piksela, tj. 2.540 x 2.540 centimetara u rezoluciji 300 dpi. Maksimalna veličina odnosno "težina" pojedinačnog dokumenta jeste 2 GB za .psd i 4 GB za .tif fajlove, a kako oba formata podržavaju čuvanje slojeva, tu je i granica njihovog maksimalnog broja.

Kartica Layers s osnovnim (Background) slojem, praznim slojem koji prepoznajemo po šahovskim poljima (njihov intenzitet podešavamo u Preferences meniju) i slojem za podešavanje (Adjustment Layer) koji je kreiran za regulisanje osvetljenja i kontrasta. Iznad njih nalazi se sloj s tekстом, koji je, dokle god ga ne rasterizujemo, u vektorskom obliku, isto kao i sloj koji je kreiran alatom Shape Tool i takođe je u vektorskom obliku. Na samom vrhu nalazi se sloj s primenjenim efektima, koji se lako prepoznaje po slovima fx s desne strane. Efekata može biti onoliko koliko vam treba i njih je moguće kompletno učiniti nevidljivim ili sakrivati pojedinačne efekte. Njih je moguće kopirati sa jednog i primeniti na drugi sloj, tako da možemo dobiti iste rezultate. Ako vam se efekti sviđaju, možete ih sačuvati kao posebnu sliku s tim slojem ili iskoristiti mogućnost snimanja akcije o kojoj će biti više reči kasnije.

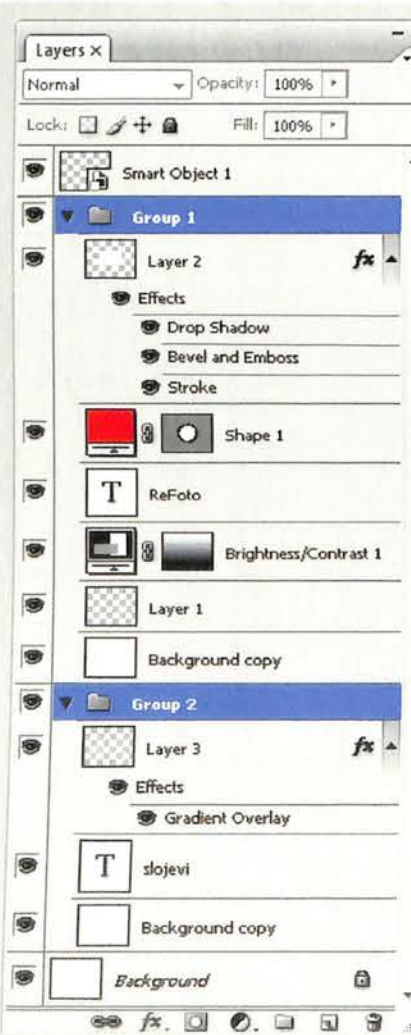
Paleta Layers i njene opcije

Rad s velikim brojem slojeva zahteva i dobru organizaciju, koju je najlakše izvesti pomoću brojnih alata i opcija smeštenih na kartici, tj. paleti Layers. Pomenuto privremeno povezivanje pojedinačnih slojeva samo je jedna od brojnih mogućnosti organizacije prilikom rada sa mnogo slojeva. Prvi način manipulacije slojem jeste da li je on aktivan ili ne, što postižete klikom na njegovu tablu u paleti, nakon čega možete menjati njegov sadržaj. Sledeći način jeste da ga učinite nevidljivim klikom na ikonicu sa simbolom oka, a ova opcija privremeno "sakriva" pojedine slojeve kako biste mogli da sagledate ono što se nalazi na slojevima ispod. Pored oka, s desne strane, nalazi se takozvana Preview Area, unutar koje se vidi sadržaj sloja. Veličina kontrolne sličice može se podesiti u tri nivoa, a tabla sloja može biti i bez nje – samo s imenom. Način na koji vidimo sadržaj, tj. da li će ono što je u sloju biti u relativnom odnosu ili će zauzimati maksimalan prostor, takođe možete podesiti.

Kontrolni prozor Layers Palette Options, u kojem je moguće definisati veličinu kontrolne sličice (Thumbnail Size) i način na koji se prikazuje sadržaj sloja (Thumbnail Content) u odnosu na

veličinu sadržaja ili veličinu dokumenta. Prvi način prikaza daje mogućnost lakog pregleda sadržaja, dok drugi način prikazuje realnu veličinu i položaj sadržaja sloja.

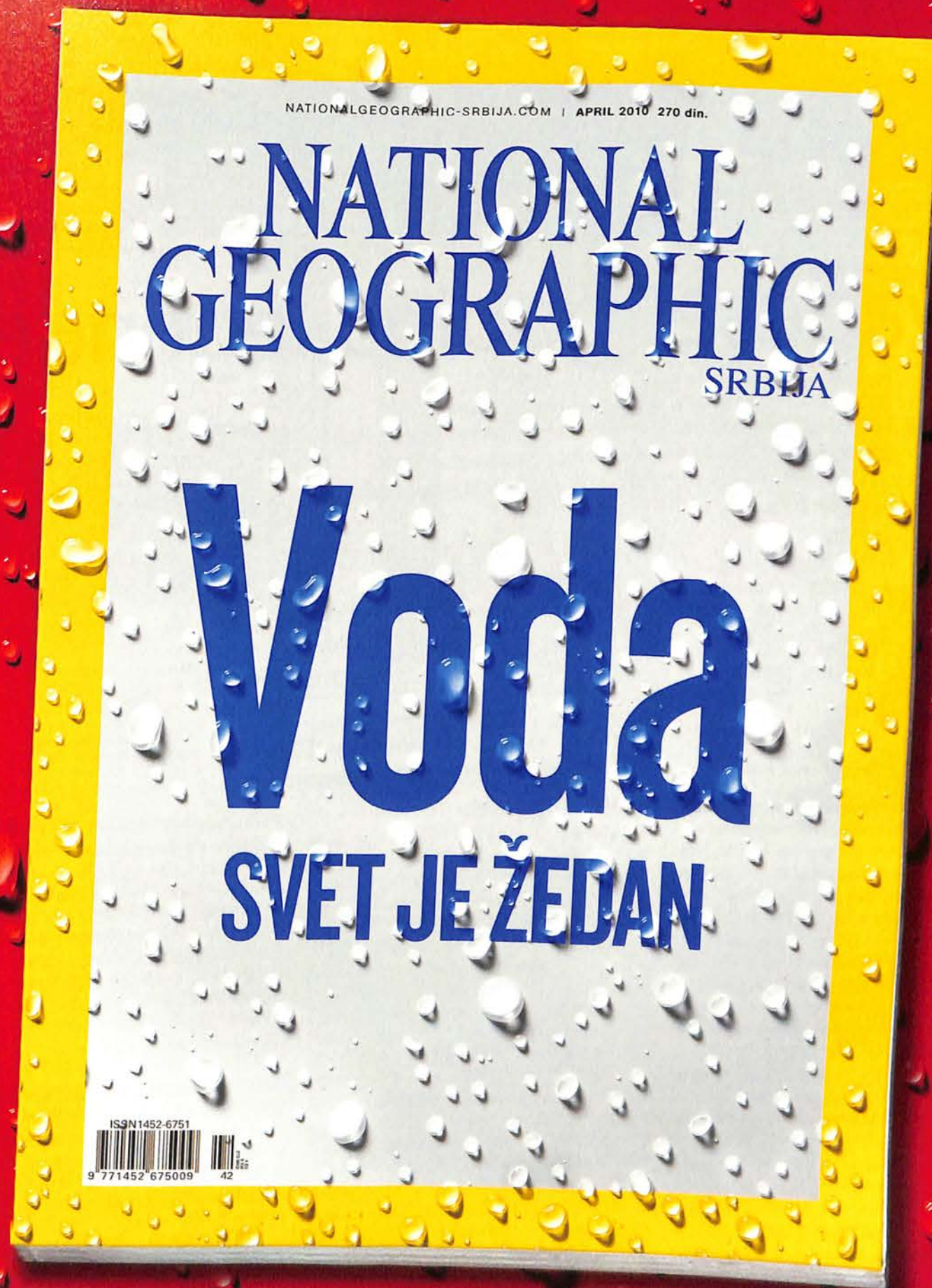
Slojevi i organizacija rada

Ukoliko tokom rada kreirate samo nekoliko slojeva, nikakva posebna organizacija neće vam biti potrebna, ali ako radite neki zahtevniji posao ili Photoshop koristite kao alat za dizajn, slojevi će se umnožavati velikom brzinom. Ako pokušate da koristite velike kontrolne sličice, kretanje kroz njih biće otežano jer ćete morati stalno da koristite "skrol" taster na mišu, a ako smanjite kontrolne sličice, tada nećete moći da vidite šta je u sloju. Rešenje je grupisanje pojedinih slojeva koji se potom nalaze iza table sa simbolom fascikle. Fasciklu možete "otvoriti" i videti njen sadržaj, a potom je ponovo zatvoriti kako ne bi zauzimala mesta. Postoje dva načina grupisanja slojeva: kreiranje nove grupe komandom Create New Group i naknadnim ubacivanjem pojedinih slojeva ili selektovanjem nekoliko slojeva koji će se naći unutar nove grupe nakon komande New Group from Layers. Unutar grupe mogu postojati i podgrupe, a važno je znati da, na primer, jedan Adjustment Layer deluje na sve grupe i sve slojeve ispod njega.

Treba, za kraj ove prve priče o slojevima, pomenuti i da postoje slojevi koji mogu sadržati video-materijal, kao i 3D objekte, a o tome biće reči u nekom od narednih brojeva.

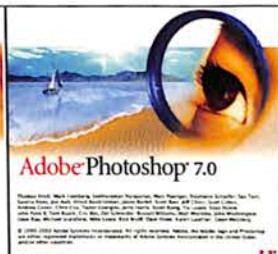
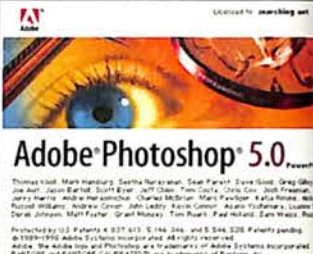
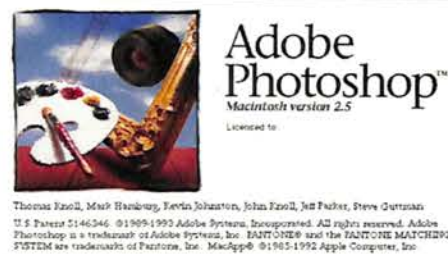
Dve grupe slojeva koje su "otvorene" klikom na trougao pored imena kako biste videli sadržaj. Prva grupa sadrži slojeve iz prvog prikaza, a druga je naknadno dodata. Na samom vrhu je još jedan poseban ili "pаметan" sloj – Smart Layer.

MILAN ŽIVKOVIĆ

NATIONAL GEOGRAPHIC
SRBIJA

U PRODAJI SVAKOG PRVOG PETKA U MESECU

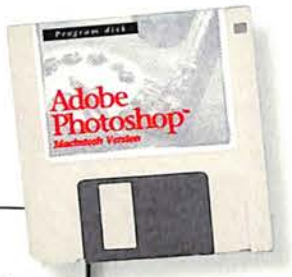

Većina programa prilikom pokretanja otvara takozvani "About Splash Screen" sa podacima o verziji, autorima i naravno patentnim pravima. Pored gotovih verzija programa čije pozdravne panele dobro pobjegnemo postojale su i takozvane beta verzije sa raznim kodnim imenima: Tiger Mountain (PS 3), Big Electric Cat (PS 4), Strange Cargo (PS 5), Venus in Furs (PS 6), Liquid Sky (PS 7), Dark Matter (PS CS), Space Monkey (PS CS2)...

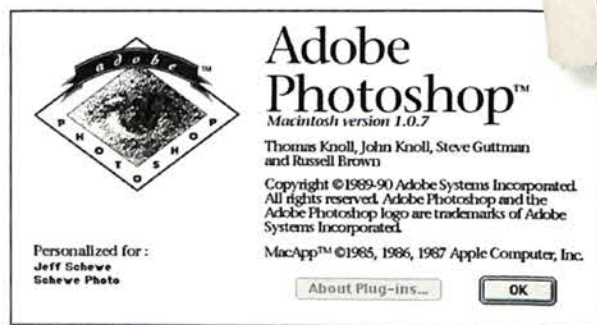

Dvadeset godina legende

U februaru se navršilo dvadeset godina od objavljivanja prve verzije Photoshopa, programa za obradu bitmapiranih slika koji od najranijih dana postavlja standarde u grafičkoj industriji. Iako "Adobe" proizvodi veliki broj izvanrednih grafičkih aplikacija i drugih proizvoda, Photoshop je ono po čemu je ova kompanija poznata u celom svetu

Thomas Knoll

Photoshop koristim od verzije 2,5, prve koja se pojavila za Windows okruženje. Svakoj novoj verziji bio sam "za petama" i ubrzo nakon objavljivanja počinjao sam da je koristim. Kao učesnik Prerelease programa, danas se s Photoshopom srećem u njegovim ranim beta verzijama, pa je naše druženje još "intimnije". Kako su se verzije menjale, tako se i moj način rada i korišćenja programa menjao. Program je nudio više, pa sam i ja od njega tražio više, otvarajući tako nove horizonte kreativnosti.

Nastanak
Photoshop su napravila dva brata – Tomas i Džon Knol. Obojica su delili strast prema fotografiji, rastući uz foto-laboratoriju njihovog oca koji je bio foto-entuzijasta, kao i strast prema prvim personalnim računarima. Iako prvobitno nije nosio ime "Photoshop", program je 1987. počeo da se razvija kao set malih potprograma za obradu digitalnih slika. U to vreme zvao se "Display". Onda je prerastao u prilično smislenu celinu nazvanu "ImagePro", da bi 1989. bio preimenovan u "Photoshop". Projekat je ponuđen raznim softverskim kompanijama, ali ga je tek septembra te godine s oduševljenjem prihvatila firma "Adobe". Posle nekoliko meseci razvoja, u februaru 1990. zvanično se pojavila verzija 1,0.

Istorija koja je bila
Verzija 2 pojavila se 1991. godine i ponudila korisnicima mogućnost da uz pomoć vektorskih putanja prave precizne selekcije, kao i podršku za CMYK kolorni model, na odobravanje poslednika u grafičkoj industriji. Kao što sam već napomenuo, verzija 2,5 (1992) uvela je "Photoshop" u Windows okruženje. Zbog potpuno drugačijeg načina rada, ta verzija pisana je od početka, imala je manje mogućnosti i radila je prilično sporije nego ona s istom oznakom na Macintosh platformi.

Revolucija u digitalnoj obradi fotografija počinje s verzijom 3 (1994), koja je uvela slojeve i time otvorila nove, do tada nezamislive mogućnosti rada digitalnim slikama. Velika vizuelna novina bile su palete složene u grupe, gde se svakoj prilazilo klikom na jezičak (tab). Od ovog izdanja, verzije za Mac i Windows platforme imaju identične mogućnosti.

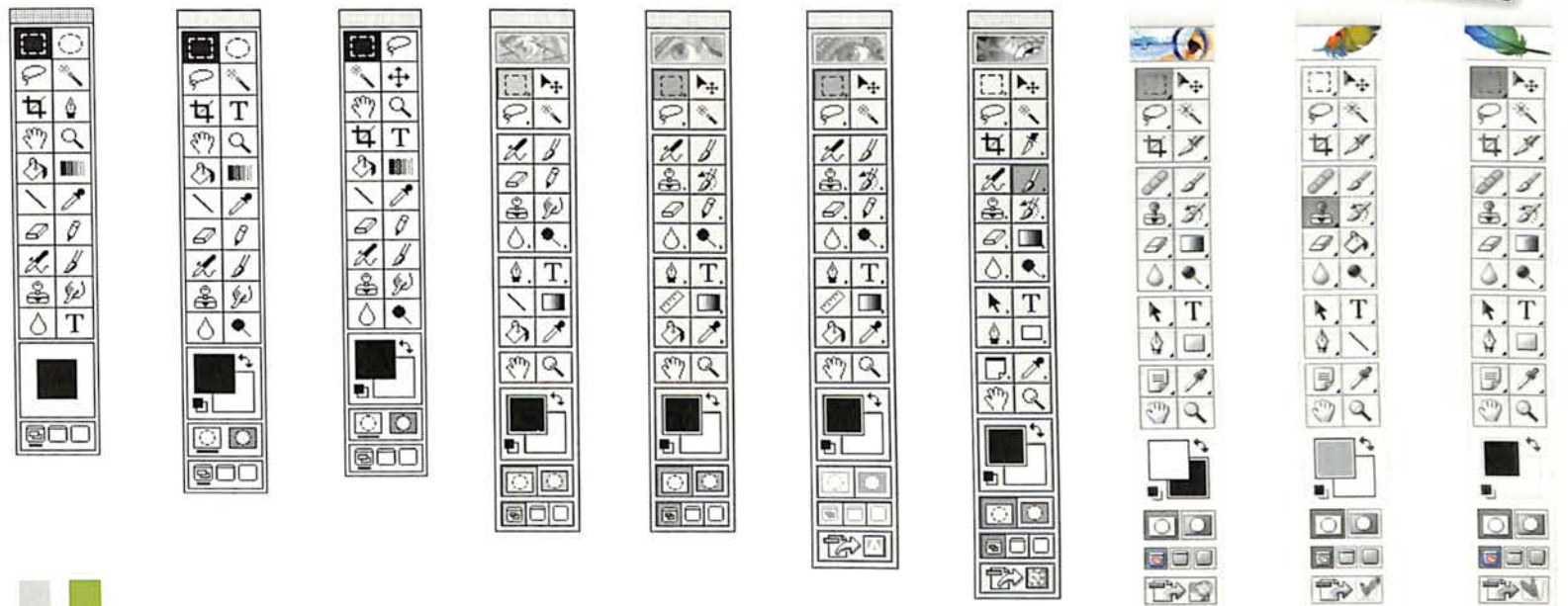
Četvrta generacija (1996) donela je Slojeve za podešavanje (Adjustment Layers) i rad s makroima, kao i izgled uskladeniji s ostalim "Adobeovim" programima. Ovaj redizajn nekima se nije dopao, ali "Adobe" nikada ne pravi promene za koje nije siguran da su prave, pa je trend unificiranja izgleda aplikacija u poslednjim verzijama skoro doveden do savršenstva.

Photoshop 5 (1998) pružio je mogućnosti rada s tekstom u vektorskom obliku i njegovog trajnog menjanja. Pre toga tekst je bio čuvan kao slika i bilo kakva promena veličine pokazala bi se kao "nazubljenost" zbog loše interpolacije. Druga novina, za mene možda još važnija, jeste History mehanizam, koji omogućava ne samo vraćanje kroz urađene poteze već i mogućnost čuvanja stanja (Snapshot), što otvara vrata za izuzetno kreativan rad i kreiranje različitih verzija dizajna u istom dokumentu.

Revizija **"petice"** pod brojem **5,5** (1999) donela je toliko potrebnu opciju "Save for Web", koja je mnogima uštedela puno vremena. Veb je očigledno bio preokupacija ove podverzije, jer je zajedno s njom prvi put isporučen "ImageReady", odličan samostalni program za pripremu slika za veb.

Šesta inkarnacija (2000) "bogatiya" je za vektorske objekte, stilove slojeva u punom obliku, poboljšan je rad s tekstom i omogućeno mešanje (Blending) slojeva. Sve u svemu, još jedan važan korak napred.

Verzija 7 (2002) donosi četku za "lečenje" (Healing brush), kao i gomilu opcija za rad četkama. Proširene su opcije za efekte na vebu kao što je Rollover. Prvi put pojavljuje se File Browser, koji

Kako su rasle mogućnosti koje ovaj program nudi tako su i "kutije sa alatom" dobijale nove alate i nove mogućnosti. Sa leva na desno prikazani su Tool Box paneli sledećih verzija Photoshopa: 2; 2,5; 3; 4; 5; 5,5; 6; 7; CS (8); CS2 (9).

omogućava da direktno iz "Photoshopa" pronalazimo željene fotografije.

Photoshop CS (8) (2003) uveo je setove slojeva (kasnije preimenovane u grupe), što je omogućilo da se slojevi grupišu i umnogome olakšalo rad. File Browser proširio je svoje mogućnosti još više. Možda najinteresantniji dodatak bilo je uvođenje CDS-a, sistema koji je prepoznavao i sprečavao skeniranje papirnih novčanica.

Photoshop CS2 (9) (2005) prilično je zbunio mnoge stare korisnike jer se po izgledu veoma razlikovao od prethodnih verzija. Uvedena je alatka za korekciju crvenih očiju, koja je toliko nedostajala. Vanishing Point mehanizam omogućio je sjajan rad perspektivama na slika-

ma, a Smart objekti obezbedili su da se smanji destrukcija pri skaliranju, kao i direktnu vezu s Illustratorovim crtežima. Slojevi su sada, najzad, mogli da se višestruko selektuju bez "ulančavanja", što je izuzetno ubrzalo rad. File Browser postao je Adobe Bridge, odličan fajl menadžer kao samostalna aplikacija.

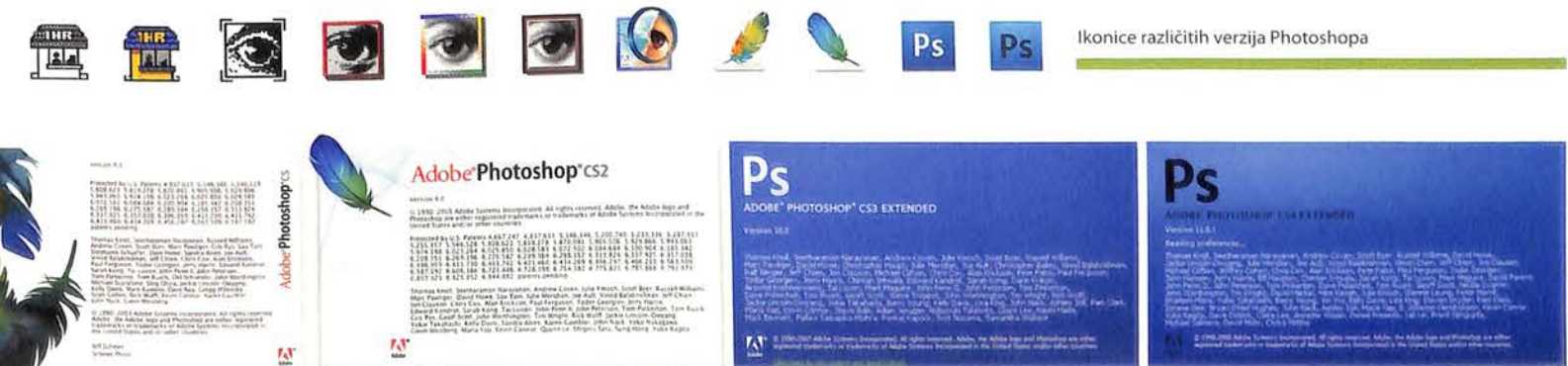
Verzija **CS3** (10) (2007) unutar Creative Suite familije razlikuje se od prethodne verzije po tome što brže radi. Novine su bile: Adobe Camera Raw, Quick selection tool, Black and White conversion, Smart Filters... Rad selekcijama izuzetno je poboljšan dodavanjem Refine Edge menija.

Photoshop CS4 (11) (2008) omogućio je još brži i tečniji rad pri promeni veličine prikaza

slike, a rad Slojevima za podešavanje kroz panele Adjustments i Mask doveden je skoro do savršenstva. Još jednom je promenjen izgled programa, u skladu sa celom CS4 familijom.

Istorija koja će biti
Photoshop CS5 doneo je... Imao sam privilegiju da vidim šta se nalazi u novoj verziji, ali ne i dozvolu da to obelodanim. Kako god bilo, Photoshop iz verzije u verziju postavlja standarde i otvara nam nove mogućnosti za kreativan rad. Tokom godina rada, gotovo u svakom segmentu menjao sam programe koje sam koristio, ali je Photoshop uvek bio prvi izbor kada je u pitanju obrada fotografija. Čini mi se da će tako i ostati.

ZORAN IMŠIRAGIĆ, PHOTOSHOP ACI

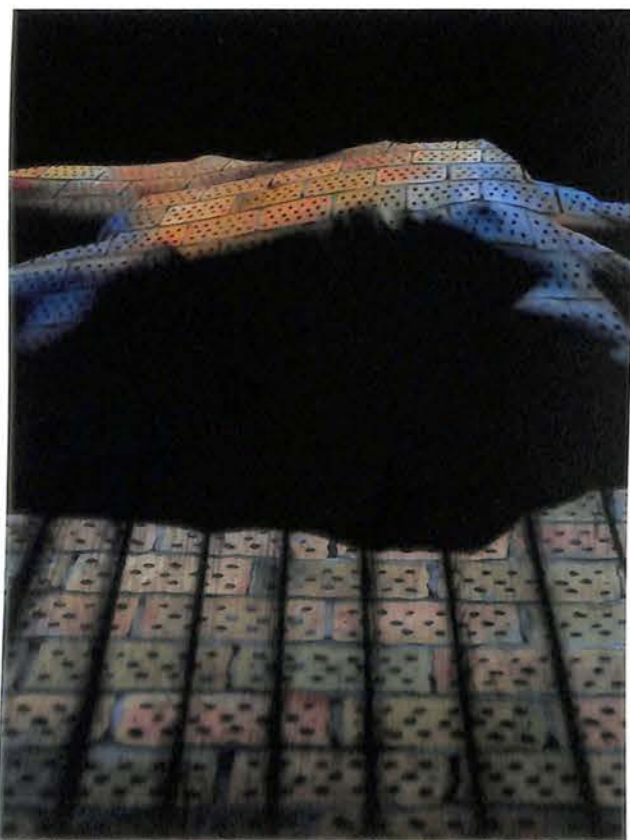
EFEKTNO bez fotošop(ovanj)a

Fraza "fotošop može sve" koristi se odavno, ali ipak postoji mnogo toga što je lakše, brže i nadasve zanimljivije uraditi tokom snimanja. Ovoga puta pozabavićemo se uređajima kao što su, na primer, ravni, kućni skeneri, koje možda već imate ili ih danas možete kupiti veoma jeftino. Pre nekoliko godina ovi uređaji bili su skoro sastavni deo svake konfiguracije računara, jer digitalni fotoaparati nisu bili na današnjem nivou. Druga grupa uređaja jesu projektori koji nam daju neograničene mogućnosti za eksperimentisanje

projekcija

Dija i LCD projektori

Projektovanje fotografije ili nekog uzorka nije novitet. Ovu tehniku koristili su i sineaste prilikom snimanja filmova, a fotografi ih koriste kada u studiju treba dodati pozadinu koju je nemoguće tog trenutka fotografisati. Interesantno je da se specijalni dijaprojektori velike snage koriste već dugo u erotizovanim programima francuskih kabareja kakav je, na primer, Crazy Horse. U našim uslovima često smo koristili di-

Overhead projektori

Pre pojave LCD projektoru bili su rasprostranjeni takozvani "overhead" projektori i čak su oni najmoderniji imali kao dodatak LCD panel koji se mogao povezati s računarom. Danas se mogu pronaći po raznim ustanovama, a kao predložak možemo koristiti providne folije za inkđzet

Za ovu fotografiju iskorišćen je LCD projektor. Kako bi slika bila projektovana tamo gde želimo, napravio sam nosač projektoru od špera, koji je pričvršćen na kuglastu glavu. Prilikom fotografisanja obavezna je upotreba stativa.

japrojektore koji obično imaju snagu od oko 150 W, koja nije nešto posebno kada tom količinom svetla treba fotografisati, ali se može iskoristiti, posebno danas kada visoke osetljivosti ne predstavljaju problem. Važno je napomenuti da je trenutno cena ovih uređaja veoma niska i da nabavka ne predstavlja nikakav problem. Ja i dalje koristim veoma stari Leica Pradovit dijaprojektor, prvenstveno zbog izuzetno kvalitetnog objektivu. Čak i najjednostavniji ručno pokretani dijaprojektor daće dovoljno dobru sliku koju možemo iskoristiti. Naravno da je za projekciju slike pomoću dijaprojektoru potrebno imati dijazpozitive, ali ni to nije uslov jer unutar ramice možemo staviti til, svilu ili bilo koji materijal koji propušta svetlo. U ramicu dijazpozitiva moguće je postaviti bilo šta što nema veliku debljinu i to se može iskoristiti, na primer, za projektovanje strukture krila viličinog konjica, suvih listića kojima su istrulili najmekši delovi a ostale fine žilice ili semenke maslačka... Mogućnosti su neograničene.

Delimično zasečena ljuštura nautilusa postavljena je na parče pleksiglasa i potom na ploču projektoru. Slika je projektovana na beli zid, a zbog trodimenzionalnosti objekta i ugla projekcije maksimalno su pojačane i perspektivna i kolorna distorzija.

štampače namenjene projektorima, jer na njima možete lako odštampati bilo koji uzorak. Ovi projektori imaju prenos slike preko pokretnog ogledala tako da je sliku moguće lako usmeriti tamo gde nam treba, a zbog svoje konstrukcije, odnosno projekcije putem Fresnelovog sočiva, postoji jaka difrakcija boja koju je moguće kreativno iskoristiti.

Camera obscura

Možda će vam izgledati čudno, ali kao projektor slike možemo iskoristiti celu sobu. Jedan od najstarijih načina dobijanja slike bio je putem Camere obscurae ili pinhole fotoaparata. Kombinovanje projekcije slike predela koji se nalazi ispred malog otvora iskoristio je veoma kreativno fotograf Abelardo Morell, koji dugoradi na svojoj seriji snimaka nastalih od slika pejzaža i gradskih scena projektovanih unutar zamračenih prostorija punih nameštaja i slika. Kombinovanjem digitalnih fotoaparata i prastare tehnologije projektovanja on dobija po mnogo čemu jedinstvene fotografije. Ivana je sa svojim studentima Akademije likovnih umetnosti Univerziteta u Novom Sadu radila vežbu koja se sastojala od projektovanja slike pomoću klasične camera obscurae. Zamračena učionica, rupa kroz koju je prizor sa ulice projektovan i crno-beli fotografski papir bili su dovoljni za jedinstveno fotografsko iskustvo o kojem ćemo pričati u nekom od sledećih brojeva.

skeneriranje

Skeneri mogu biti iskorišćeni kao veoma moćne fotografske sprave, ali je potrebno napraviti nekoliko proba ako skener kupujete prvenstveno za tu namenu. Ova napomena važna je zbog različitih tehnologija koje se koriste. "Canonovi" skeneri koji koriste katodnu rasvetu daju fenomenalne rezultate i po pravilu imaju veliku dubinsku oštrinu skeniranog materijala. Za razliku od njih, kod skenera istog proizvođača koji koriste LIDE tehnologiju i imaju oštrinu jednaku

debljini papira, oštrina postoji samo na gornjoj površini stakla.

Još jedan trik može dati zanimljive rezultate, a to je pomeranje, okretanje ili kotrljanje objekata tokom skeniranja, što daje zanimljiva izduženja i čudne linije. Jedino što stvara problem skenerima jesu ekstremno reflektujuće površine koje zaslepljuju CCD elemente, a rezultati su različitih boje, potpuno bela ili potpuno crna područja, pa stoga izbegavajte hromirane predmete.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Koristeći dodatke za skeniranje dijazpozitiva, odnosno prozirnih objekata možete "fotografisati" neograničeno mnogo providnih ili poluprovodnih objekata kao što su: pera, suvi listići, razne folije. Na primeru vidite pera skenirana pomoću Umax ScanMaker i700 skenera, koji ima hardversku rezoluciju od čak 9.600 tačaka po inču. Skeniranje objekata (koje je naravno moguće skenirati) daje fotografije ekstremnog kvaliteta i količine detalja koji nadmašuju većinu digitalnih fotoaparata, pa i leđa za srednji format. Ukoliko, na primer, skenirate površinu od 15x15 cm u rezoluciji 3.200 dpi, to daje fotografiju dimenzija 160x160 cm u rezoluciji 300 dpi.

BUKET RUŽA postavljen je direktno na staklo skenera, a dobijena fotografija karakteristična je po veoma specifičnom osvetljenju jer se katodne cevi kreću zajedno sa CCD elementom. U Beogradu je pre nekoliko godina bila izložba "Herbarium Amoris" Edvarda Koinberga, koja je delimično urađena skeniranjem biljaka i njihovih detalja.

NAPOLA PRESEČENA DINJA postavljena je na skener tek nakon što je na staklo prvo stavljena acetatna folija koja je sprečila razlivanje tečnosti koje bi isprljale staklo. Pojedine objekte možete veoma efektno skenirati ako ih prekrijete belom kutijom veličine stakla na skeneru. Pogađate, naravno, da je tako nešto najlakše napraviti od kašir-pene.

Pored jednostavnog postavljanja i skeniranja materijala na staklu skenera većina ovih uređaja ima i mogućnost rada s providnim materijalima. Na istom uređaju skeniran je i DEO ZMIJSKE KOŽE, tj. svlaka koju zmije ostavljaju u prirodi, najčešće na bodljivim žbunovima tokom redovnog presvlačenja.

BELGRADE RAW

FOUNDING EDITOR AND EXECUTIVE PHOTOGRAPHER OF BELGRADE

Photographers

Nemanja Knežević Darko
 Freelance Photographer from Belgrade, Serbia
 He is a former student of the Faculty of Art, University of Belgrade, and has worked for several years as a staff photographer for the newspaper "Blic".

Stanimirović
 Freelance Photographer from Belgrade, Serbia
 He is a former student of the Faculty of Art, University of Belgrade, and has worked for several years as a staff photographer for the newspaper "Blic".

Andrej Fijev
 Freelance Photographer from Belgrade, Serbia
 He is a former student of the Faculty of Art, University of Belgrade, and has worked for several years as a staff photographer for the newspaper "Blic".

Milovan
 Freelance Photographer from Belgrade, Serbia
 He is a former student of the Faculty of Art, University of Belgrade, and has worked for several years as a staff photographer for the newspaper "Blic".

Praktični saveti za vođenje kolektiva

Kolektiv je vrlo jednostavan oblik udruživanja – grupa koja na jednom mestu prikazuje radove različitih fotografa. Svaki od njih predstavi svoj portfolio, ostavi kontakt telefon i adresu elektronske pošte. S obzirom na to da je na sajtu veći broj različitih fotografija, on će privući veću publiku nego što bi to uradio sajt svakog fotografa pojedinačno. S druge strane, kooperativ je grupa koja pored prezentacije i funkcionira zajedno – zajedno se promovise, deli budžet, ima zajedničke projekte itd.

Koncept

Osovina koja će celu grupu održavati stabilnom, a i pomoći u "brandingu", jeste ideja oko koje su se fotografi okupili. Zašto ste tu, zašto baš vi, zašto baš takve fotografije, zašto tako prezentovane? Sve to mora biti jasno posetiocu, bilo kroz fotografije, bilo kroz tekstualno objašnjenje. To nikako ne može biti "dobre fotografije" (podrazumeva se da su dobre), već mora imati šire značenje. A pošto vaša ciljna grupa nisu drugi fotografi, morate imati ideju koja će privući upravo tu ciljnu grupu.

Na primer, želite da okupite fotografe koji se u Srbiji bave pejzažima. Šta je koncept, lepi pejzaži? Može, ali bolje je biti jasniji. Fokusiranjem gubite jedan deo publike, ali zato mnogo jače privlačite onaj drugi. Umesto da koncept bude "lepi pejzaži", može biti "prirodne lepote vaše zemlje". Tako, umesto da privučete samo ljubitelje pejzažne fotografije, sada ste zgrabili i turiste i turističke organizacije i predsednike opština, a verovatno i deo dijaspore. Naravno, da bi to funkcionisalo, ne možete fotografisati svako lepo drvo u jutarnjoj magli – morate birati "konkretnu" prirodnu lepotu i tako ih i predstavljati. Koncept se po volji može dalje sužavati – ravnice, sela, šume i planine.

I ne zadržavajte se samo na standardnoj fotografskoj kategorizaciji (portret, pejzaž, makro).

U prošlom broju pričali smo koje su prednosti samoorganizovanja fotografa u male grupe nad učešćem u velikim klubovima i agencijama. Kontrola nad konačnim proizvodom, kvalitetnija prezentacija, bolje fokusiranje ka ciljnoj grupi... Osnovati i održavati kolektiv može biti i vrlo jednostavno, ali i veoma kompleksno. Zato ću svima vama koji imate snage i volje da se upustite u ove uzbuđujuće fotografske vode dati nekoliko saveta i ideja

Okupite se oko neke apstraktnije ideje – urbano ekologija, tranzicija, mladost... bilo šta što vas zanima u širem smislu. Tada imate i veću slobodu u izboru i prezentaciji fotografije, i koncept deluje mnogo ozbiljnije i „pametnije.“

Belgrade Raw

Belgrade Raw kolektiv sam osnovao kako bih objedinio beogradske "life" fotografe. Koncept „drugacijeg“ prikazivanja grada u kome živimo može delovati prilično usko – dokle je uopšte moguće pronaći zanimljive fotografije unutar jednog grada, i to od strane čak pet fotografa? Moguće je itekako, naročito kada svi fotografi imaju različitu fotografsku „pozadinu“ i potpuno različitu senzibilitet – od mekog, precizno organizovanog do potpuno slobodnog i gotovo anarhičnog. Što se tiče tema koje fotografisemo, neverovatno je zapravo koliko toga o (našem) gradu nije do sada prikazano. I uvek se rađaju nove priče. U zavisnosti od toga koliko duboko "kopamo", samo na osnovu jednog motiva možemo ispričati nekoliko različitih priča, a pet fotografa će to uraditi na pet različitih načina. Mogu reći i da smo upravo zbog ovako konkretnog, suženog koncepta, već imali nekoliko vrlo

zanimljivih ponuda i pozitivne komentare od mnogih "ovde i preko". Nije to zato što smo mi "najbolji", već zato što smo pronašli publiku koja se identifikovala s konceptom.

Više od fotografije

Greška koju mnogi fotografi prave jeste da se zaustavljaju na fotografiji, a ona zapravo još nije gotov proizvod, tek je treba primeniti. Klasične fotografske izložbe nisu više toliko efektan način za promociju, i nikako ih ne treba smatrati vrhuncom. Kao kolektiv s jasnim konceptom i fokusiranom ciljnom grupom, imate svu slobodu da smišljate bezbroj različitih akcija i "proizvoda" od vaših fotografija: učestvovanje na tematskim sajmovima i festivalima, saradnja s časopisima, štamparijama, priključivanje raznim aktivnostima, npr. akcija očuvanja životne okoline i slično.

Različitim aktivnostima širite krug ljudi koji će biti zainteresovani i za vaše fotografije. To ne smeju biti samo ljubitelji fotografije, već i svi ljubitelji onoga što fotografisete. Fotografije pejzaža, biljaka ili životinja povežite s naučnicima, prirodnjacima ili turistima; urbanu gradsku fotografiju povežite s "lifestyle" magazinima ili sajtovima, turističkim savezima i klubovima. Iznosite je na ulice, na fasade, u autobuse. Ako se bavite dokumentarnom fotografijom, možete se povezati i sa studentima žurnalistike, ili naučnicima koji rade na nekom istraživanju.

U okviru Belgrade Raw-a, razmišljali smo kako da ponudimo više od prosto odštampane fotografije, i više od fotografije na veb-stranici. Koncept ulične i alternativne fotografije ne odgovara nam primenjen u galeriji ali zato je svaka druga "gerilska" forma izlaganja dobrodošla – intervencija na ulici, u

prostoru, nalepnice po gradu, stona knjiga za klubove ili slično. Neke od tih su već primenjene, a neke su u procesu izrade.

Infrastruktura

Izgradnja mreže ljudi koji znaju za vaše radove i redovno ih prate veoma je bitna ako želite da grupa zaživi. Nije važno da imate deset hiljada fanova na Fejsbuku, ali je bitno da doprete baš do one publike koja će čvrsto stati uz vas, jer će vam upravo oni pomoći da napredujete dalje. Proces izgradnje mreže kontakata nije laka stvar i zahteva neko vreme. Uostalom, najveća prednost tradicionalnih agencija i organizacija jeste upravo njihova "infrastruktura" koju sada morate sami izgraditi.

Savet za sticanje vernih "fanova" jeste da se upustite u direktnu konverzaciju s njima. Pitajte ih za komentar, pričajte preko e-pošte, razmenjujte ideje. Pustite ih da budu deo procesa, na obostranu korist. Kada steknete određen broj "sledbenika", morate ih zadržati. Zato je bitno biti redovan. Aktivnom grupom smatra se ona koja često osvežava svoj portfolio.

Projekti

Kolekcija dobrih fotografija, čak i kada ih spaja zanimljiv koncept, ume da dosadi. Ne samo publici već i fotografima. Rad na projektima ima mnogo prednosti: podstiče analitički, studiozni rad, održava grupu zajedno. Za ozbiljnije projekte dobro je da se povežete i s producentima ili menadžerima u kulturi, jer su oni karika koja će vas na pravi način

Na ovoj fotografiji vidimo scenu iseljavanja romskog naselja kod novobeogradskog buvljaka. Dok bi se moglo reći da je njihov iseljavanje ta priča završena, ona možda nije još ni počela, ako posmatramo njihov nov život. Snimio: Darko Stanimirović

spojiti s institucijama i pomoći vam da se projekat ostvari. Nikako ne treba biti "sam svoj majstor" za sve aspekte funkcionisanja kolektiva, jer će to otežati posao svakome od vas i umanji produktivnost u onome u čemu ste najbolji – fotografiji. Nemojte biti od onih koji "biznis" shvataju kao ružnu reč – u fotografiji biznis znači da ćete imati dovoljno resursa da fotografiju predstavite onako kako vi želite. Kao grupa autora, Belgrade Raw nikada ne bi ni zakucalo na vrata onih koji donose bitnije odluke u ovom gradu. Međutim, sa sposobnim producentom, koji je našu ideju umeo da upakuje u projekat i da je u pravo vreme ponudi pravim ljudima, ona postaje živa stvar.

Finansiranje

Mnogi će najpre reći da su mnoge stvari neostvarljive jer "niko to ne bi platio". Tačno, postoje stvari koje će se teže, ali i stvari koje će se lakše "prodati". I ovde se može primeniti stari sistem – komercijalne stvari se rade kako bi finansirale nekomercijalne, koje opet, mogu pomoći da sledećeg puta dobijete bolje komercijalne poslove, i tako u krug. Čak i ako vas ne zanima finansijski profit, bitno je da imate budžet kako biste mogli da realizujete svoje projekte. To se može ostvariti i preko raznih državnih i privatnih fondova i konkursa. Većina velikih gradova i opština ima godišnje konkurse na koje se možete prijaviti s pripremljenim projektima, i dobiti solidan budžet da ga ostvarite. Tu i te kako važi pravilo da projekat ne sme biti samo vaš lični promotivni, već i da mora imati nekog značaja za širu javnost. Bez obzira na to kakav kolektiv želite da napravite – komercijalni ili ne – znajte da je upravo na vama da stalno pomerate granice fotografije, i u produkciji i u njenoj komunikaciji s publikom. Jedino tako možemo u jednom trenutku reći da postoji "savremena" fotografska scena.

DARKO STANIMIROVIĆ

Canon

PROFESIONALNI
 CANON DSLR APARATI
 OD SADA SA
 GARANCIJOM OD 3 GODINE*

3 GODINE
 GARANCIJA

Axel Foto d.o.o
 Sarajevska 86
 11000 Beograd
 011/3617-562

BM Foto d.o.o
 Jurija Gagarina 149 lok. 40
 TC TOP SHOP, Novi Beograd
 011/311-9988

Foto Oprema d.o.o
 Surčinski put 1/o
 011/7129-136
 www.foto-oprema.com

Color Foto
 9 Jugovića 30
 32000 Čačak
 032/310-319

* Važi samo za sledeće modele:
 EOS 40D, 50D, 5D Mk II, 1D Mk III
 * Garancija za EOS450D je 2 godine

SREBRNA FSS MEDALJA, tema "Slobodna": John Powell, Velika Britanija, "Blato, znoj i radost"

ZLATNA SALON MEDALJA, tema "Eksperiment": Marcin Sacha, Poljska, "K006"

ZLATNA FSS MEDALJA, tema "Slobodna": Vahid Ghasemi Zarnooosheh, Iran, "Kukanje"

SREBRNA SALON MEDALJA, tema "Slobodna": Isa Ebrahim, Bahrein, "Druga polovina"

ZLATNA SALON MEDALJA, tema "Žena": Agatha Bunanta, Indonezija, "Pljusnuti #2"

Bor 2010

Skoro deset hiljada prispelih fotografija na ovaj foto-salon čine ga najuspešnijim u protekloj deceniji

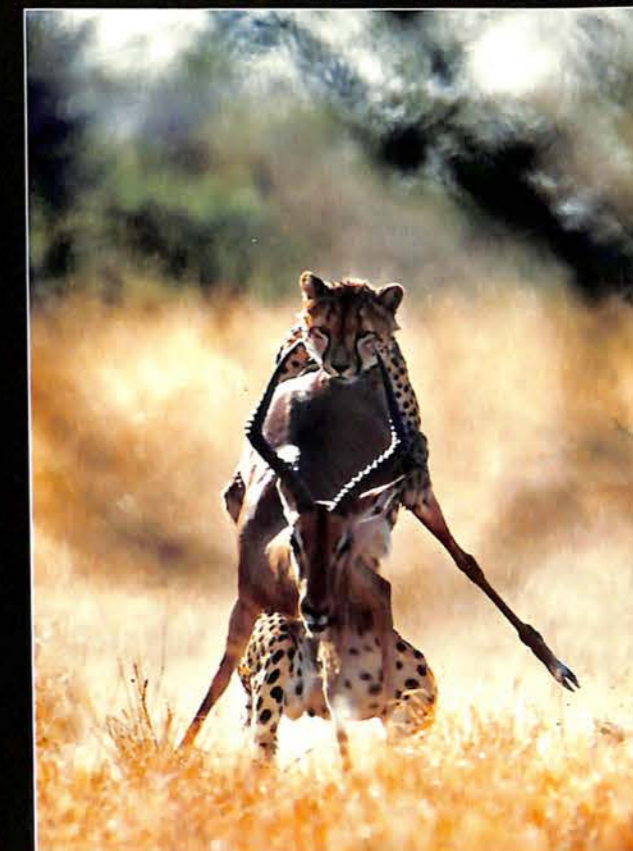
Kada na neki od fotografskih salona stigne više od 600 radova, smatramo da je izložba uspela. Šta onda možemo da kažemo za izložbu koja je napravljena izborom od bezmalo deset hiljada radova. Pod nazivom "Bor 2010", takva izložba bila je otvorena u Muzeju rudarstva u Boru, od 12. do 21. marta. Za četiri teme: "Žena", "Slobodna", "Priroda" i "Eksperiment" pristiglo je 9.629 fotografija od 780 autora iz čak šezdeset i dve države sveta. Količina radova bila je relativno ujednačena po temama, a žiri je najviše muka imao s dodelom nagrada za fotografije prirode koje su bile zaista fantastične. Ova izložba je pod patronatom FIAP-a, PSA i Foto-saveza Srbije, a dodeljuju se i nagrade Salona, pa je ukupan broj nagrađenih bio čak šezdeset i devet. Žiri je za izlaganje odabrao 198 fotografija, a projektovano je još 3.542 fotografije. Ovako veliki broj radova predstavljen je zbog pravila PSA po kojima je obavezno projektovanje 35 odsto prispelih radova. Treba napomenuti da je ovaj salon zaslužio mnogo atributa s prefiksom naj: najviše prispelih radova, najveći broj nagrada, najveća projekcija do sada... Preostaje nam samo da sačekamo i vidimo da li će još neka izložba koju organizuje odlična ekipa Foto-kluba "202" iz Zaječara možda nadmašiti ovu i preći magičnu granicu od deset hiljada prispelih fotografija.

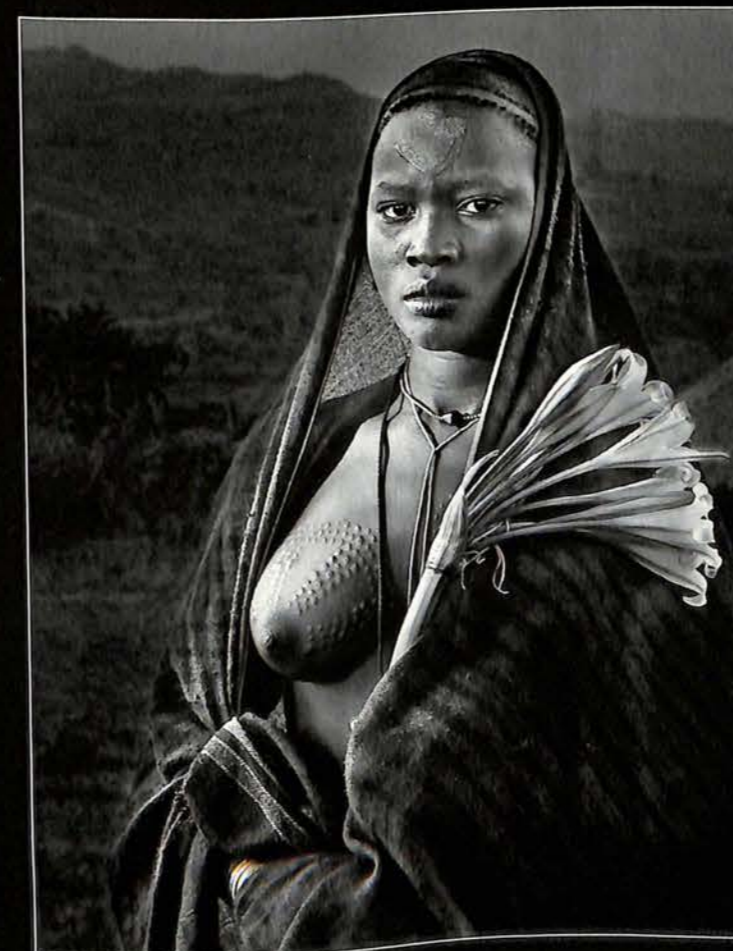
SREBRNA FIAP MEDALJA, tema "Žena": Dina Bova, Izrael, "Između prošlosti i budućnosti"

ZLATNA UPI MEDALJA, tema "Priroda": Il Tae Lim, Južna Koreja, "Priroda 4"

ZLATNA SALON MEDALJA, tema "Priroda": Claudio Calosi, Italija, "Smrtonosni napad"

ZLATNA FIAP MEDALJA, tema "Žena": Ana Maria Robles, Argentina, "Crna Mona Liza"

ZLATNA PSA MEDALJA, tema "Slobodna": Oleg V. Dragon Semenets, Rusija, "Opraštanje od vojnika"

Portret majstora humane fotografije

NIKOLA VUČEMILOVIĆ

Životni i radni put Nikole Vučemilovića predodredio je grad Split – višestoljetna kultura mediteranskog grada, građanskog življenja, kao i nezanemarivo arhitektonsko naslijeđe

© NIKOLA VUČEMILOVIĆ, "DJEVOJČICA S GOLUBOVIMA", 1961

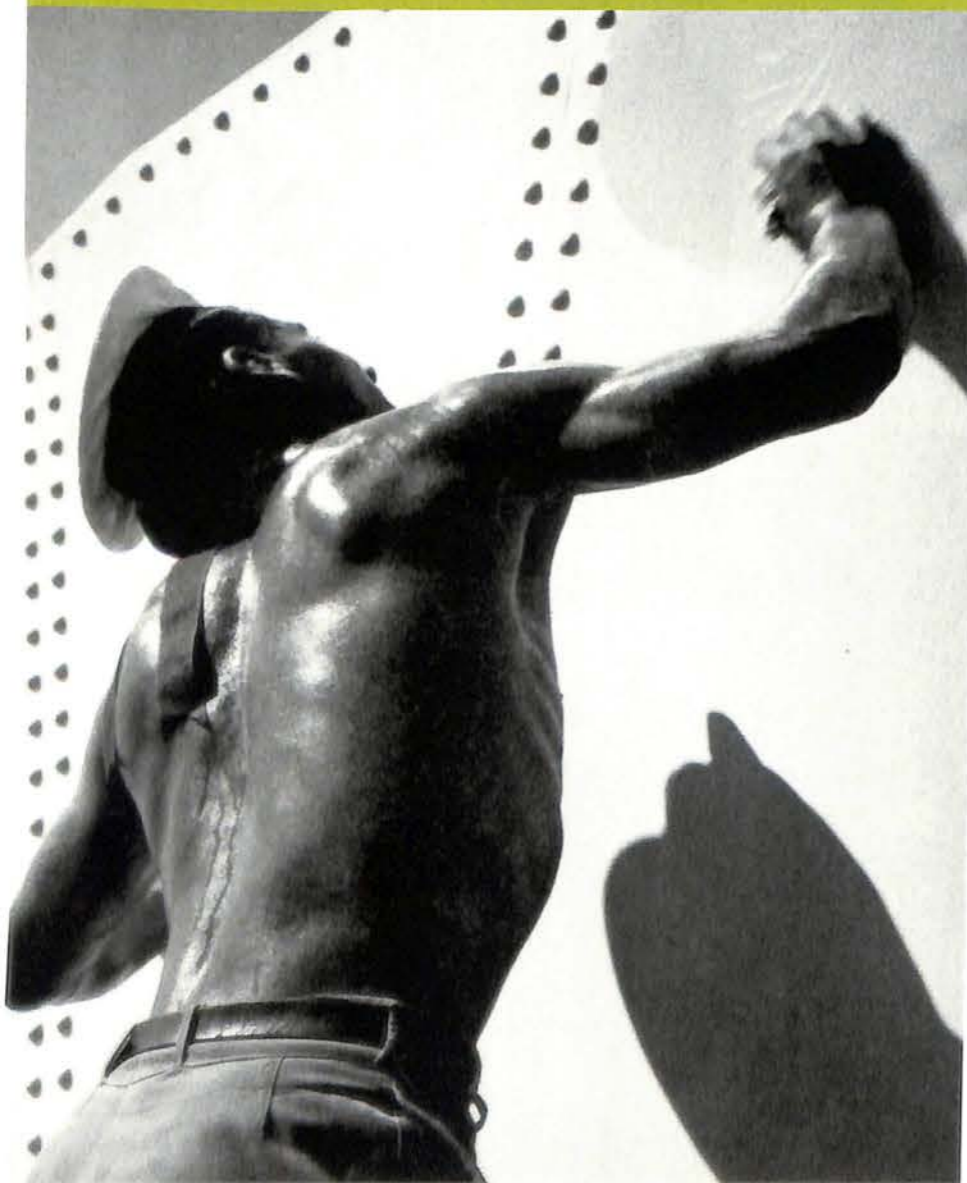
Reporter ratne mornarice

Vučemilovića je čista (životna) slučajnost nagnala da se profesionalno počne baviti fotografijom. Još kao maloljetan mladić, u šetnji Narodnim trgom u Splitu na fotografskom studiju "Dobrinić" uočio je obavijest da se traži naučnik. Iskustva koja je tamo dobio bila su mu solidan temelj za kasnije autodidaktično usavršavanje u mediju fotografije. Nakon što je Dobrinić 1943. otišao u partizane, Vučemilović preuzima i još neko vrijeme samostalno vodi fotografski studio. Te godine biva uhapšen. Nakon kapitulacije Italije i sâm odlazi iz Splita, te se kao fotoreporter priključuje partizanima. U Rijeci 1945. radi snimke oslobođenja grada.

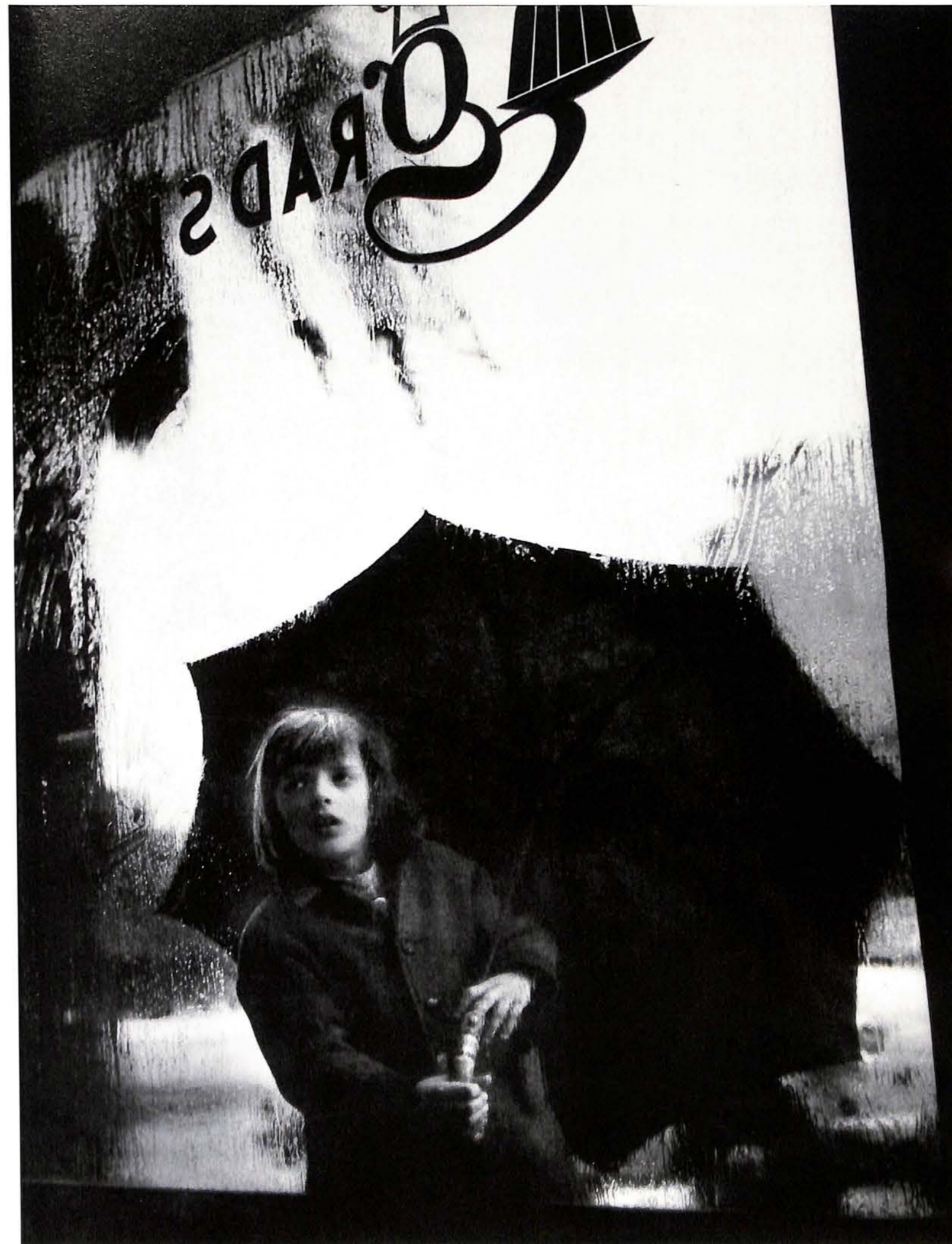
Od 1947. radio je kao fotoreporter u redakciji lista *Čuvar Jadrana*. U istom svojstvu putuje i sa stalnom posadom "Galeba", legendarnog broda Jugoslavenske ratne mornarice i svojevrsnog paradigmatkog simbola Titove poslijeratne politike. Putovanja svjetskim morima, boravak u Aziji i afričkim zemljama bili su mu posebna inspiracija. Zanimljivo je da nikada nije volio nositi uniformu, jer bi mu smetala za fotografiranje. Ponašao se kao slobodni umjetnik i fotografirao je život na brodu. Upravo taj senzibilitet izražen je u fotografijama "30 metara nad morem" (1953) i "Na žarkom suncu" (1963). Nakon što je "Galeb", često nazivan "Brodom mira", umirovljen sredinom šezdesetih. Nikola se povukao iz službe i od tada se bavi fotografijom kao slobodnom profesijom.

Bogat opus – originalnost izraza

Vučemilović je fotograf koji je, iz pozicije vremena i okolnosti u kojima je stvarao, mogao raditi suhoparne, socrealističke i propagandne snimke. No, svakom novom fotografijom iz svog opusa deman-

© NIKOLA VUČEMILOVIĆ, "NA ŽARKOM SUNCU", 1963

© NIKOLA VUČEMILOVIĆ, "ZNATIŽELJA", 1963

© NIKOLA VUČEMILOVIĆ, "ISPRAČAJ", 1958

tira tu etiketu. Ilustrativni primjer toga je i fotografija "Trube u podne" (1962). Često spominjana korelacija s neorealizmom u fotografiji, posebno njezinih talijanskih predstavnika, u tom je smislu možda pretjerana, iako neke bliske točke možemo čitati u komparativnim analizama s pojedinim fotografijama iz opusa Giannija Berenga Gardina i Piergiorgija Branzija. On fotografiju vidi kao pragmatičan medij umjetničkog izričaja. Vrstan je poznavatelj tehničkih elemenata fotografije, majstor osvjetljenja i jasne kompozicije. Iz tih je pretpostavki kretalo i njegovo eksperimentalno istraživanje vizualnih mogućnosti fotografije.

Subjektivni pogled

Predstavnik je subjektivne fotografije, koja naglasak stavlja na osobnu viziju i eksperimentalnost u fotografiji, odnosno anulira želju za dokumentarnim realizmom. Fokus njegovog objektiva centriran je na život – ljude, rad, morski život i ambijent. Jedna od manje poznatih fotografija, iz koje se to vrlo dobro čita je i "Djevojčica s golubovima" (1961). U njegovim se fotografijama opetovano čita iznimno profiliran osjećaj za detalj, konstrukciju kompozicije i gradaciju sivih tonova ("Svjetioničar", 1960).

Fotografska subjektivnost, kako se standardno razumijeva, odnosi se na fotografiju koja nastaje kao odraz potrebe samoizražavanja, prije nego želje za snimanjem izgleda izvanjskog svijeta. Vučemićeve fotografije tako u svojoj srži prenose ideju internacionalnog slikovnog (umjetničkog) jezika. Upravo taj bezvremeni

jezik daje nam za pravo nazivati ga majstorom fotografije. Vučemić ga uspješno izražava u svojim foto-zapisima s putovanja Indijom ("Ispračaj", 1958) ili snimkama jedne posve uobičajene svakodnevne na splitskim ulicama.

U svojim istraživanjima novih kreativnih fotografskih tehnika (i šire gledano, vizualnih fenomena), idejno se približio konceptu koji je istodobno u poslijeratnoj Njemačkoj predstavljala grupa fotografa Fotoform, predvođena Ottom Steinertom.

Pojedine fotografije predstavljaju nezaobilazno mjesto u njegovom opusu, a s današnje točke motrišta, postaju i nezaobilazne u sveukupnom pregledu hrvatske fotografije. Paradigmatski primjer je fotografija "Na peristilu" (1954), koja sažima sve vidove njegovog shvaćanja fotografije. On u ovoj fotografiji anulira svaki predodređeni uvjet i očekivanje i jednu sasvim jednostavnu svakodnevnu scenu, zapisanu objektivom na negativ, pretvara u poetiku monokromije boja, te igru svjetlosti i sjene (kontrasta). Opsežnu studiju ove fotografije napisao je Želimir Košćević.

Motiv kapljica kiše na staklu, kao na fotografiji "Dok kiša rumori" (1960), istovremeno je neočekivana membrana između objektiva i željenog motiva u fokusu i moment koji prizoru dodaje dramaturški sloj. U tom se spoju gubi inicijalni siže snimka – trojica mornara na palubi broda.

Zanimljiv ciklus iz njegovog opusa odnosi se na snimke Ane Roje, splitske heroine baleta sredine 20. stolje-

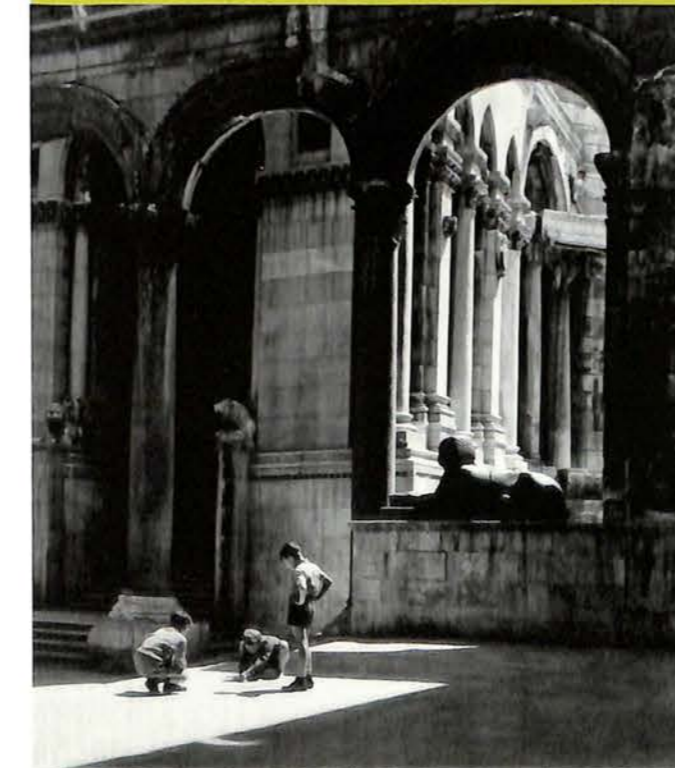

© NIKOLA VUČEMILOVIĆ, "VESTIBUL", 1957

SPLITSKI KORIJENI

Životni i radni put Nikole Vučemića predodredio je grad Split – višestoljetna kultura mediteranskog grada, građanskog življenja, kao i nezanimljivo arhitektonsko naslijeđe. U početnim godinama njegovog bavljenja fotografijom isti je taj grad već imao vrlo izoštrenu svijest o fotografskom mediju (Foto-klub "Split" osnovan je 1911. godine, iako počinje kontinuirano djelovati tek nakon Drugog svjetskog rata). Upravo fotografiju "Vestibul" (1957) možemo shvatiti kao svojevrsni "homage" tom gradu, a ona danas predstavlja jedan od paradigmatičkih primjera njegovog opusa, koji se u povijesti hrvatske fotografije svrstava u rang opusa Toše Dabca, Mladena Grčevića ili braće Brkan.

© NIKOLA VUČEMILOVIĆ, "NA PERISTILU", 1954

© NIKOLA VUČEMILOVIĆ, "PROLJETNA IDILA", 1963

ća, koja je dostigla svjetsku popularnost i u polju suvremene plesne umjetnosti predstavljala autoritet na ovim područjima.

Veza uz Foto-klub "Split"

Naglašenije realistična, dokumentarno-reporterska fotografija bila je standard pedesetih i šezdesetih godina, razdoblju koje se upravo u krugu splitskih fotografa naziva razdobljem tzv. izlagačke fotografije.

Iako je Split, u godinama kada je najplodnije stvarao, vrlo aktivno sudjelovao u svim međunarodnim zbivanjima u polju fotografije, Nikola Vučemić se nikada nije opterećivao tim vanjskim strujanjima. To ne znači da je zazirao od suvremenih i novih fotografskih tendencija, ili da nije respektirao velike europske i svjetske fotografije, već da je u svom radu prvenstveno poštivao vlastit poriv, intuiciju i umjetničku viziju.

Njegov autoritet u krugu splitskih fotografa potvrđuje i činjenica da je bio prvi i jedini splitski autor s titulom majstora fotografije (1961), te od 1962. i član FIAP-a.

S kolegama iz Foto-kluba "Split" sudjelovao je 1962. godine na Pariškom bijenalu, u organizaciji Međunarodnog centra za umjetničku fotografiju. Zbog iznimnog interesa, radovi su nakon izložbe pohranjeni u fototeci pomenute institucije.

© NIKOLA VUČEMILOVIĆ, "DOK KISA ROMORI", 1960

Za portret djevojčice s kišobranom, koja se naviruje kroz prozor slastičarnice na splitskoj Rivi, pod nazivom "Znatiželja" (1963), dobio je 1968. srebrnu medalju "Medailles ville de Grenoble" na izložbi Olymp'art photo Grenoble. Do danas ova fotografija ostaje neizostavan reprezent njegovog opusa.

Umjetničko naslijeđe

Vučemiloviću je njegov Rolleiflex i danas u visokim godinama (proslavio je 88. rođendan u veljači ove godine), vrlo blizak i neizostavan je dio njegovog identiteta, iako

posljednjih godina ne stvara nove fotografske cikluse. Sredinom sedamdesetih godina, kada se njegova propulzivna dinamika umjetničkog stvaranja pomalo stišala, u meritumu zbivanja na suvremenoj umjetničkoj sceni pojavio se njegov sin Fedor Vučemilović. Obrazovanjem za filmsko i TV snimanje na Akademiji dramskih umjetnosti te narednih godina kao član grupe Šestorice autora, postkonceptualne neformalne umjetničke grupe, nastavio je graditi tradiciju koju očito u svom korijenu identiteta nosi ova splitska umjetnička obitelj, a koja se i danas direktno prenosi na novu generaciju.

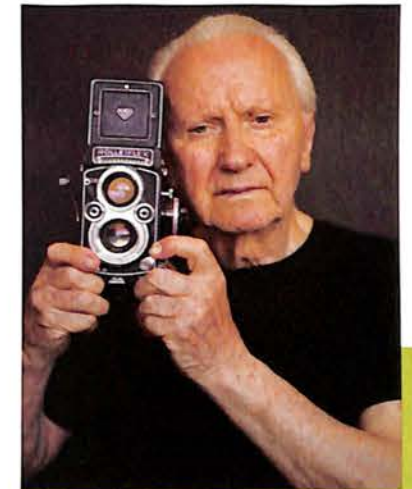
© NIKOLA VUČEMILOVIĆ, "TRIDESET METARA NAD MOREM", 1952

Iako u Hrvatskoj njegov opus tek očekuje opsežnu revalorizaciju i, za sada, nema zasluženu recepciju, Nikola Vučemilović posljednjih godina izlaže, rekli bismo, više nego ikad. Trenutno mu se u ljubljanskoj Galeriji "Avla" NLB, u suradnji s Emzinom, održava velika samostalna izložba, a nedavno objavljen portfolio u *Schwarzweiss Magazine*u, autora Floriana Adlera, dodatno potvrđuje recentni međunarodni interes za njegov opus.

IRENA GESSNER

© NIKOLA VUČEMILOVIĆ, "TRUBE U PODNE", 1962

© FEDOR VUČEMILOVIĆ

BIOGRAFIJA

Nikola Vučemilović rođen je u Makarskoj (16. 2. 1922.). Fotografijom se počeo aktivno baviti 1939. godine. Inicijalno fotografsko iskustvo i znanje stekao je radom u foto-studiju "Dobrinčić" u Splitu (1939–1943). Kao ratni fotoreporter sudjelovao je od 1943. u NOB-u. Od 1947. godine radio je kao fotoreporter u redakciji lista Čuvar Jadrana, što će mu omogućiti putovanja na brodovima Jugoslavenske ratne mornarice, primjerice Dalekim istokom (1958/59.) i Afrikom (1961). Pripada drugoj generaciji Foto-kluba "Split" (član od 1953, danas počasni član). Federation Internationale de l'Art Photographique (FIAP) u švicarskom Bernu dodijelio mu je 1961. diplomu i titulu umjetnika fotografa. U Foto-savezu Jugoslavije stekao 1962. godine zvanje majstora umjetničke fotografije i iste godine postao članom ULUPUH-a. Počasni je član North American Club of Sacramento California USA od 1964. Radove je publicirao u raznim enciklopedijama, monografijama Splita, knjigama "Ilustrativna povijest Hrvata" i "Tisuću otoka Jadrana", te u novinama *Slobodna Dalmacija* i *Vjesnik*. Svojim radovima sudjelovao je u opremi turističkih publikacija, prospekata, plakata, almanaha i kataloga izložbi. Izlagao je na 129 međunarodnih izložbi diljem svijeta i na 230 izložbi u zemlji. Za rad na unapređenju fotografije dodijeljene su mu 82 nagrade i priznanja. Njegova djela su dio zbirki priznatih galerija u Australiji i Americi. I danas živi i radi u Splitu.

Sve boje PROVANSE

Najbolje vreme za posetu Provanse – najlepše oblasti Francuske, jeste sredina i kraj juna, kada cveta lavanda. Karakteristični pejzaži ovih predela obično sadrže i nepregledna polja rascvetale lavande, sve je u lila boji, prosto se oseti miris. Obišli smo Provansu početkom maja. Tada lavanda nije cvetala, ali je cvetalo skoro sve ostalo

Provansa je puna boja. Estetika forme naglašena je jarkim tonovima i to se primećuje na svakom koraku. Kao da je živeti u lepom prostoru punom boja deo nasleđa. Sve deluje skladno: od vinograda, seoskih kuća okruženih cvećem, simpatičnih gradića na vrhovima okolnih brežuljaka. Ostali smo premalo, samo četiri dana, pa su, kako to obično biva kod kratkih izleta, fotografije bile kompromis doba dana, vremenskih uslova i zatečenog trenutka. Najbolje je otići kolima, ili ih iznajmiti. Provansa je prepuna malih gradića koje vredi posetiti, a putovanje krajnje fotogeničnim krajolikom predstavlja doživljaj za sebe. Bilo gde da stanete, nećete se prevariti, iako postoje istaknuta mesta koje ne treba propustiti.

Grad Gordes jedno je od tih mesta i jedan od najfotografisanih prizora u Provansi i to s razlogom. Sve vrvi od turista. Prizor deluje nestvarno, ali više su nestvarne cene hotela i nekretnina u gradu. Grad, međutim, nije toliko lep kada se ude u njega, jer je sve puno obnovljenih fasada, privatnih kuća. Veoma je simpatičan i gradić Rusijon (Roussillon), u kome je većina zgrada crvena. Legenda kaže

da se žena opakog grofa zaljubila u trubadura. Grof, u nastupu ljubomore, ubije trubadura, a njegovo srce servira svojoj ženi za večeru. Kada je shvatila šta je pojela, bacila se s litice, a njena krv obojila je čitav krajolik. Krajolik je stvarno sav crven, ali od specifične vrste tla koje formira fantastične oblike.

U neposrednoj blizini grada nalaze se formacije koje se zovu "ochre". Nakon nekoliko minuta pentranja po "ochrama", cipele, čarape, koža, sve je crveno. Svejedno, ljudi su dobro raspoloženi, deca se mažu crvenom zemljom po licu. Radnje, izlozi, ili uopšte kuće su predivne, imaju antiglobalizacijski šmek, da se tako izrazim. Znanje engleskog jezika je slabo ili nikakvo. Eh, ti Francuzi, imaju svoju posebnu reč za sve.

ŠTA JESTI I PITI?

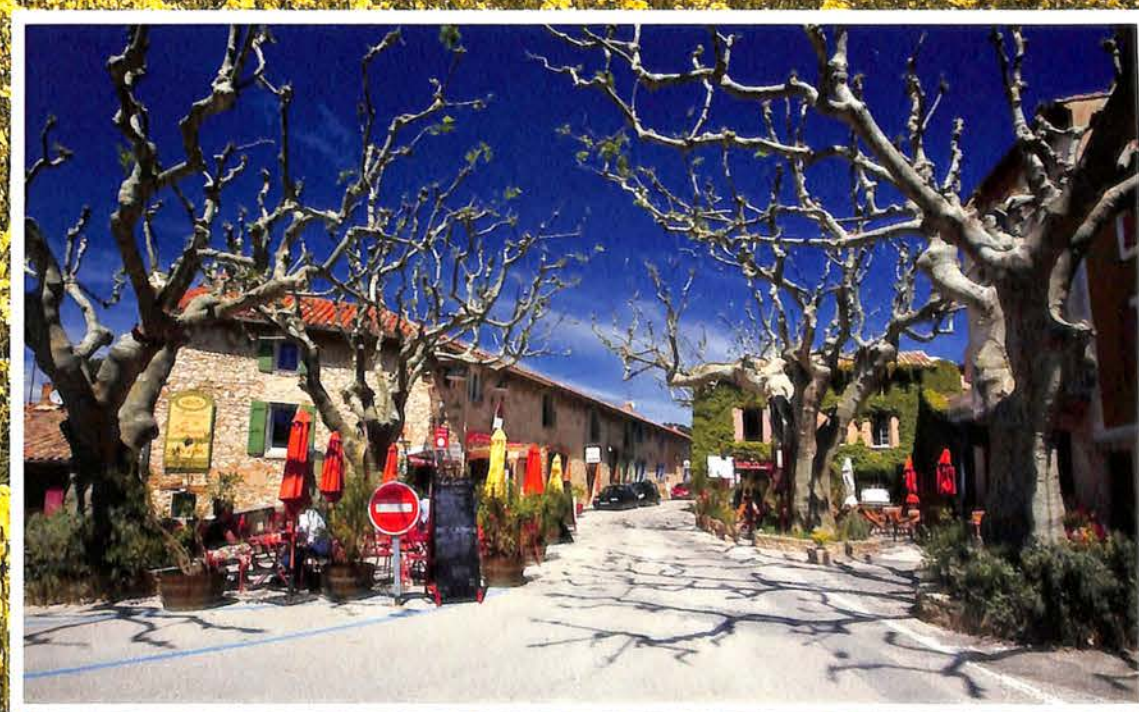
I kod nas postoji pijačni dan, ali u Provansi on ima mnogo jače značenje: jednom nedeljno čitav grad postaje pijaca, ulice su zagušene, a broj stanovnika bukvalno se udvostručuje. Gradić L'Isle-sur-la-Sorgue nedeljom se pretvara u ogromnu pijacu, tezge su po ulici, može se naći sve i svašta, uključujući i vrlo popularnu i nadaleko poznatu berzu antikviteta. Ovaj

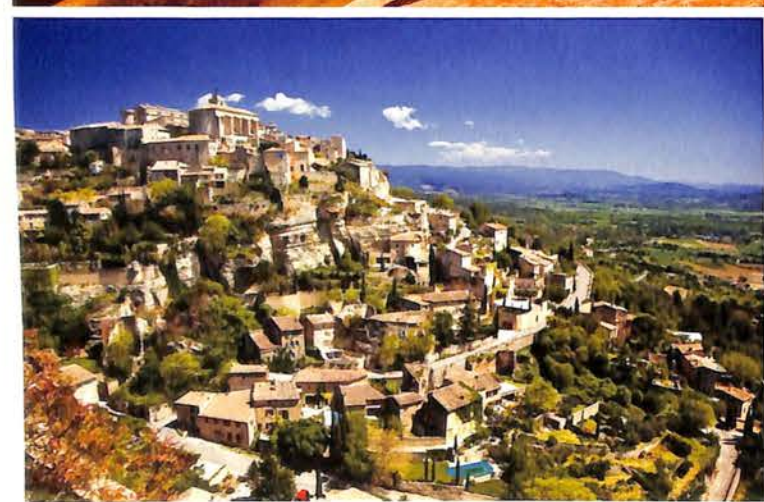
gradić zbog mnogobrojnih kanala zovu i mala Venecija. Tezge nisu tematski rasporedene, nego se smenjuju one s tekstilom, hranom, rukotvorinama... Ono što nikako ne smete propustiti jeste specijalitet – kozji sir umotan u listove kestena. Originalni sir potiče iz mestašca Banon, a može se naći i u prodavnicama. Preporuka je da se pojede isti dan, u suprotnom, miris okupira čitav frižider, a i šire. Ne treba izostaviti ni masline. Ima ih preko dvadeset vrsta! Najbolje idu uz francuski hleb i, naravno, odlično vino.

ATMOSFERA ULICE

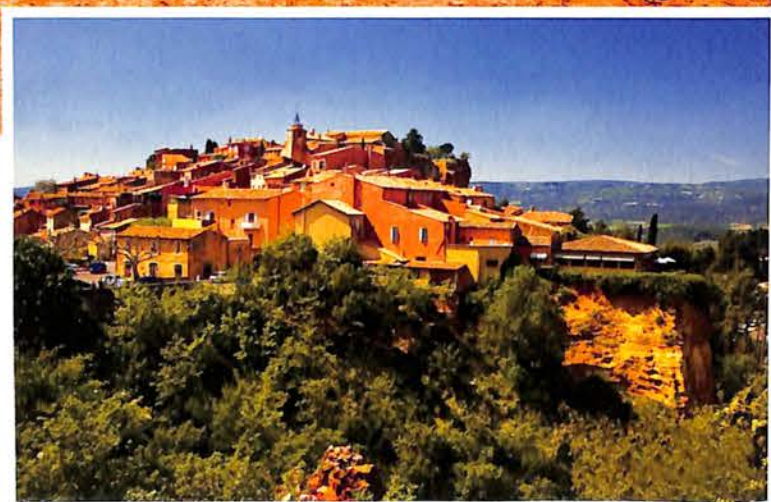
Pored hrane i pića, tu su i autentični prizori koje očekujemo od Provanse: ulični svirač sa zavrnutim brkovima. Podršku mu pružaju njegova četiri psa, koji obučeni sede potpuno mirno. Srećom, podrška je samo estetska, psi ne pevaju. Ima i modernijeg pristupa uličnom sviranju: jedna pevačica okačila je zvučnik o sebe, ima strašnih problema s memorijom, pa sve tekstove čita s papira koji drži u ruci. Pitao sam se da li su namerno ovako razjedinjeno obučeni, ili su stvarno takvi. Verujem da je ovo drugo u pitanju. Očito pevaju vrlo popularne pesme, pošto, za razliku od pevačice, publika odlično zna tekst, pa peva u sav glas.

Gigondas,
kolevka vrhunskih vina

Gordes, jedan od najfotografisanih prizora u Provansi, s razlogom

Roussillon, gradić u kome su sve zgrade crvene i u čijoj neposrednoj blizini su "ochre", formacije čudnih oblika (fotografija desno)

SVAKODNEVNI ŽIVOT

Nakon utiska za utiskom, rano popodne u restoranu Cafe de France. Pijaca se polako raspriprema, pa grad poprima svakodnevni oblik. Deluje kao da je završena pozorišna predstava, pa se glumci raspripremaju, vraćaju u svakodnevnicu. Ljudi se opuštaju uz pastis, lokalno žestoko piće koje se pije pomešano s vodom, pa postane belo. Najviše liči na grčki uzo ili našu mastiku. Svi su ljubazni, nemaju ništa protiv fotografisanja, ako i postoji jezička barijera, osmeh rešava sve. Za najkvalitetnije vino u regionu treba se uputiti ka severu, u mesto Gigondas. Obrezani platani tek listaju. Iz dvorišta starih kuća izlaze traktori, ljudi idu da obrađuju svoju zemlju. Sve je uredno i skladno. U vinskome podrumu probanje vina je besplatno.

PAR SAVETA

Pre nego što otputujete, pregledajte fotografije mesta koje ćete posetiti na popularnim servisima tipa Google maps. Pored jasne slike šta vas očekuje, videćete mnogo odličnih fotografija, pa možete isplanirati doba dana kada treba da stignete, kao i ugao snimanja da biste postigli sličnu atmosferu. Tu je, takođe i gomila amaterskih fotografija koja čitavom ambijentu daje dozu objektivnosti i autentičnosti.

Cafe de France u gradiću L'Isle sur la Sorgue koji se nedeljom pretvara u ogromnu pijacu

FOTO-OPREMA
Fotoaparati: Canon 5D;
Objektivi: Canon EF 16-35 mm f/2,8L II, 24-105 mm f/4L IS, 50 mm f/1,4, 70-200 mm f/4L, 15 mm f/2,8 riblje oko;
Stativ: Manfrotto;
Dodaci: b+w cirkularni polarizator CRM, 77 i 82 mm.

Neobičan bend plenio je svojim nastupom, "outfitom" i pevačicom koja nikako nije mogla da zapamti tekstove pesama

Ulični svirači i vrhunski sirevi: to se i očekuje od pijačnog dana

SIGMA
MADE IN JAPAN
AKCIJA

AF 18-200mm 3.5-6.3 DC HSM OS Canon

AF 70-300/4-5.6 APO DG Macro

AF 17-70mm f 2.8-4.5 DC HSM Canon

AF 10-20mm f 4.0-5.6 DC HSM

FOTOPREMA

FOTO OPREMA d.o.o
011/7129-136
Surčinski put 1/o
Novi Beograd
www.foto-oprema.com

AXELFOTO.COM

AXELFOTO d.o.o
011/361-75-62
Sarajevska 86
Beograd
www.axelfoto.com

BMFOCUS

BMFOCUS
011/311-99-88
Jurija Gagarina 149 lok. 40
TC TOP SHOP Novi Beograd
www.bmfoto.rs

BMFOCUS
021/522-778
Dunavska 12 (pasaž)
Novi Sad
www.bmfoto.rs

Živopisna trpezarija u hotelu "La Cigale" gde smo odseli

Domaćini Ingrid i Frank u hotelu "La Cigale" i pas Felix

GDE ODSESTI?

Iako se u hotelu zadržavamo samo preko noći i za doručak, smatram da je odabir smeštaja jako bitan. Kako izabrati prenočište? Nakon plana šta sve treba posetiti, izabere se grad koji je otprilike u centru itinerera i onda se gleda ponuda hotela koji su do 30 kilometara udaljeni od izabranog grada preko www.booking.com i njemu sličnih servisa. Po pravilu, treba birati male gradiće jer su mirniji, pitomiji i lakše se nađe parking.

Izbor je pao na (ispostavilo se) genijalan hotelčić "La Cigale", u gradiću Mormoiron. Lokacija hotela je takva da na bilo koju stranu krenete, sve je blizu, na samo nekoliko desetina kilometara udaljenosti. Atmosfera u hotelu je bila prisna i topla. Sve vrvi od detalja. Ljubazni domaćini pomogli su nam u izboru lokacija koje treba ili ne treba posetiti, a što je posebno lepo, i dalje smo u kontaktu.

Sve mi se čini da ćemo još po koji put posetiti prelepu Provansu. Možda i da vidimo te čuvene lavande, ko zna...

IGOR MARINOVIĆ – MARINOWSKI

Tipična seoska kuća u Provansi, iza kuće su radne mašine i traktori

Svakodnevnne novine

Novi članovi, slajd-šou, pripreme za Drugi međunarodni FotoFiniš...

Pored znatnog broja novih članova, a tu svakako moramo istaći i doprinos časopisa *Refoto* (jer je upravo on glavni "krivac" za veliki broj novih članova iz BiH, Hrvatske i Crne Gore), novine su softverska poboljšanja. Zaposleni oko FotoFiniša trude se da uvažavaju sve dobre predloge korisnika sajta kako bi bio što pregledniji i što realniji oko takmičenjima pravedniji. Jedna od novina jeste i slajd-šou na sajtu. Posebno želimo da istaknemo pozitivnu atmosferu na vebu koja, moramo primetiti, ne krasi slične u regionu. Posledica toga je udvostručeno vreme provedeno na sajtu

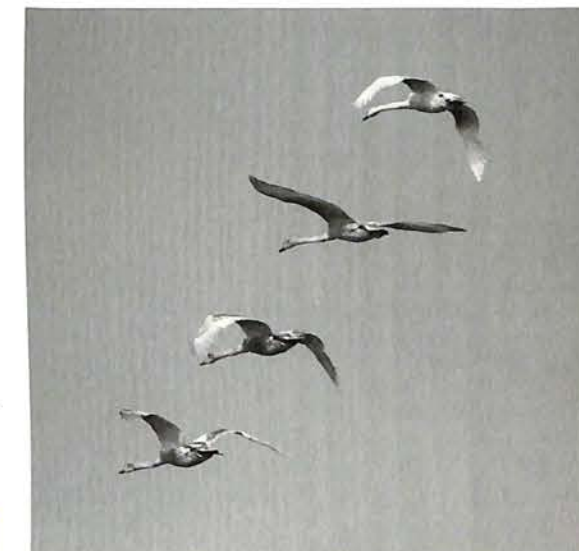
(o brojkama u nekom sledećem broju), ali i sve konstruktivnije kritike. Svemu tome doprinele su i starije kolege (iskusniji i dokazani autori) koje su se priključile sajtu, na šta smo posebno ponosni i predstavljaju pravo pojačanje.

Otpočete su pripreme za Drugi međunarodni FotoFiniš (ovih dana očekuju se i propozicije, a biće veoma neizvesne i kvalifikacije jer je samo 24 mesta u finalu, a interesovanje je već sada veliko).

U ovom broju predstavljamo i fotografije s nedeljnih takmičenja iz prethodnog meseca, a ovoga puta teme su: "Tekstura", "Život sela", "Komunikacija" i "Četiri".

TREĆE MESTO, Dejo majstore, tema: "Komunikacija"

PRVO MESTO, Mario, tema: "Četiri"

PRVO MESTO, Mikas, tema "Komunikacija"

PRVO MESTO, Spekta030bor, tema: "Tekstura"

PRVO MESTO (2 PRVA MESTA), Niki, tema: "Četiri"

PRVO MESTO, Cncar, tema: "Život sela"

Znak kluba

Reklama za foto-kurs, 1963

Plakat XII Republičke izložbe fotografija

FOTO-KLUB "TUZLA"

Osma decenija

Pojava novih imena i sve veća zainteresovanost mladih za fotografiju garancija su opstanka i razvoja kluba na ovim prostorima kao dio tradicije fotografskog stvaralaštva u BiH

Najstarije fotografije sačinjene u Tuzli potiču iz osme decenije devetnaestog vijeka. Profesionalni fotografi povremeno su navraćali u Tuzlu i fotografisali mjesta tuzlanskog okruga. Iz tog vremena ostalo je sačuvano nekoliko fotografija. Njihovi autori su, nažalost, nepoznati. Zna se jedino da su dolazili iz Osijeka i Slavonskog Broda. Početkom austrougarske vladavine, u Tuzlu se doseljava fotograf Maks Šulthajš, nasljeđuje ga Vilim Nojgebauer, koji u Tuzli radi do 1925. godine, kada svoj atelje ustupa Dragi Jovanoviću. To su bila tri izvanredna fotografa svoga vremena. Do početka pedesetih godina prošlog vijeka u Tuzli su boravili vršni fotografi koji su, svaki na svoj način, obilježili ljude i događaje, ali je svakako najznačajniji bio Stanoje Bojović. Ne raspolaze se tačnim i pouzdanim podacima kada je osnovan klub pod nazivom Foto-klub "Tuzla". Ima nekih naznaka da je to bilo početkom šezdesetih godina prošlog vijeka, a što ne znači da ranije nije bilo interesa za fotografiju u Tuzli. Tako se Treća republička izložba fotografije Saveza foto i kino-amatera BiH, organizuje maja 1954. godine u Tuzli, gdje su tada postojali foto-klubovi u Kreki i Srednjoj tehničkoj školi, te Gimnaziji, a pominje se i Foto-klub "Tuzla-grad" (što je najvjerovatnije bio preteča Foto-kluba "Tuzla"). Do šezdesetih godina

Nuraga Softić, 1965

izložbe fotografija organizuju u zajedničkoj aktivnosti foto-klubovi tuzlanskog bazena u Lukavcu, Tuzli i Banovićima. Pomenute izložbe su, bez sumnje, bile i podsticaj da se u okviru Narodne tehnike osnuje gradski Foto-kino klub. U tom cilju, 1961. godine Opštinsko vijeće Narodne tehnike imenuje Inicijativni odbor, koji je, de fakto, obavljao funkciju Kluba. Iz dostupnih podataka vidljivo je da je Klub tada i osnovan, s obzirom na to da su sačuvane fotografije plakata o organizaciji tečajeva za foto i kino amatere. Od tada se kontinuirano organizuju tečajevi iz osnova fotografije i radi na omasovljenju Kluba. Godine 1967, nakon kraće pauze, Klub održava Obnoviteljsku skupštinu i od tada počinje organizovana i plodna aktivnost, koja će trajati do 1991. godine – neposredno pred početak rata na prostoru BiH

Irfan Brković

Tokom dvadesetčetvorodišnjeg razdoblja (od 1967. do 1991. godine) Klub razvija plodnu aktivnost koja se ogledala u priređivanju izložbi fotografije (klupskih, međuklupskih, republičkih, saveznih...), slanju fotografija na izložbe u zemlji i inostranstvu, organizaciji foto-tečajeva, izdavanju foto-novina. Pomenimo samo neke izložbe: Prva (1969) i Druga (1971) međuklupska izložba su, zbog svog visokog nivoa, nazvana Salonima umjetničke fotografije (SUF). Klubu je 1980. godine povjerena organizacija najznačajnije foto-manifestacije na prostorima bivše Jugoslavije – Dani jugoslavenske fotografije, u okviru kojih su održane tri izložbe, te okrugli sto o fotografiji i dr. Godine 1986. Klub je organizovao Dane bosansko-hercegovačke fotografije (četiri izložbe i okrugli sto na temu "Aktuelna pitanja razvoja pionirske i omladin-

Alija Kamber

Husein Šljivo

Emir Šehanović

ske fotografije"). Za pomenute i druge izložbe Klub je štampao reprezentativne kataloge s detaljnim statističkim podacima i reprodukcijama radova. Navedeni dvadesetpetogodišnji period vrlo raznovrsnih klupskih aktivnosti svrstao je tuzlanski klub među ugledne foto-organizacije na prostorima bivše Jugoslavije. To je bilo zlatno doba Foto-kino kluba "Tuzla", koje je dalo niz kvalitetnih fotografa kao što su: Ervin Pleše, Franjo Burda, Risto Milićević, Nuraga Softić, Dimitrije Tresiglavčić, Ibrahim-paša Abidinović, Marko Divković, Mustafa Terzić, te kasnije mladi autori Robert Andrejaš, Samir Aganović, Damir Baraković, Nenad Serafijanović i drugi.

Poslije duže pauze u radu, uzrokovane ratom i njegovim posljedicama, 2004. godine održana je Obnoviteljska skupština Kluba, kojom se nastavlja prekinuta tradicija. Pomenimo, na kraju, i to da je Klub okupio novu generaciju

fotografa, koji na izložbama postižu zapažene rezultate, te pokrenuo niz aktivnosti kao što su program Galerije fotografija i Festival filma mladih. U okviru ovih aktivnosti održane su izložbe fotografija autora i klubova iz zemlje i inostranstva, te četiri festivala fotografije i filma mladih. Danas u Klubu osim starijih autora kao što su: Risto Milićević, majstor fotografije, Ozren Božanović, AFIAP, kandidat majstora fotografije, Nuraga Softić, AFIAP, majstor fotografije i Mustafa Terzić, djeluju i mladi autori: Husein Šljivo, Alija Kamber, Nada Mukić, Irena Hujdur, Alen Dobrić, Ahmet Hukić, Šefik Čirović, Mirza Hadžiefendić, Samir Mujaković, Mirza Skokića. Svakako najveće iznenađenje ovih prostora jeste porodica Andrejaš: otac Robert, kandidat majstora fotografije, majka Zrinka, kćerke Gabrijele, Monika, fotografi prve klase, te Katarina koja ima samo devet godina i najmlađi je nosilac zvanja fotograf prve klase.

Robert Andrejaš

Irena Hujdur

Alen Dobrić

ZAŠTITA FOTOGRAFIJA

Dobri uslovi za dug život

Dok pod pojmom konzervacije podrazumevamo tretiranje fotografije ili fotografskog materijala kako bi se njihovo stanje stabilizovalo i produžilo vek trajanja, prezervacija predstavlja sve aktivnosti koje se preventivno koriste u svrhu produžavanja trajanja materijala. Uslovi u kojima se čuvaju fotografske kolekcije ubrajaju se u najkritičnije faktore koji utiču na njihovo stanje. Ovo se odnosi na temperaturu, relativnu vlažnost vazduha, svetlo i kvalitet vazduha

Bez obzira na to da li je reč o privatnim kolekcijama koje svi čuvamo u svojim domovima, ili o muzejskim i arhivskim kolekcijama, poboljšavanje uslova u kojima se fotografije čuvaju može sprečiti nastanak oštećenja, usporiti širenje već nastalih oštećenja i time znatno produžiti vek fotografskim kolekcijama.

Relativna vlažnost vazduha

Relativna vlažnost vazduha zavisi od temperature. Ako u vazduhu nema dodatne vlage, relativna vlažnost će rasti s padom temperature, ili opadati s porastom temperature. Najveći broj hemijskih reakcija zavisi i od temperature i od vode, pa bi nestabilnost ovih faktora mogla dovesti do ubrzanja hemijskih štetnih reakcija. Temperatura i relativna vlažnost čije su vrednosti iznad 21°C / 50% dovešće do:

- ubrzanja štetnih efekata hemikalija preostalih od razvijanja;

- ubrzanja degradacije nestabilnih materija;
- ubrzanja prirodnog starenja stabilnih fotografija;
- omekšavanja želatinskih emulzija, čime bi se lepile jedna za drugu;
- bržeg razvoja vlage.

Vrlo niska (ispod 15 procenata) ili promenljiva vlažnost vazduha može učiniti emulziju krutom i dovesti do njenog pucanja i odlepljivanja.

Preporučljiva vrednost temperature kreće se između 18 i 21°C, relativna vlažnost vazduha između 40 i 50 procenata. Fotografske kolekcije treba čuvati u uslovima u kojima su vrednosti temperature i relativne vlažnosti konstantne. U muzejskim i arhivskim kolekcijama preporučuje se korišćenje savremene opreme za praćenje njihovih vrednosti. Kolekcije kojima su neophodni posebni uslovi čuvanja potrebno je odvojiti. Filmske materijale ili materijale u boji trebalo bi čuvati na hladnom, u specijalnim ili standardnim frižiderima.

[FOTOGRAFIJE LEVO]
Savremeno skladištenje i čuvanje fotografija u Addison galeriji u Andoveru (SAD). Snimio: Nikifor Haralampiev

Kvalitet vazduha

Fotografske kolekcije izuzetno su osetljive na loš kvalitet vazduha i nečistoću u njemu. Vazдушna zagađenja mogu uzrokovati hemijske reakcije koje mogu promeniti ton osnovnog sloja fotografije i ubrzati bleđenje, promenu boje ili gubitak slike na fotografiji. Oksidirajući gasovi prouzrokuju lokalne oksidacije na srebro-želatinskim fotografijama i doprinose pojavi srebrnog odsjaja i žućenja fotografije – što su najčešća oštećenja tipična za ovaj fotografski proces. Nestabilne komponente nekih boja, lepila i podnih obloga takođe mogu uzrokovati oštećenje osetljivih fotografija. Određeni fotografski materijali (kao što su filmovi od nitro-celuloze i acetata celuloze) otpuštaju isparenja vrlo jakih kiselina koje mogu štetiti osoblju, a takođe i kolekcijama koje su u blizini. Fotografije moraju biti zaštićene i od prljavštine i prašine koje mogu oštetiti sloj emulzije.

Svetlo

Oštećenja izazvana svetlom s vremenom se povećavaju i trajna su. Stepent oštećenja uslovljen je dužinom izlaganja svetlu i intenzitetom svetla. Hemijske reakcije koje se tom prilikom pokrenu nastavljaju se i nakon prestanka izlaganja fotografije svetlu. Fotografske kolekcije moraju biti zaštićene od UV i IR zračenja, kao i vidljivog svetla jakog intenziteta, direktnog sunčevog zračenja i sl. Mnoge institucije, arhivi i muzeji, koriste fluorescentno osvetljenje, pa bi radi zaštite osetljivog fotografskog materijala bilo preporučljivo da razmotre mogućnost

[FOTOGRAFIJA LEVO]
Sortiranje fotografija prilikom skladištenja vrši se na osnovu dimenzija i procesa, kao i na osnovu stepena oštećenja (George Eastman House u Ročesteru). Snimio: Nikifor Haralampiev.

[FOTOGRAFIJA DESNO]
Čuvanje negativna na staklenim pločama u četvorstranom papirnom kovertu (Metropolitan Muzej u Njujorku). Snimila: Milica Đorđević

korišćenja UV filtera. Neki izvori svetla emituju zanemarljivu količinu UV zraka, ali veću količinu toplote. Ovo je posebno važno za zatvorene uslove, kao prilikom izlaganja fotografija.

Čuvanje i skladištenje fotografija

Od velikog značaja za stabilnost fotografskih kolekcija jeste i nameštaj gde se one čuvaju. Materijali od kojih je izrađen nameštaj mora biti nezapaljiv i nerđajuć. Površina materijala mora biti glatka, neabrazivna i postojana. Upotreba pakovanja za fotografije zavisi od različitih faktora kao što su: stanje kolekcije, pravila pristupa, frekventnost upotrebe originalnih fotografija iz kolekcije, kao i finansijskih mogućnosti. Materijal u koji se fotografije pakuju trebalo bi da bude od visokokvalitetnog papira ili nekih stabilnih plastičnih materijala. Svi materijali koji se koriste za čuvanje ili izlaganje fotografija morali bi proći PAT test (Photographic Activity Test), koji je odredila međunarodna organizacija za standarde (ISO). U ovu grupu materijala ubrajaju se: papiri, plastični materijali i kartoni, kao i lepila, mastila, boje i dr.

S obzirom na to da papir nije proziran, on obezbeđuje dobru zaštitu od svetla. S druge strane, prilikom svake upotrebe fotografija koje su zaštićene u papirnim kovertam ili fasciklama, moraju se vaditi i ponovo vraćati u svoje pakovanje, čime se povećava rizik od mehaničkog oštećenja fotografije. To se može izbeći na dva načina:

- **beleženjem informacija** o sadržaju papirnih pakovanja van ili sa spoljašnje strane svakog pakovanja;
- **pakovanjem** u četvorstrani papirni koverat (kao na fotografiji gore).

Plastična pakovanja i koverte, mada skuplji od papirnih, obezbeđuju vizuelni pregled sadržaja bez direktnog kontakta. Međutim, neki plastični materijali (na primer: polietilen i poliester) imaju sposobnost da proizvedu statički električnost, koji može privlačiti prljavštinu i prašinu. Plastični materijali ne bi trebalo da se koriste za fotografije kod kojih je emulzija oštećena, jer bi statički električnost mogao da pogorša njihovo stanje.

MILICA ĐORĐEVIĆ

[FOTOGRAFIJE DESNO]
Hladno skladište fotografija u Metropolitan Muzeja u Njujorku. Snimila: Milica Đorđević

[FOTOGRAFIJA GORE]
Savremeno skladište Albertina muzeja u Beču u kom je skoro sve automatizovano, tako da osoblje ne ulazi u skladište i uslovi čuvanja su vrlo precizno kontrolisani. Snimila: Milica Đorđević

[FOTOGRAFIJE DESNO]
Primeri nepropisnog čuvanja fotografija koji ubrzavaju proces oštećenja i skraćuju vek foto-materijala. Snimio: Nikifor Haralampiev

[FOTOGRAFIJE LEVO]
Savremeno skladište fotografija Getty Muzeja u Los Anđelesu. Snimio: Nikifor Haralampiev

Kurs studijske fotografije

Od 4 do 7. 2. 2010 godine u Skoplju je održan veoma zanimljiv kurs studijske fotografije pod vođstvom Đorđa Odanovića – vanrednog profesora na Akademiji umetnosti u Novom Sadu

Kiril Nikolovski

Darko Hristov

Kurs studijske fotografije organizovao je Makedonski centar za fotografiju, koji je ujedno bio i pokrovitelj. Predavač je bio vanredni profesor fotografije na Akademiji umetnosti u Novom Sadu – Đorđe Odanović. Kopredavač bio je Robert Jankuloski – fotograf i docent na Akademiji za audio-vizuelnu umetnost (ESRA), Katedra za fotografiju. Kurs je pohađalo petnaest učesnika i svi su bili oduševljeni mnoštvom foto-opreme koja im je bila na raspolaganju, što analogne, što digitalne – velikoformatni fotoaparati Sinar F2 i srednje-formatna Mamiya RB67. Snimano je digitalnim fotoaparatom Canon 5D i Canon 5D MarkII. Za osvetljenje su korišćeni "Elinchrom" fleševi. Kurs je počeo istorijskim osvrtom na prikazivanje mrtve prirode u slikarstvu i fotografiji, kao

i analizom likovnih dela i, pre svega, problematikom osvetljenja i osnovama kompozicije. U praktičnom delu učesnici su imali mogućnost da osmisle kadar i osvetljenje radeći fotoaparatom SinarF2 i Mamiya, ali su konačni snimci urađeni digitalnim fotoaparatom zbog nemogućnosti kupovine i razvijanja slajd-filmova za veliki i srednji format. Iako polaznici kursa nisu mogli da realizuju snimke s osnovnim alatom za studijsku fotografiju, ipak su se upoznali s njenim mogućnostima i prednostima u odnosu na fotoaparate formata od 35 mm. Nakon snimanja, Đorđe Odanović analizirao je snimljene fotografije.

Ovaj kurs završen je izložbom najuspešnijih fotografija učesnika, koja je trajala od 17. 2. do 10. 3. u centru "Mala Stanica" u Skoplju.

DRAGAN GAJIĆ

Lepa Georgievska

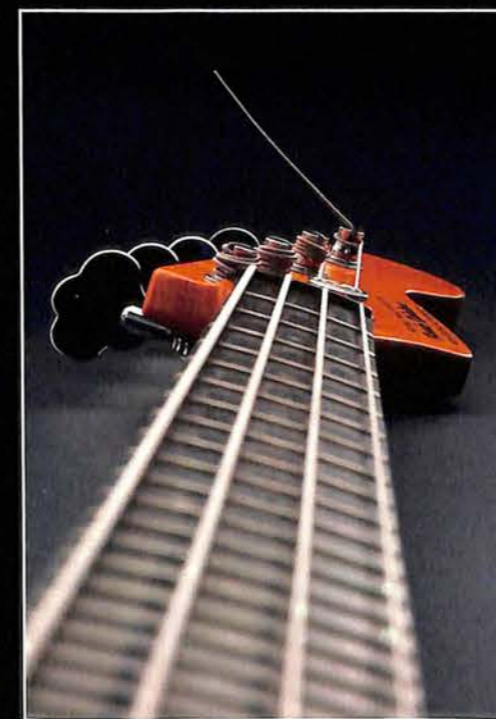
Postavka tri priručna studija

Đorđe Odanović i učesnici radionice

Đorđe Odanović

Orce Popovski

CARL ZEISS KONKURS

Digitalna kultura

Tradicionalni Carl Zeiss foto-konkurs završen je 1. 3. Tema konkursa bila je "Digitalna kultura". Izraelski fotograf Netanel Hadad osvojio je prvu nagradu za fotografiju "Digitalni sastanak na slepo". Hadad je fotografiju snimio Hasselblad fotoaparatom i objektivom Carl Zeiss Planar T* 2/80 mm. Fotografija je inspirisana njegovim ličnim iskustvom jer je svoju ženu upoznao preko Interneta!

Kako digitalni mediji menjaju način na koji ljudi međusobno komuniciraju? Kako računari, Internet i mobilni uređaji utiču na naš svakodnevni život? Šta je digitalna kultura? To su neka od pitanja na koja su fotografi širom sveta od 15. 12. 2009. do 15. 1. 2010. pokušali da odgovore kroz svoje fotografije. Pravo na učešće imali su svi fotografi koji koriste "Zeiss" optiku, bilo na SLR fotoaparatom ili mobilnim telefonima.

Na konkurs je stiglo 1.018 fotografija iz 58 zemalja. Žiri je izabrao deset najboljih fotografija. Pobjednik konkursa dobio je "ZEISS" objektiv za SLR fotoaparat po sopstevnom izboru. Drugonagrađeni dobio je Cinemizer Plus video-naočare i Ipod Touch od 8 GB. Trećenagrađeni dobio je mobilni telefon Nokia N 86.

Posebno ističemo da je osmo mesto zauzeo naš čitalac i pobjednik prošlogodišnjeg konkursa "Svet u fokusu" – Miodrag Trajković iz Beograda (na konkursu "Praksa na delu" dobio je pohvalu).

www.zeiss.com/photo

PRVA NAGRADA: Nati Hadad, Izrael

DRUGA NAGRADA: Joeri van Veen, Holandija

TREĆA NAGRADA: Juan Leon, Španija

OSMA NAGRADA: Miodrag Trajković, Srbija

PRIREDIO: SRĐAN ABDEE ABDJEVIĆ

Pentax DVA NOVA PENTAXA

"Pentax" je predstavio dva nova kompakta, X90 sa 26x optičkim zumom i W90 kojim može da se kupa do dubine od šest metara. Model

X90 poseduje objektiv ekvivalentan rasponu 26-676 mm, senzor sa 12 megapiksela sa stabilizacijom, snima 720p HD video, a može da snima čak 11 fotografija u sekundi, ali u 5 MP rezoluciji. Jednim punjenjem baterije moguće je snimiti 255 fotografija.

Pentax W90 ima objektiv raspona 28-140 mm, preživljava padove s visine od 1,2 metra i prvi put pored standardnog ugrađenog blica ima LE diode oko objektivu za lakše osvetljavanje objekata koji se snimaju u makromodu. Snimljene fotografije moguće je obrađivati u samom fotoaparatu, a korisniku su na raspolaganju mnogi filtri, kao i nova mogućnost pravljenja kolaža od više snimljenih fotki.

DIGITALNI PENTAX 645 – KONAČNO...

Kompanija "Pentax" predstavila je, posle mnogo nagađanja i glasina, digitalni srednjeformatni fotoaparatus – Pentax 645D. Reč je o fotoaparatu sa senzorom rezolucije 40 miliona piksela, veličine 44 x 33 mm, displejom dijagonale 3 inča VGA rezolucije, koji je potpuno kompatibilan svim postojećim objektivima za Pentax 645 sistem. Od konkurencije model 645D izdvaja se "niskom" cenom (9.400 američkih dolara) i zaptivenošću, što znači da je kompanija ovaj fotoaparatus pre svega namenila fotografima koji rade na terenu. Uz fotoaparatus je najavljen i nov objektiv D FA 645 55 mm F2,8, koji ima ultrazvučni motor, što znači da problema sa sporim autofokusom ne bi trebalo da bude. Nažalost, 645D će u početku biti dostupan samo na japanskom tržištu, a datum početka internacionalne distribucije nije najavljen. Više na: www.pentax.eu.

Mamiya DM40

Kad smo već kod srednjeg formata, valja napomenuti da je i "Mamiya" najavila nov fotoaparatus sa senzorom 44x33 mm, 40 MP, koji ima mogućnost snimanja 60 fotografija u minuti, što ga čini, kako kažu, najbržim srednjeformatnim fotoaparatom dostupnim na tržištu. Bitna stvar kod ovog fotoaparatusa jeste opcija izbora upotrebe centralnog zatvarača (za sada dostupan u tri objektivu) ili zatvarača u vidu zavesice, a sve u zavisnosti od toga koji su prioriteti prilikom snimanja. Istovremeno su

najavljena i istoimena digitalna leđa, a sve će biti dostupno krajem marta po ceni od 22.000 dolara za fotoaparatus u kompletu s objektivom od 80 mm ili 20.000 dolara samo za leđa. Više na: www.mamiya.com.

Tamron TAMRON SP 70- 300 mm F4-5,6 DI VC USD

Povodom šezdesetogodišnjice postojanja "Tamron" je najavio telezum sa stabilizacijom. Nov objektiv izrađen je vrlo kvalitetno, od najboljih materijala, što bi trebalo da osigura najbolju rezoluciju u klasi. Da bi to bilo moguće i u lošijim svetlosnim uslovima, brinu se optička stabilizacija i brzi ultrazvučni motor. Objektiv koristi filtre prečnika 62 mm, a maksimalno uvećanje je 1:4. Dobra osobina ovog modela jeste i to što se prednji deo ne izvlači i ne retira prilikom fokusiranja. Više na: www.tamron.eu.

Noktor KO SE BOJI MRAKA JOŠ?

Američka kompanija "Noktor" najavila je prvi proizvod. U pitanju je objektiv od 50 mm F0,95 za mikročetvortrećinske fotoaparatus, koji će omogućiti fotografisanje i u najlošijim svetlosnim uslovima, kao i portretisanje sa stvarno mutnom pozadinom. Ali, naravno, postoji grm i postoji zec. Kompanija sa sedištem u Džordžiji, u stvari, samo lepi svoju etiketu na objektiv za kamere za video-nadzor koji proizvodi "Senko". Prva iskustva korisnika kažu da ne treba da se očekuju vrhunski rezultati, pogotovo kad je objektiv skroz otvoren. Ovo zadovoljstvo nosi veliku dozu mazohizma i košta 750 dolara. Više na: www.noktor.com.

je što ima USB 3.0 priključak koji je 10 puta brži od USB 2.0 i ugrađen X-Rite kalibrator boja, koji omogućava da uvek jednostavno kalibrišemo monitor. Više informacija možete naći na sajtu: www.lenovo.com.

Lenovo SAM SEBE KALIBRIŠE

"Lenovo" je na tržištu Srbije predstavio novu seriju prenosivih računara ThinkPad, nazvanu Edge, kao i nove modele ThinkPad serija: T, W i X. Nama je najzanimljiviji model **ThinkPad W510** zbog poboljšanih karakteristika kojima je omogućena brza obrada fotografija. Ima monitor dijagonale 15,6 inča s proširenim Gamutom od 95 odst, Intel Core i7 procesor, četiri memorijska slotu za do 16 GB DDR3 memorije i Nvidia grafičku karticu s memorijom od 1 GB. Da "Lenovo" prati najnovije trendove dokaz

Ricoh NOVI MODULI ZA RICOH GXR

Neobični i jedinstveni "Ricoh" GXR dobiće još dva modula, tj. kombinacije senzora i objektivu. Prvi modul je **A12**, kod koga je APS-C senzor sparen s fiksnim F2,5 objektivom od 28 mm, koji ima makromogućnosti, dok je na P10 ultrazum 28-300 mm stavljen ispred malog senzora. Istovremeno je predstavljen i prototip GXR "digitalnih" leđa za Haselblad, kao i po mnogima najzanimljiviji modul na koji će moći da se kače Lajka M-objektivi. Ako senzor bude formata od 35 mm, eto radosti za mnoge "uličare" ograničenog budžeta koji crvenu tufnu mogu samo da sanjaju. Info: www.ricoh.com/r/de.

Samsung

Pre nego što se i pojavio, "Samsung" NX sistem našao je mesto u srcima ljubitelja malih fotoaparatusa s velikim senzorom. Pošto sam jedan od njih, pomno pratim sve što ima veze sa NX-om i s velikom radošću dočekao sam vest da će kompanija "Novoflex" da izbaci adaptere za kačenje manje-više svih mogućih objektivu na NX. Biće tu Nikon F, Lajka R, M42, Minolta MD, Canon FD itd. E sad, ako ste primetili da nema Lajka M-adaptera, u pravu ste. Registraciona distanca na NX-u ne dozvoljava M-objektive i fokus na beskonačno u isto vreme. Ne može sve da bude idealno.

Seung Soo Park, potpredsednik kompanije "Samsung" rekao je nedavno da će kompanija gledati da udovolji željama korisnika tako da se mogu očekivati softverske nadogradnje fotoaparatusa. Park je naglasio i to da "Samsung" želi suvereno da zavlada tržištem fotoaparatusa bez ogleдалa. Živi bili, pa videli!

EX1

Da je "Samsung" odlučio da konkurenciji pokaže kako se prave kompakti sumnjao sam proteklih nekoliko meseci, ali je to postalo očigledno kada je najavljen model EX1. Specifikacije su takve da zastaje dah: zum objektivu raspona 24-72 mm i, molim za pažnju, F1,8-2,4 maksimalnih otvora blende, pozadi osvetljen senzor rezolucije 10 MP (kao na Canonu G11), pokretni AMOLED displej dijagonale tri inča i mnogo eksternih kontrola. Čim stigne, pričaću vam detaljnije o njemu...

WB2000

Na moju veliku radost, stiže još jedan model s "cajgerima", tj. WB2000 koji s opakim EX1 deli

Panasonic MIKRO 4/3 DVOJAJČANI BLIZANCI

Samo nekoliko dana što je objavljena vest da su mikročetvortrećinski fotoaparatusi na britanskom tržištu zauzeli zapažen procenat prodaje, iz "Panasonika" stiže najava dva nova mikro 4/3 modela, G2 i G10. **Lumix G2** je "pravi" naslednik popularnog G1 modela i odlikuje se dobrim video-mogućnostima (720p u 60fps i AVCHD formatu), pokretnim displejom osetljivim na dodir koji omogućava biranje autofokusne tačke dodiranjem prsta, senzorom rezolucije 12 megapiksela i elektronskim tražilom velike rezolucije (1,4 MP). **Lumix G10**, s druge strane, je malo manje je "haj tek", a malo više jeftin, jednostavan i samim tim primamljiv i onima s plićim džepom. Kod modela G10 displej se ne mrda, tražilo je malo manje i malo zrnastije (0,2MP) i ne može da snima video u AVCHD formatu

(ali i dalje je tu 720p Motion JPEG). Koristi isti senzor tako da će kvalitet fotografija biti podjednako dobar.

NOVI PANASONIC KIT OBJEKTIV

Uporedo s novim mikročetvortrećinskim fotoaparatusima, "Panasonic" je najavio novi kit zum objektiv. Reč je o kompaktnom objektivu **Lumix G Vario 14-42 mm / F3,5-5,6 Asph. / MEGA O.I.S.** Ovaj objektiv od 35 mm pokriva raspon ekvivalenta 28-84 mm, ima tipično amaterske maksimalne otvore blende, a obogaćen je asferičnim elementima i optičkom stabilizacijom. Više na: www.panasonic.rs.

senzor i displej (koji se ovde ne pomera), dok je objektiv duži (24-120 mm) i sporiji (F2,8-5,8). Kuriozitet ovog modela jeste superbrzi CMOS senzor koji omogućava 1.080p HD video i neverovatnih 1.000 sličica u sekundi kada se snima video manje rezolucije.

WP100

Stara poslovica kaže "kud svi Japanci tu i Koreanci", pa je tako "Samsung" izbacio fotoaparatus koji je vodootporan do tri metra dubine, a ima senzor rezolucije 12 megapiksela i neimpresivni objektiv 36-180 mm. Fotoaparatus ima mogućnost snimanja HD videa u 720p rezoluciji. Informacije: www.samsungcamera.com.

Sigma ZVEZDA PMA

PMA 2010 će ostati u sećanju mnogih kao sajam na kome je "Sigma" bila glavna zvezda. Proizvođaču koji se voli i mrzi u isto vreme mora se odati priznanje na uloženom trudu.

Sigma APO 70–200 mm F2,8 EX DG OS HSM: Dugo očekivana stabilisana verzija "Sigminog" brzog telezuma konačno je ugledala svetlost dana. Sadrži čak pet elemenata od specijalnih materijala, što novog FLD, što uobičajenog SLD stakla, optičku stabilizaciju koja "prašta" čak četiri blende i devet zaobljenih listića blende koji garantuju lep "bokeh".

Sigma 17–50 mm F2,8 EX DC OS HSM: Trend osvežavanja svetlosno jačih univerzalnih zumova nije zaobišao ni "Sigma". Nov objektiv za krop senzore je "proširen", dobio je efikasnu optičku stabilizaciju i elemente od FLD optičkog stakla. Brzi ultrazvučni motor i zaobljena blenda sa sedam listića šlag su na torti. Naravno, postoji jedno malo "ali", a to je činjenica da objektiv koristi filtre prečnika 77 mm koji nisu baš jeftini, a samim tim ni objektiv ne spada u kategoriju minijaturnih.

Sigma 8–16 mm F4,5–5,6 DC HSM: Čuvena Sigma 12–24 mm, među umetnicima poznata kao "hiljadu ludila u jednom ludilu", dobila je svoju APS-C izvedbu. Rektilinearne 120 i kursor stepeni vidnog polja sada su dostupni u manjem i lakšem pakovanju sa sve četiri elementa od FLD stakla, što bi trebalo da znači bolje optičke karakteristike u odnosu na stariju sestru.

Sigma APO 50–500 mm F4,5–6,3 DG OS HSM: Veliko, mada očekivano i priželjkivano, iznenađenje jeste nova verzija čuvene "Bigme". "Ptičarski san" sada je moguće malo sigurnije koristiti iz ruke, a nov sistem za stabilizaciju radi i na telima koji imaju stabilizovani senzor, što znači da će i vlasnici koji imaju fotoaparate "Sony" i "Pentax" moći da uživaju u mirnoj slici u tražilu. Kao i kod svih novih modela, konstrukcija je obogaćena FLD elementima, a maksimalno uvećanje je na 200 mm i iznosi 1:3,1. Objektiv koristi filtre prečnika 95 mm, dok je na APS-C telima moguće koristiti filtre od 86 mm uz pomoć "step daun" prstena koji se dobija u pakovanju.

Sigma 85 mm F1,4 EX DG HSM: Budući da sam obradio zumove, došao je na

red jedan pravi objektiv. Popularnost manje svetlosno moćnih i cena ultrabrzih kratkih teleobjektiva koje nudi konkurencija bila je razlog da "Sigma" ponudi svoju verziju objektiv F1,4 od 85 mm. Iako savremene konstrukcije, ovo staklo ne sadrži nove FLD elemente, ali zato poseduje brz HS motor i blendu sa devet zaobljenih listića. Ako autofokus bude bio precizan, vidim ovaj objektiv kako zamenjuje F1,8 varijante u mnogim torbama.

Sigma DP1x
Nesrećni kompakt s velikim Foveon (troslojnim) senzorom DP1 dobio je još jednu šansu u vidu DP1x modela koji se u odnosu na prethodne verzije razlikuje po tome što ima nov "True II" procesor, koji bi trebalo da omogući brži autofokus i bolje procesiranje fotografija. Objektiv je ostao isti, tj. F4 od 28 mm.

Sigma DP2s
Nešto srećniji kompakt s velikim senzorom i nešto bržim F2,8 objektivom DP2 od 40 mm takođe je dobio naslednika koji donosi "True II" procesor, blago redizajnirani zadnji deo fotoaparata i režim za štednju baterije (ništa

neviđeno, reč je o onom "poluisključivanju" fotoaparata što imaju svi modeli u proteklih x godina).

Sigma SD15
Iz nekog razloga "Sigma" i dalje izbacuje D-SLR fotoaparate, pa je tako na PMA ponovo predstavljen SD15, fotoaparat s Foveon X3 senzorom sa 14 megapiksela, displejom od 3 inča sa 460.000 tačaka, "True II" procesorom, rafalom od tri fotografije u sekundi i baferom dovoljnim za 21 RAW. Fotoaparat poseduje AFE (Analog Front End), koji signal sa senzora obrađuje tako da se dobiju što vernije boje na fotografijama. Tražilo je s pentaprizmom i pokriva 98 odsto kadra, a autofokusni sistem ima skromnih pet AF polja. Dodatne informacije: www.sigma-photo.co.jp.

Wacom CINTIQ 21UX

Nema potrebe za naglašavanjem prednosti grafičke table prilikom napredne obrade fotografija (ko reče retuš?), ali još kako je neophodno skrenuti pažnju na novi biser koji stiže iz firme "Wacom". Cintiq 21UX je, u stvari, savršena simbioza velikog displeja i grafičke table koja iskustvo

"fotošopovanja" podiže na jedan sasvim nov nivo. Novost je nova olovka koja prepoznaje čak 2.048 nivoa pritiska zahvaljujući novom senzoru, a super je i to što tabla sad reaguje na pritisak od samo jednog grama, što omogućava najfinije poteze. Dodatna dugmad, podesivo postolje i visoka cena se podrazumevaju. Više na: www.wacom.com.

At the heart of the image*

Nikon D5000

Nikonov jedinstveni 2,7-inčni LCD ekran sa promenljivim uglom omogućava fotografisanje iz svih pozicija. 12,3 megapiksela i EXPEED sistem obrade obezbeđuju fotografije visoke rezolucije. Nikon D5000 poseduje prikaz u realnom vremenu i četiri AF režima. Mogućnost snimanja visokokvalitetnih HD filmova pruža veliku kreativnost pri pravljenju video klipova. Gledajte na život iz drugačijeg ugla pomoću fotoaparata D5000.

Nikon D3000

Nikonov kvalitet fotografija od 10,2 megapiksela uz EXPEED procesiranje • Jednostavna kontrola uz jedinstvenu funkciju "Vodiča" koji olakšava fotografisanje • Autofokusni sistem sa 11 tačaka za neverovatno oštre fotografije • Ogromni 3,0-inčni LCD displej, editovanje fotografija u samom fotoaparatu za trenutni umetnički doživljaj • Široki raspon NIKKOR objektiv. Dobrodošli u Nikon porodicu sa novim D-SLR D3000.

Ugao za samoportretisanje

EXPEED HDMI™

www.refot.com

Telezum objektiv

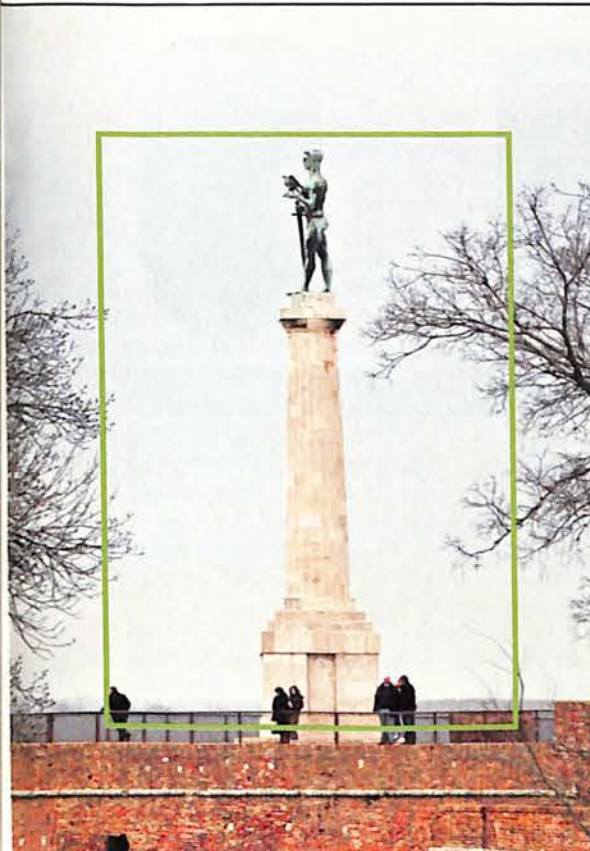
Ako volite da snimate sport, životinje ili neke druge objekte s veće udaljenosti, sigurno ćete poželeti da pored standardnog zum objektiv imate teleobjektiv. Napravili smo pregled telezum objektiv sa žižnom daljinom od 70 do 300 mm

Kada kupite D-SLR fotoaparata sa standardnim zum objektivom, sigurno će vam se na listi želja naći i telezum koji će vam omogućiti da s veće udaljenosti snimate željeni objekat. Dobar izbor mogu biti telezum objektiv raspona od 70 do 300 mm, koji su kompaktni za raspon koji pokrivaju, daju uglavnom dobar kvalitet snimljenih fotografija za uloženi novac, ali imaju malo manju svetlosnu jačinu. Na nekim D-SLR fotoaparata s manjim senzorom oni će predstavljati ekstremne telezum objektiv. Pogodni su za široku primenu u fotografiji i njima možete fotografisati sport, životinje, ljude i ostale objekte s veće udaljenosti.

"Canon" u ponudi ima četiri objektiv u ovoj kategoriji i svi mogu da se koriste na punom formatu senzora od 35 mm. Kada ih koristimo na nekom od D-SLR fotoaparata sa APS-H veličinom senzora, pokrivaju manji vidni ugao koji je ekvivalentan žižnoj daljini od 97,5 do 390 mm, a sa APS-C veličinom senzora, pokrivaju vidni ugao koji je ekvivalentan žižnoj daljini od 112 do 480 mm. Objektiv Canon EF 75-300 mm f/4-5,6 III i EF 75-300 mm f/4-5,6 III USM jesu objektiv relativno kompaktni za raspon koji pokrivaju. Kvalitet izrade je osrednji, ali su jeftini i vredne svaki dinar koji ćete uložiti u njih, jer će sigurno zadovoljiti potrebe jednog amatera. Nemaju skalu s postavljenim

Pun 35 mm format senzora i žižna daljina 70 mm
Izrez: APS-C format senzora i žižna daljina 70 mm

Pun 35 mm format senzora i žižna daljina 300 mm
Izrez: APS-C format senzora i žižna daljina 300 mm

udaljenostima, stabilizator slike, a verzija koja u sebi ima USM oznaku omogućava nešto brže i tiše izoštravanje. Canon EF 70-300 mm f/4-5,6 IS USM jeste tehnološki superiorniji jer ima sistem za optičku stabilizaciju slike (IS), koji omogućava fotografisanje tri stepena dužim ekspozicijama i ima dva režima rada. Stabilizacija slike korisna je mogućnost za telezum objektiv. Ima i USM motor za brže i tiše izoštravanje, skalu s postavljenim udaljenostima, ali nije moguće direktno ručno izoštravanje. Canon EF 70-300 mm f/4,5-5,6 DO IS USM ima jedinstvenu optičku konstrukciju koja omogućava da se dužina objektiv znatno smanji u odnosu na ostale objektiv s istim rasponom žižne daljine. To je postignuto zahvaljujući difrakcionom optičkom elementu, ali primena ove tehnologije uzrokuje neželjene efekte. Na primer, na snimljenim fotografijama ponekad se mogu pojaviti svetle tačke u području izvan fokusa. Ima stabilizaciju slike sa dva režima rada, a prstenasti USM motor omogućava brzo, tačno i tiho izoštravanje s mogućnošću direktnog izoštravanja. Ono što se može navesti kao glavna mana kod svih "Canonovih" objektiv jeste da se uz njih ne isporučuje senilo.

"Nikon" u ponudi ima samo jedan objektiv s ovim rasponom žižne daljine koji se može koristiti i na punom formatu senzora od 35 mm, a kada ga koristimo na nekom od D-SLR fotoaparata

sa APS-C veličinom senzora, pokriva manji vidni ugao koji je ekvivalentan žižnoj daljini od 105 do 450 mm. Nikon AF-S VR Zoom-NIKKOR 70-300 mm f/4,5-5,6G IF-ED jeste moderan objektiv koji nudi sve tehnološke novine kao što su redukcija vibracija (VR) za fotografisanje četiri stepena dužim ekspozicijama i ima dva režima rada - Normal i Active. Normal VR režim koristi se za većinu situacija, a preporučuje se za praćenje pokretnog objekta dužim ekspozicijama (paning), dok se Active koristi kada je potrebno na najmanju meru svesti konstantne vibracije nastale prilikom fotografisanja iz vozila ili u sličnim situacijama. Izoštravanje je brzo i tiho zahvaljujući ugrađenom SWM motoru, a moguće je direktno ručno izoštravanje bez prebacivanja u manualni režim. Nesmetano se može koristiti i na jeftinijim "Nikonovim" D-SLR fotoaparata: D40, D40x, D60 i D5000, koji nemaju ugrađen motor za automatsko izoštravanje u svom telu. Pohvalno je da se uz objektiv dobija i senilo.

"Olympus" ima u ponudi jedan objektiv ZUIKO DIGITAL ED 70-300 mm f/4,0-5,6 s ovom žižnom daljinom, ali pokriva vidni ugao koji je ekvivalentan ekstremnoj žižnoj daljini od 140 do 600 mm, pa je razumljivo što za "Olympusov" D-SLR sistem on predstavlja ekstremni telezum objektiv. Ovo je veoma kompaktna telezum objektiv dobre konstrukcije, pokriva veliki raspon žižne daljine i nema skalu s udaljenostima. Nema ni stabilizaciju slike, ali to za "Olympusove" D-SLR fotoaparate i nije toliko važno jer oni koriste stabilizaciju slike zasnovanu na pomeranju senzora koji ima većina njihovih D-SLR fotoaparata. Uz objektiv dobija se senilo.

"Pentax" na svojim D-SLR fotoaparata koristi samo APS-C veličinu senzora, pa je i razumljivo što objektiv SMC DA 55-300 mm f/4,0-5,8 ED pokriva samo ovaj format senzora. Vidni ugao koji se dobija ekvivalentan je žižnoj daljini od 82,5 do 450 mm, što je nešto veći raspon od objektiv drugih proizvođača. Plastične je konstrukcije, ali ne deluje jeftino. Prstenovi za zumiranje i ručno izoštravanje su pogodni za korišćenje. Prvi je gumiran, a drugi ima skalu s udaljenostima, što većina drugih u ovoj klasi nema. Izoštravanje je nešto bučnije jer koristi motor iz fotoaparata, ali zahvaljujući sistemu koji "Pentax" nudi, moguće je i direktno ručno izoštravanje bez prebacivanja u manualni režim rada.

"Sigma" ima tri objektiv sa ovim rasponom žižne daljine koji se mogu koristiti i na punom formatu senzora od 35 mm, a kada ih koristimo na nekom od D-SLR fotoaparata sa APS-C veličinom senzora, pokriva još manji vidni ugao koji je ekvivalentan žižnoj daljini od 105 do 450 mm. Sigma 70-300 mm f4-5,6 DG ima solidnu konstrukciju objektiv i metalni bajonet. Prstenovi za zumiranje i ručno izoštravanje omogućavaju udobno ručno izoštravanje i zumiranje, a ima i skalu s označenim udaljenostima. Kako ne koristi HSM motor za izoštravanje malo je bučniji, ali je brzina zadovoljavajuća. Od ostalih objektiv sa ovom žižnom daljinom izdvaja ga to što ima bolje makro mogućnosti i sposobnost fotografisanja s udaljenosti od 95 cm, dok je kod ostalih

TEHNIČKI PODACI

MODEL	CANON EF 75-300 mm F/4-5,6 III	CANON EF 75-300 mm F/4-5,6 III USM	CANON EF 70-300 mm F/4-5,6 IS USM	Canon EF 70-300 mm f/4,5-5,6 DO IS USM	NIKON AF-S VR ZOOM-NIKKOR 70-300 mm F/4,5-5,6G IF-ED
Cena (sa PDV)*	19.000 din. (190 evra)	25.000 din. (250 evra)	54.200 din. (542 evra)	138.500 din. (1.385 evra)	52.900 din. (529 evra)
Bajonet	Canon EF	Canon EF	Canon EF	Canon EF	Nikon F
Format senzora za koji je namenjen	APS-C i 35 mm	APS-C i 35 mm	APS-C i 35 mm	APS-C i 35 mm	APS-C i 35 mm
Žižna daljina	75-300 mm	75-300 mm	70-300 mm	70-300 mm	70-300 mm
Ekvivalentna žižna daljina za format od 35 mm	97,5-390 mm (1,3 x) 120-480 mm (1,6 x)	97,5-390 mm (1,3 x) 120-480 mm (1,6 x)	91-390 mm (1,3 x) 112-480 mm (1,6 x)	91-390 mm (1,3 x) 112-480 mm (1,6 x)	105-450 mm (1,5 x)
Maksimalni otvor blende	f/4 (75 mm) i f/5,6 (300 mm)	f/4 (75 mm) i f/5,6 (300 mm)	f/4,5 (70 mm) i f/5,6 (300 mm)	f/4,5 (70 mm) i f/5,6 (300 mm)	f/4,5 (70 mm) i f/5,6 (300 mm)
Minimalni otvor blende	f/32 (75 mm) i f/45 (300 mm)	f/32 (75 mm) i f/45 (300 mm)	f/32 (70 mm) i f/45 (300 mm)	f/32 (70 mm) i f/38 (300 mm)	f/32
Konstrukcija (br. sočiva / br. grupa sočiva)	13/9	13/9	15/10	18/12	17/12
Broj lamelica blende	7	7	8	6	9
Informacija o rastojanju	ne	ne	da	da	da
Stabilizator slike	ne	ne	da	da	da
Minimalna daljina izoštravanja	1,5 m	1,5 m	1,5 m	1,4 m	1,5 m
Prečnik filtra	58 mm	58 mm	58 mm	58 mm	67 mm
Senilo	ET-60	ET-60	ET-66 II	ET-65B	HB-36
Dimenzije / masa	71 x 122 mm / 480 g	71 x 122 mm / 480 g	78,5 x 138,2 mm / 650 g	82,4 x 99,9 mm / 720 g	74 x 116,5 mm / 745 g
Sadržaj kutije	prednji i zadnji poklopac	prednji i zadnji poklopac	prednji i zadnji poklopac	prednji i zadnji poklopac	prednji i zadnji poklopac, senilo i torba
Informacije	www.canon.rs, www.foto-oprema.com, tel. 011/71-29-136				REFOT B, 011/64-56-151, www.refot.com, www.nikon.rs

OLYMPUS ZUIKO DIGITAL ED 70-300 mm 1:4,0-5,6	PENTAX SMC DA 55-300 mm F/4,0-5,8 ED	SIGMA 70-300 mm F4-5,6 DG MACRO	SIGMA 70-300 mm F4-5,6 APO DG MACRO
40.600 din. (406 evra)	35.000 din. (350 evra)	12.200 din. (112 evra)	21.400 din. (214 evra)
Olympus 4/3	Pentax KAF 2	Nikon F, Canon EF, Pentax, Sony alfa, Sigma	
4/3	APS-C	APS-C i 35 mm	APS-C i 35 mm
70-300 mm	55-300 mm	70-300 mm	70-300 mm
140-600 mm (2 x)	82,5-450 mm (1,5 x)	91-390 mm (1,3 x), 105-450 mm (1,5 x), 112-480 mm (1,6 x), 119-510 mm (1,7 x)	91-390 mm (1,3 x), 105-450 mm (1,5 x), 112-480 mm (1,6 x), 119-510 mm (1,7 x)
f/4 (70 mm) i f/5,6 (300 mm)	f/4 (55 mm) i f/5,8 (300 mm)	f/4 (70 mm) i f/5,6 (300 mm)	f/4 (70 mm) i f/5,6 (300 mm)
f/22	f/22 (55 mm) i f/32 (300 mm)	f/22	f/22
14/10 (3ED)	12/8	14/10	14/10
9	6	9	9
ne	da	da	da
ne	ne	ne	da
0,96 m (MF) 1,2 m (AF)	1,4 m	1,5/0,95 m (u makro-položaju)	1,5/0,95 m (u makro-položaju)
58 mm	58 mm	58 mm	58 mm
LH-61E	PH-RBG 58 mm	LH-635-01	LH-635-01
80 x 127,5 mm / 615 g	71 x 111,5 mm / 440 g	76,6 x 122 mm / 545 g	76,6 x 122 mm / 550 g
prednji i zadnji poklopac i senilo	prednji i zadnji poklopac, senilo i torba	prednji i zadnji poklopac i senilo	prednji i zadnji poklopac i senilo
Olympus, 011/2222-900, www.olympus.rs	www.pentax.eu	www.sigma-photo.co.jp/english, www.foto-oprema.com, tel. 011/7129-136	

* Cene su okvirne i podložne promenama

► TEHNIČKI PODACI

MODEL	SIGMA 70-300 mm F4-5,6 DG OS	SONY 75-300 mm F4,5-5,6	SONY 70-300 mm F4,5-5,6 G SSM	TAMRON AF70-300 mm F/4-5,6 Di LD Macro
Cena (sa PDV)*	40.200 din. (402 evra)	25.000 din. (250 evra)	81.000 din. (810 evra)	15.000 din. (150 evra)
Bajonet	Nikon F, Canon EF, Pentax, Sony α, Sigma	Sony α	Sony α	Nikon F, Canon EF, Pentax, Sony α
Format senzora za koji je namenjen	APS-C i 35 mm	APS-C i 35 mm	APS-C i 35 mm	APS-C i 35 mm
Žižna daljina	70-300 mm	75-300 mm	70-300 mm	70-300 mm
Ekvivalentna žižna daljina za format od 35 mm	91-390 mm (1,3 x), 105-450 mm (1,5 x), 112-480 mm (1,6 x), 119-510 mm (1,7 x)	112,5-450 mm (1,5 x)	105-450 mm (1,5 x)	105-450 mm (1,5 x), 112-480 mm (1,6 x)
Maksimalni otvor blende	f/4,5 (70 mm) i f/5,6 (300 mm)	f/4,5 (75 mm) i f/5,6 (300 mm)	f/4,5 (70 mm) i f/5,6 (300 mm)	f/4,5 (70 mm) i f/5,6 (300 mm)
Minimalni otvor blende	f/22	f/32 (75 mm) i f/38 (300 mm)	f/22 (70 mm) i f/29 (300 mm)	f/32
Konstrukcija (br. sočiva / br. grupa sočiva)	16/ 11	13/ 10	16/ 11	13/ 9
Broj lamelica blende	9	7	9	9
Informacija o rastojanju	da	ne	da	da
Stabilizator slike	da	ne	ne	ne
Minimalna daljina izoštravanja	1,5 m	1,5 m	1,2 m	1,5/ 0,95 m (u makro-položaju)
Prečnik filtra	62 mm	55 mm	62 mm	62 mm
Senilo	LH-635-02	ALC-SH0007	ALC-SH103	DA 17
Dimenzije / masa	76,5 x 126,5 mm / 780 g	71 x 122 mm / 460 g	82,5 x 135,5 mm / 760 g	76,6 x 116,5 mm / 435 g
Sadržaj kutije		prednji i zadnji poklopac i senilo	prednji i zadnji poklopac, senilo i torbica	prednji i zadnji poklopac i senilo
Informacije		www.sony.rs		www.tamron.eu

*Cene su okvirne i podložne promenama

ŠTA TREBA GLEDATI

Prednje sočivo treba zaštititi od ogrebotina, najbolje je to uraditi tako što se stavi odgovarajući neutralni filter i senilo.

Prsten za ručno izoštravanje i na autofokusnim objektivima može biti od koristi. Dobro je da je širok i da omogućava direktno ručno izoštravanje i kada je objektiv u autofokusnom režimu rada. Bilo bi dobro da je bajonet objektivna metalni.

Prsten za zumiranje treba da je dovoljno širok da omogući udoban rad i kretanje prstena treba da je lagano.

Prekidač za prebacivanje iz automatskog u ručno izoštravanje

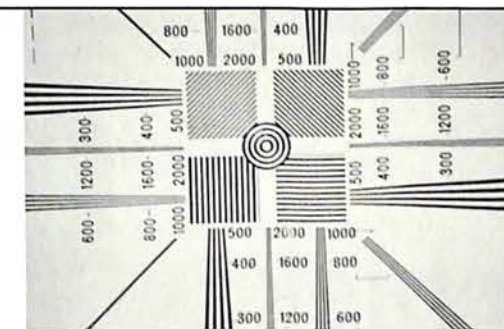
Dobro je da se prednji deo objektivna s navojem za filter ne rotira tokom izoštravanja i zumiranja, jer to može biti problematično kada se koriste filteri kao što je polarizacioni.

Skala s postavljenim udaljenostima nema svoju ulogu kao ranije, ali je lepo imati.

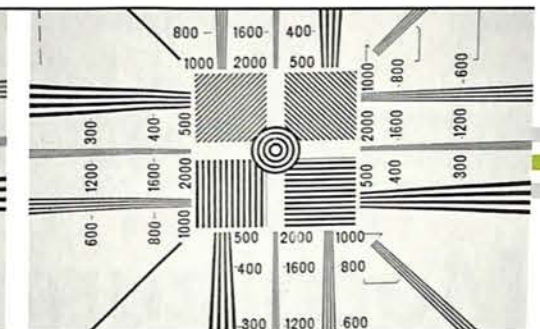
Ako vaš D-SLR sistem koji koristite nema stabilizaciju slike u samom telu, onda je optička stabilizacija slike u objektivu korisna mogućnost.

objektiva to 1,5 m. Na taj način moguć je odnos reprodukcije 1:2 (polovina prirodne veličine). Optička konstrukcija, kao što mu i oznaka "DG" označava, optimizovana je za digitalne fotoaparate. Sigma 70-300 mm f4-5,6 APO DG MACRO ima identičnu konstrukciju kao i izgled, a jedina razlika jeste crvena linija oko prednjeg prstena i oznaka APO koja upućuje da je reč o boljoj optičkoj konstrukciji. Poslednja verzija ovog objektivna za "Nikonove" D-SLR fotoaparate ima ugrađen motor u objektivu i omogućava nesmetano korišćenje i na fotoaparatima: D40, D40x, D60, D3000 i D5000. Sigma 70-300 mm f4-5,6 DG OS je najnoviji i moderniji objektiv koji nudi stabilizaciju slike (OS) koja dozvoljava fotografisanje četiri stepena dužim ekspozicijama. Stabilizaciju slike moguće je koristiti čak i ako telo fotoaparata ima stabilizaciju slike. Ima ugrađen motor za izoštravanje za sve D-SLR sisteme i nesmetano se može koristiti, na primer, i na jeftinijim "Nikonovim" D-SLR fotoaparatima kao što su: D40, D40x, D60 i D5000, koji nemaju ugrađen motor za automatsko izoštravanje u svom telu. Ugrađeni motor nije HSM, pa tako izoštravanje nije toliko brzo i tiho i ne može se direktno ručno izoštravati. Pohvalno je da se uz dva tri objektivna dobija i senilo.

"Sony", takode, ima u svom D-SLR sistemu fotoaparate koji imaju pun format senzora od 35 mm i dva telezum objektivna koja pokrivaju ovaj format. Kada ih koristimo na nekom od D-SLR fotoaparata sa APS-C veličinom senzora, pokrivaju

300 mm, ekspozicija 1/30 s bez stabilizacije slike

300 mm, ekspozicija 1/30 s sa stabilizacijom slike

još manji vidni ugao koji je ekvivalentan žižnoj daljini od 112,5 od 450 mm, odnosno od 105 do 450 mm. Sony 75-300 mm F4,5-5,6 je nisko udžetni objektiv koji "Sony" prodaje i u kompletu sa standardnim zum objektivom. Ima solidnu plastičnu konstrukciju objektivna s bajonetom, veliki prsten za zumiranje koji se okreće bez većeg otpora i nešto manji prsten za ručno izoštravanje. Ne poseduje skalu koja bi nam pokazivala postavljenu udaljenost, a pošto za izoštravanje koristi motor iz fotoaparata, nešto je sporiji i bučniji. Sony 70-300 mm F4,5-5,6 G SSM je nešto napredniji i skuplji model, ima SS motor za izoštravanje koji omogućava brz i tih rad, a moguće je direktno ručno izoštravanje bez potrebe za prebacivanje u manualni režim. Konstrukcija objektivna je dobra, poseduje ograničen fokus, dugme za memorisanje fokusa i skalu s udaljenostima. Jedino je malo čudno

što se prsten za zumiranje nalazi na prednjem delu objektivna. Kako "Sony" na svim svojim D-SLR fotoaparatima ima stabilizaciju slike zasnovanu na pomeranju senzora, u objektivu ona nije potrebna. Svi "Sony" fotoaparati isporučuju se sa senilom.

Tamron AF70-300 mm F/4-5,6 Di LD Macro je niskobudžetni telezum objektiv koji je namenjen za format senzora od 35 mm i APS-C format senzora. Konstrukcija objektivna i plastika od koje je napravljen su solidni, bajonet je metalni, a ima skalu s udaljenostima. Optika je optimizovana za korišćenje na digitalnim fotoaparatima. Kao i "Sigmini" objektivni, ima bolje makromogućnosti i može da snima s udaljenosti od 95 cm. Izoštravanje je nešto bučnije. Najnovija verzija ovog objektivna za Nikon od februara 2008. godine može da se koristi na fotoaparatima D40, D40x, D60, D3000 i D5000 jer ima ugrađen motor za izoštravanje u objektivu.

BORIS BJELICA

Travel
MAGAZINE

premijera
subotom u 13.30h
na TV **BEO2**

repriza
četvrtkom u 20.30h
na TV **BEO2** Info

svakog meseca
na kioscima

www.travelmagazine.rs

NIKON COOLPIX P100

Moćni zum objektiv

Trenutno vodeći "Nikonov" kompaktni digitalni fotoaparati razmeće se zum objektivom od 26 puta. Može da snima filmove u punom HD kvalitetu (1.080 p), sa stereo zvukom i uz upotrebu optičkog zuma i automatskog fokusa tokom snimanja. Ima CMOS senzor s pozadinskim osvetljenjem i efektivnom rezolucijom od 10,3 miliona piksela, a u HDR režimu nudi višu osetljivost i daje superiorne rezultate pri snimanju u slabo osvetljenim uslovima

Pre nekoliko godina kada su cene D-SLR fotoaparata bile približne cenama kompaktnih modela, mislio sam da će ova kategorija superzum kompaktnih digitalaca izumreti. Tako je izgledalo, a onda je počela nova utakmica među proizvođačima: ko će napraviti kompaktni digitalni fotoaparati s većim rasponom zum objektiv. "Nikon" se pridružio trci proizvođača prvo sa P80, onda sa P90, a sada je na redu P100 koji nudi još veći raspon zum objektiv.

MOĆNIJI ZUM: Ako ga uporedimo s prethodnikom P90, ne može se videti puno razlika u izgledu. Dimenzije i dizajn podređeni su velikom rasponu zum objektiv, koji je sada proširen na 26x, pa tako možete bez problema s vašeg prozora videti sve detalje u komšiluku. Ima redukciju vibracija (VR) zasnovanu na pomeranju CCD-a, koja radi kao većina drugih na tržištu i kompenzuje trešenje fotoaparata tako što pomera senzor, a neophodna je za fotoaparati s velikim rasponom zum objektiv. Redukcija vibracija u kombinaciji sa BSS (Best Shot Selector – izbor najboljeg snimka po kriterijumu oštine) pomaže da povećate procenat oštrih fotografija. Na kompaktnom telu dominira veliki objektiv, a tu je i rukohvat obložen mekanom gumom koji obezbeđuje stabilnost u ruci. Na gornjem delu nalaze se točkić za jednostavan i brz izbor režima rada, poluga za zumiranje oko okidača i dugme za uključivanje fotoaparata. Na zadnjem delu smešten je pokretni displej dijagonale tri inča, koji omogućava da fotografirate iz različitih uglova, ali mu nedostaje viša rezolucija. Elektronsko tražilo ima mogućnost korekcije dioptrije, a novinu predstavlja posebno dugme kojim se aktivira video-zapis. Jedino što nedostaje ovom fotoaparatu jeste pruključak za eksterni blic i to što na prednjem delu objektiv nema navoj za filtar.

BRŽI NEGO PRE: Umesto CCD senzora od 12 miliona piksela, koliko je imao Coolpix P90, nov Coolpix P100 koristi CMOS senzor s pozadinskim osvetljenjem i efektivnom rezolucijom od 10,3 miliona piksela. Ovaj senzor poboljšava brzinu snimanja i smanjuje šum pri slabom osvetljenju.

Elektronsko tražilo
Ima ugrađen displej dijagonale 0,24 inča s rezolucijom od 230.000 piksela, a moguća je i korekcija dioptrije.

AF osvetlivač
Pomaže prilikom izoštavanja u lošim svetlosnim uslovima.

Rukohvat
Ovo je izuzetno kompaktni digitalni fotoaparati s obzirom na raspon zum objektiv. Rukohvat je dubok i udoban, telo je dobro uravnoteženo, a tubus objektiv daje dovoljno prostora za držanje fotoaparata sa vaše leve strane.

slike. Takođe, novi CMOS senzor omogućava da se snimi u kontinuitetu do deset snimaka u sekundi u punoj rezoluciji, a kada se izabere scena za snimanje sporta, moguće je snimiti u kontinuitetu 60 snimaka u sekundi s rezolucijom od dva miliona piksela ili 120 snimaka u sekundi s rezolucijom

Priključci
Pored USB/video priključka preko koga se može i puniti baterija, poseduje i mini HDMI izlaz za prikaz fotografija i video-zapisa na televizorima velike rezolucije. Jedino što nedostaje ovom fotoaparatu jeste priključak za eksterni blic.

Mikrofon
Kada se snima video-zapis, zvuk se snima u stereo-kvalitetu, a u meniju je moguće uključiti i filter koji filtrira zvuk od šuma koji se javlja kada duva vetar.

Objektiv
Poseduje još moćniji zum objektiv u odnosu na P90, s rasponom od čak 26x, a pokriva vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini od 26 do 678 mm.

od jednog miliona piksela. Ako ste simpatizer HDR fotografije, u programima sa scenama naći ćete i tu opciju. Fotoaparati snima automatski više fotografija koje kasnije procesira i daje jednu fotografiju s proširenim dinamičkim opsegom.

Točkić za izbor režima
Na raspolaganju je veliki broj automatskih režima rada, a moguće je i ručno podešavanje svih parametara koji utiču na konačni izgled snimljenih fotografija koristeći neki od P, S, A i M režima rada.

HD video
Novinu predstavlja namensko dugme kojim se aktivira snimanje video-zapisa.

Displej
Ima dijagonalu od 3 inča (7,5 cm) sa rezolucijom od 460.000 piksela i dozvoljava pomeranje za 90 stepeni nadole i nagore.

HD VIDEO: Za razliku od prošlih "Nikonovih" Coolpix fotoaparata, ima više mogućnost kada je u pitanju snimanje video-zapisa. Ovo je prvi digitalni fotoaparati ovog proizvođača kojim je moguće snimiti video u punoj HD rezoluciji od 1.080p sa 12 ili 14 MBps ili u 720p sa 9 MBps. Moguće je, naravno, snimati i u nižim rezolucijama, a svi približno snimaju 30 sličica u sekundi. Za vreme snimanja možete zumirati, izoštravati i koristiti elektronsku stabilizaciju slike. Prilikom zumiranja i izoštravanja desiće se da na zvučnom zapisu čujete kretanje sočiva. Pored ovog načina snimanja video-zapisa, poseduje u "high-speed mode" četiri opcije. Najbrža je snimanje video-zapisa od 240 sličica u sekundi u rezoluciji od 320x240 piksela, zatim 120 sličica u sekundi u rezoluciji 640x480 piksela i 60 sličica u sekundi u rezoluciji 1.280x720 piksela. Sve se može dovesti u "slow-motion" filmove s maksimalnim vremenom snimanja od 10 sekundi za svaku 240fps i 120fps (to je 80 sekundi u reprodukciji) i 30 sekundi za maksimalno 60fps, koji se proteže do minute u reprodukciji. Ima i opciju snimanja 15fps s rezolucijom od 1.920x1.080 piksela, ali su zapisi dvostruko brži od normalnog filma. Tu je maksimalno vreme snimanja od 10 sekundi do 2 minuta video-zapisa.

KVALITET FOTOGRAFIJA I VIDEO-ZAPISA: Za jedan superzum kompaktni digitalni fotoaparati, izuzetno je brz. Potrebno je oko 1,8 sekundi da bi se snimio prvi snimak nakon što se uključiti fotoaparati. Fotografije su dobro eksponirane, reprodukcija boja je dobra, s malo naglašenom crvenom u nekim situacijama. Kada je u pitanju kvalitet snimljenih fotografija s višim ISO osetljivostima, tu je situacija slična kao i kod većine drugih kompaktnih digitalaca. Do ISO 400 snimljene fotografije su u redu, a iznad toga su mekše zbog redukcije šuma i nisu upotrebljive za veća povećanja. Coolpix P100 ima veoma korisnu mogućnost ograničavanja automatske ISO osetljivosti na opseg ISO 160-200 ili ISO 160-400. Tipično za širokougaoni raspon objektiv, ima izraženu burastu distorziju, ali poseduje mogućnost da se u meniju aktivira opcija koja tu distorziju softverski uklanja. Kvalitet video-zapisa je dobar, nudi dosta mogućnosti i može se porediti s džepnim video-kamerama.

BORIS BJELICA

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	NIKON COOLPIX P100
Cena (sa PDV)*	38.990 din. (389 evra)
Efektivna rezolucija	10,3 miliona piksela
Senzor	CMOS, 1/2,3 inča
Objektiv	26X, 4,6 – 120 mm (ekv. 26–678 mm)
Maksimalni otvor blende	f/2,8 – f/5
Minimalna daljina izoštavanja	1 cm
Stabilizacija slike	da (pomeranje senzora)
Format u kojem snima	JPEG
Ekspozicijski režimi rada	Auto, P, S, A, M, U i 17 programa sa scenama
Merni sistem	na čitavoj površini (Matrix), centralno, spot i spot za izabrano AF polje
Ekv. osetljivost (ISO)	Auto, Auto s definisanim opsegom i ručno ISO 160/200/400/800/1.600/3.200
Video-zapis: dužina / format / maks. rezolucija	29 min ili / MOV / 1.920 x 1.080 piksela (pun HD), 30 snimaka u sekundi
Displej	3 inča (7,5 cm) s 460.000 piksela – pokretan
Tip memorijske kartice	43 MB (interna memorija) SD / SDHC
Tip baterije	Li-jon EN-EL5
Trajanje baterije po CIPA specifikaciji	250 snimaka
Dimenzije / masa	114,4 x 82,7 x 98,6 cm / 481 g kaiš za nošenje, poklopac za objektiv, EN-EL5 baterija, AC adapter EN68P, USB i video kablovi i CD sa programom
Sadržaj kutije	1,8 s
Vreme spremnosti za rad	2 godine
Garancija	REFOT B, 011/64-56-151, www.refot.com, www.nikon.rs
Informacije	

*Cene su okvirne i podložne promenama

OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★☆
MOGUĆNOSTI	★★★★☆
KVALITET FOTOGRAFIJE	★★★★☆
SOFTVER I OPREMLJENOST	★★★★☆
CENA / KVALITET	★★★★☆
UKUPNA OCENA	★★★★☆

+	Stabilizator slike, jednostavno rukovanje, mogućnost podešavanja parametara kao na D-SLR fotoaparatu, veliki raspon zum objektiv, video u punom HD kvalitetu sa stereo zvukom, pokretan displej.
-	Nema mogućnost korišćenja eksternog blica i nema navoj za filtar.

UTISAK

Ovo je dobro osmišljen digitalni fotoaparati za čije savladavanje vam neće biti potrebno dosta vremena. Ima mnogo automatskih opcija, a ni oni iskusni neće biti razočarani jer je moguće i ručno podešavati parametra kao kod D-SLR fotoaparata. Ono što, takođe, izdvaja Coolpix P100 jeste veliki raspon zum objektiv koji u kombinaciji s brzim CMOS senzorom omogućava da eksperimentišete u fotografisanju, a i da snimate video-zapise u punom HD kvalitetu. Međutim, kada je u pitanju kvalitet snimljenih fotografija, i dalje se ne može meriti sa D-SLR fotoaparata, pogotovo kada se fotografiše s višim ISO osetljivostima.

SAMSUNG Novi modeli

"Samsung" proširuje popularnu porodicu fotoaparata sa dva displeja s kojima možete snimati sami sebe

Kada je "Samsung" prošle godine izbacio zanimljiv fotoaparati sa dva displeja – ST550, korišćenje fotoaparata dobilo je potpuno novo značenje. U 2009. godini imali smo priliku da se pobliže upoznamo s ovim zanimljivim novitetom, a koji smo predstavili u Refoto br. 64. To je bio prvi fotoaparati u svetu sa dva displeja, gde je svim ljubiteljima fotografije pružena mogućnost da lakše no ikada, uz pomoć prednjeg displeja, fotografisu sebe i svoje najmilije. Kako je fotoaparati sa dva displeja bio pravi pravcati bum i vrlo brzo postao proizvod koji morate da imate, "Samsung" je brže-bolje napravio još dva modela sa dva displeja, koja će biti plasirani u 2010. godini. U pitanju su PL150 i PL100.

Samsung modele PL150 i PL100 karakteriše više piksela (PL150 – 12,4 Mpix, a PL100 – 12,2 Mpix), prednji LCD od 1,5 inča. Novina je i ubačena muzika u "Children" modu, kao i mogućnost video-zapisa (720p HD). Samsung PL150 ima širokougaoni objektiv od 27 mm (ekv. 35 mm), što ga čini savršenim za fotografisanje pejzaža i zanimljivih scena na ulici. S druge strane, PL150 ima 5 puta optički zum, što znači da novi model pruža prilično širok opseg i mogućnosti za pravljenje raznolikih i kreativnih fotografija.

Model PL100 ima nešto slabije karakteristike, tj. 35 mm široki objektiv i 3 puta optički zum. Zadnji displej kod modela PL1520 veličine je 3 inča, a kod PL100 2,7 inča.

"Samsung" je poznat u novije vreme po inovacijama i ergonomskom dizajnu tako da ovi modeli imaju takozvani "kosi dizajn" koji zadnji deo fotoaparata postavlja pod uglom od 7 stepeni. To znači da više ne morate kao ranije da podižete fotoaparati da biste napravili autoportret ili grupni snimak.

Više informacija: www.stav.rs

CANON POWERSHOT S90

Potpuna kontrola

Ovo je kompaktni digitalni fotoaparati džepnih dimenzija, koji nudi mogućnost da u potpunosti preuzmemo kontrolu nad snimanjem fotografija, a dozvoljava i da fotoaparati uradi sve umesto vas. Ima isti visokosenzitivni senzor efektivne rezolucije deset miliona piksela, kao i napredniji PowerShot G11

Canon je odlučio da oživi svoju izvornu S-seriju kompaktnih digitalnih fotoaparata koji su nudili mogućnosti G-serije u džepnoj varijanti, jer smo skoro svi zaboravili D-SLR kontrole u ovoj klasi fotoaparata.

Canon PowerShot S90 je moderan džepni kompaktni digitalni fotoaparati koji protivureći svom izgledu opsegom kontrola za podešavanje koje smo navikli da vidimo samo kod D-SLR fotoaparata. Ručno podešavanje, prioritet otvora blende, prioritet otvora zatvarača i mogućnost fotografisanja u RAW i RAW+JPEG formatima jesu parametri koji govore da kreativnost ipak ostaje u rukama fotografa. Brz i jednostavan, S90 ima i sedamnaest programa sa scenama za specifične objekte, detekciju lica i automatski izbor scena.

VIŠE NIJE BOLJE: Svi testovi pokazuju sasvim jasno da većina kompaktnih digitalnih fotoaparata ima problem sa šumom i zamućenjem. To je zato što mali senzori sve veće rezolucije imaju manji fotoosetljivi element koji otkriva više nedostataka u optici i zahteva da kvalitet objektivna bude još bolji, a samim tim skuplji. To za većinu proizvođača nije popularno jer drugi parametri diktiraju tržište: cena, više piksela i što jači zum objektiv. Dubro je što je "Canon" kod ovog modela

Objektiv
Ima optičku stabilizaciju slike i raspon od 3,8 puta, a pokriva vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini od 28 do 105 mm. Pohvalna je svetlosna jačina objektivna od f/2,0 za širokougaooni položaj objektivna.

Kontrolni prsten
Oko objektivna se nalazi prsten kojim možete zumirati, ručno izoštravati i postavljati ISO osetljivost u zavisnosti koju ulogu mu dodelite.

odustao od glavnog pokretača današnje foto-industrije: "ono što je veće jeste bolje". U njemu se nalazi visokoosetljivi senzor rezolucije deset miliona piksela i "Canonov" DIGIC 4 procesor, koji imaju zajednički zadatak – da se bore protiv šuma na snimljenim fotografijama. Standardna ISO osetljivost s maksimalnom rezolucijom jeste od ISO 80 do ISO 3.200, ali ako se prebaci na režim rada za lošije svetlosne uslove (Low Light), ISO osetljivost može da se proširi do ISO 12.800, ali s rezolucijom od 2,5 miliona piksela. Ove karakteristike slične su onima kod modela PowerShot G11. Za dobijanje kvalitetnijih fotografija u lošim svetlosnim uslovima pomoći će odlična svetlosna jačina objektivna od f/2 za širokougaooni položaj objektivna i optička stabilizacija slike.

VISOK NIVO MOGUĆNOSTI:
Najinteresantnija funkcija kod PowerShot S90 jeste kontrolni prsten oko objektivna za brz pristup jednom od parametara kao što su: ISO osetljivost, korekcija ekspozicije, ručno izoštravanje, balans

Zadnji kontrolni točkić
Dobar je i jednostavan način za izbor funkcija, ali ima jedinu manu – može se slučajno okrenuti i kada mi to ne želimo.

Displej
Ima dijagonalu od 3 inča (7,5 cm) i rezoluciju od 461.000 piksela

belog i zum. Svaki put kada okrenete prsten, ukoliko ga, na primer, koristite za zumiranje, objektivni će se pomerati s ekvivalentnim žižnim daljinama 28, 35, 50, 85 i 105 mm. Postoje, takođe, i standardna podešavanja u svakom režimu rada, na primer, otvor blende u prioritetu otvora blende. Sve ovo daje pravi osećaj ručne kontrole koji podseća na manualni prsten za otvor blende na objektivu. Zbog ovako visokog nivoa kontrolnih funkcija očekivalo se da će ovaj fotoaparati biti komplikovaniji za upotrebu, ali to nije slučaj. "Canon" je predstavio dobro dizajnirano telo i vrlo jednostavan sistem menija za navigaciju i, veliki PureColor II LCD od tri inča na zadnjoj strani.

KVALITET FOTOGRAFIJA:
U poređenju s ostalim kompaktnim digitalnim fotoaparatom, S90 pravi veoma kvalitetne fotografije u različitim svetlosnim uslovima. Fotografije imaju dobru oštrinu i kontrast, a na ivicama su malo mekše kada ih gledate uvećane na 100 odsto. Bude izgledaju vrlo prirodno, a u Auto režimu rada življe su nego, na primer, u Program modu. Na širokougaooni položaju objektivna primetna je umerena burasta distorzija, a tragova drugih aberacija gotovo da nema. Kada se koristi s višim ISO osetljivostima, do ISO 640 daje odlične rezultate, ali nećete biti razočarani ako koristite i osetljivost od ISO 1.600.

BORIS BJELICA

OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★★
KVALITET FOTOGRAFIJE	★★★★★
SOFTVER I OPREMLJENOST	★★★★★
CENA / KVALITET	★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

Blic
U telu fotoaparata krije se blic koji se podiže po potrebi u automatskim režimima rada ili kada želimo da ga koristimo.

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	CANON POWERSHOT S90
Cena (sa PDV)*	42.000 din. (420 evra)
Efektivna rezolucija	10 miliona piksela
Tip senzora	CCD, 1/1,7 inča
Objektiv	3,8X, 6,0–22,5 mm (ekv. 28–105 mm)
Maksimalni otvor blende	f/2,0– f/4,9
Minimalna daljina izoštravanja	5 cm
Stabilizacija slike	da (optička)
Format u kojem snima	JPEG, RAW
Ekspozicijski režimi rada	Auto, P, Tv, Av, M i 17 programa sa scenama
Merni sistem	na čitavoj površini, centralno i spot
Ekv. osetljivost (ISO)	Auto i ISO80/100/200/400/800/1.600/3.200
Video-zapis: dužina / format / maks. rezolucija	do 4 GB ili 1 h / MOV / 640 x 480 piksela, 30 snimaka u sekundi
Displej	3 inča (7,5 cm) sa 461.000 piksela
Tip memorijske kartice	SD / SDHC
Tip baterije	Li-jon NB-6L
Trajanje baterije po CIPA specifikaciji	220 snimaka
Dimenzije / masa	100 x 58 x 31 cm / 175 g
Sadržaj kutije	traka za nošenje, poklopac za objektiv, Li-jon NB-6L baterija, punjač, USB / video kabl i CD s programom
Garancija	1 godina
Informacije	www.canon.rs
KARAKTERISTIKE	
Vreme spremnosti za rad	2,1 s
Vreme zapisa na memorijsku karticu / veličina	2,1 / 2,7 MB–2,8 / 15,2 MB
Brzina kontinualnog fotografisanja	0,95 snimaka u sekundi

* Cene su okvirne i podložne promenama

+ Kompaktno telo, dosta manualnih opcija za podešavanje, koristan kontrolni prsten oko objektivna, RAW format, optička stabilizacija slike, dobar kvalitet snimljenih fotografija.
- Zadnji kontrolni točkić može se okretati i kada to ne želimo, ne može da snima HD video, objektivni nije tako dobar kao kod kod G11.

! UTISAK

PowerShotS90 jeste savršen primer kako kompaktni digitalni fotoaparati može da izgleda i vraća kreativnu kontrolu u ruke fotografa, ali i oni koji više vole da fotoaparati vodi glavnu reč, neće biti razočarani. Kvalitet snimljenih fotografija s višim ISO osetljivostima bolji je nego što se može očekivati od kompaktnog digitalnog fotoaparata.

TELEFUNKEN Foto-ramovi

S digitalnom fotografijom mnogo se promenio i način prikazivanja snimljenih fotografija. Foto-ramovi predstavljaju jedan od modernijih načina prezentovanja vaših snimaka. Mi smo probali nekoliko novih modela foto-ramova na domaćem tržištu. Reč je o proizvodima firme "Telefunken"

Danas kada svi uglavnom fotografisemo digitalnim fotoaparatom, promenile su nam se navike oko načina prikazivanja snimljenih fotografija i njihovog deljenja sa drugim osobama. Većina sada više ne štampa fotografije, već koristi društvene mreže, pregledajući ih na TV uređajima, računarima, a jedan od načina jeste i prezentacija na digitalnim foto-ramovima. "Telefunken" je Nemačka firma koja nam je više poznata po televizorima, ali u novije vreme imaju u svom proizvodnom programu i foto-ramove. Svi oni uglavnom imaju sličan, moderan i jednostavan dizajn i crnoj boji, koji će se uklopiti u bilo koji prostor vašeg stana. Svi modeli jednostavno se koriste pomoću komandi na zadnjem delu foto-rama, a kontrola je moguća i daljinskim upravljačem koji se

dobija s njima. U osnovi, svi "Telefunken" foto-ramovi malo se razlikuju u izgledu i mogućnostima, a glavna razlika je u veličini. Osnovni model je **DPF 7900**, koji je ujedno i najjeftiniji od modela koji smo testirali. Nema unutrašnju memoriju i uskraćen je za neke mogućnosti, ali obavlja svoju osnovnu funkciju. Najzanimljiviji model digitalnog foto-rama jeste **Telefunken DPF 7331 TR**, kod koga se u jednom ramu nalaze tri displeja na kojima je moguće nezavisno prikazivati snimljene fotografije ili se neki od njih može upotrebiti i za prikaz sata ili kalendara. Ako vam uobičajene dimenzije foto-rama nisu dovoljne, postoji i model **Telefunken DPF 15002**, koji ima displej dijagonale 38,1 cm.

B. BJELICA

! UTISAK

Moderni i jednostavni foto-ramovi koji daju dobar prikaz snimljenih fotografija koje se nalaze u unutrašnjoj ili USB memoriji, ili na memorijskoj kartici.

TEHNIČKI PODACI

MODEL	TELEFUNKEN DPF 7900	TELEFUNKEN DPF 7331	TELEFUNKEN DPF 7331 TR	TELEFUNKEN DPF 9321	TELEFUNKEN DPF 15002
Cena (sa PDV)*	5.990 din.	7.990 din.	27.990 din.	9.990 din.	27.990 din.
Veličina displeja i rezolucija	7 inča (17,8 cm) / 480 x 234	7 inča (17,8 cm) / 800 x 600	3 x 7 inča (17,8 cm) / 800 x 600	8,4 inča (21,3 cm) / 800 x 600	15,1 inča (38,1 cm) / 1.024 x 768
Odnos strana	16/9	4/3	4/3	4/3	4/3
Kapacitet unutrašnje memorije	-	64 MB	3x2 GB	2 GB	2 GB
Audio	ne	da	da	ne	da
Video	ne	da	da	ne	da
Automatska rotacija	ne	da	da	da	da
Tip memorijske kartice	SD / SDHC / MMC / MS				
Priključci	USB	USB, USB mini	USB, USB mini	USB, USB mini	USB, USB mini
Sadržaj kutije	AC adapter, daljinski, uputstvo				
Informacije	REFOT B, 011/64-56-151, www.refot.com				

* Cene su okvirne i podložne promenama

NIKON AF-S NIKKOR 16-35 mm
F/4G ED VR

Široko i stabilno

Novim objektivom "Nikon" proširuje ponudu za pun (FX) format senzora od 35 mm. Ovaj širokougaoni zum objektiv jedinstven je po tome što ima stabilizaciju slike (VR), koju do sada objektiv s ovim rasponom nisu imali

Nakon što je unapredio profesionalnu seriju zum objektiv za pun format (FX) senzora od 35 mm, na red je došlo da ponudi i pristupačniju alternativu za profesionalce. Zato ovaj objektiv može biti dobar izbor za fotografisanje fotoaparatom kao što je Nikon D700. Ako koristimo ovaj širokougaoni zum objektiv na manjem DX formatu, pokrivaće vidni ugao koji je ekvivalentan žižnoj daljini od 24 do 52,5 mm.

Nov dizajn: Konstrukcija objektiv je u potpunosti nova, ali izgled objektiv ne odaje utisak da je reč o širokougaonom zum objektivu. Prilikom izoštravanja i zumiranja sočiva se kreću u isključivo unutar objektiv. Prstenovi za izoštravanje i zumiranje dobro su pozicionirani, dovoljno široki i zgodni za korišćenje. Gumeni prsten oko bajoneta sprečava da u fotoaparat prodire vlaga, čestice prašine, a i sam objektiv dobro je zaštićen od uticaja vlage i prašine. Kontrolni deo objektiv na bočnoj strani ima dva prekidača za izbor načina izoštravanja i uključivanje stabilizatora slike. Sistem za optičku redukciju vibracija (VR) novije generacije omogućava fotografisanje četiri stepena dužim ekspozicijama. "Nikon" je prvi proizvođač na svetu koji je u širokougaoni zum objektiv ugradio redukciju vibracija što omogućava fotografisanje pri brzini zatvarača manjoj od 4 sekunde. Izoštravanje je brzo i tiho zahvaljujući ugrađenom SWM motoru, a moguće je direktno ručno izoštravanje bez prebacivanja u ručni režim. Blenda sa devet zaobljenih lamela daje izuzetno lepu neostrinu delova fotografije van fokusa. Nesmetano se može koristiti i na jeftinijim "Nikonovim" D-SLR fotoaparatima: D40, D40x, D60 i D5000, koji nemaju ugrađen motor za automatsko izoštravanje u svom telu, ali ne može da se koristi na starijim analognim fotoaparatima jer nema prsten za blendu. Uz objektiv dobijaju se senilo HB-23 i mekana torbica, a koristi filtar prečnika 77 mm.

DOBRA OŠTRINA: Sočiva su premazana nanokristalom kako bi se izbegla unutrašnja refleksija i stvaranje "duhova" i odblesaka na fotografijama. Dva ED i tri

ReFoto
PREPORUČUJE

asferična staklena elementa smanjuju distorziju i hromatsku aberaciju, čak i pri maksimalnom otvoru blende. Ova potpuno nova optička konstrukcija obezbeđuje da snimljene fotografije budu ujednačene oštine u centru i u uglovima kadra kada koristimo "Nikonove" fotoaparate s punim formatom senzora kao što su: D3-serija ili D700 i s maksimalnim otvorom blende od f/4. Razlika u oštini između centralnih i perifernih delova snimljenih fotografija zaista je minimalna, fotografije imaju visok kontrast u najrazličitijim uslovima snimanja. Vinjetiranje nije uočljivo, a ono što me je najviše oduševilo jeste da je distorzija veoma dobro kontrolisana za jedan širokougaoni objektiv.

B. BJELICA

! UTISAK

Ovo je objektiv kome je teško naći manu, a odlična je zamena za skuplje objektiv AF-S Zoom-Nikkor 17-35 mm f/2,8D IF-ED i AF-S NIKKOR 14-24 mm f/2,8G ED jer je jeftiniji za oko 50.000 dinara. Kvalitet snimljenih fotografija je na istom nivou, jedino što ima manji otvor blende od f/4, ali to za širokougaoni objektiv i nije tako strašno. Dobro je što "Nikon" počinje da misli i na korisnike njihovog FX formata kojima su potrebni jeftiniji kvalitetni zum objektiv.

► TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	NIKON AF-S NIKKOR 16-35 MM F/4G ED VR
Cena (sa PDV)*	118.900 din. (1.189 evra)
Bajonet	Nikon F
Žižna daljina	16-35 mm
Ekvivalentna žižna daljina za format od 35 mm kada se koristi na DX formatu	24-52,5 mm (1,5 x)
Maksimalni otvor blende	f/4
Minimalni otvor blende	f/22
Konstrukcija (br. sočiva / br. grupa sočiva)	17 / 12
Broj lamela blende	9
Stabilizator slike	da
Minimalna daljina izoštravanja	0,28 m
Informacija o rastojanju	da
Prečnik filtera	77 mm
Senilo	HB-23
Dimenzije / masa	82,5 x 125 mm / 680 g
Sadržaj kutije	prednji, zadni poklopac, torbica i senilo
Informacije	REFOT B, 011/64-56-151, www.refot.com, www.nikon.rs

*Cene su okvirne i podložne promenama

- + Brz, tačan i tih autofokus s direktnim ručnim izoštravanjem, odličan kvalitet snimljenih fotografija, VR.
- Jeste dobar, ali je mogao biti malo jeftiniji.

► OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★
KVALITET OPTIKE	★★★★
CENA / KVALITET	★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★

ROLLEI

Srednjeformatni refleksi fotoaparati

Kada se govori o srednjem formatu, mislim na format snimka 6x6 centimetara, proizvode koji imaju Rollei u nazivu nemoguće je zaobići. Savremena konstrukcija, izrada precizna do savršenstva i vrhunska Zeiss ili Schneider optika, proslavili su Rolleiflex i učinili ga najatraktivnijim profesionalnim fotoaparatom jedne epohe. Firma je proizvodila i fotoaparate drugih formata, projektore i bliceve, a ukupno je iz fabrike izašlo oko 300 različitih modela i tipova. Upoznajmo ih поближе

MALO ISTORIJE

U Braunšvajgu (Braunschweig), gradu osnovanom još u devetom veku u nemačkoj pokrajini Donja Saksonija, živela su dva gospodina: Paul Franke i Reinhold Heidecke. Godine 1920. oni su se udružili i osnovali firmu "Franke&Heidecke GmbH Feinmechanik und Optik", koja je ubrzo počela da proizvodi fotoaparate. Firma je 1962. godine promenila ime u "Rollei Werke". Ali, velik i donekle rasplintan proizvodni program zahtevao je dosta sredstava kojih, kako će se kasnije ispostaviti, nije bilo dovoljno. Izlaz, po svemu sudeći ne baš naročito dobar, pronađen je u preseljenju proizvodnih kapaciteta u Singapur, poznat po jeftinoj radnoj snazi. Ta "jeftinoća", iza koje je sledio i odgovarajući kvalitet izrade, daleko od Rollei kvaliteta, kao i vrlo rastegnut proizvodni program, pokrenuli su kola nizbrdo. Firma je 1995. godine prodana južnokorejskom "Samsungu", a posle nekoliko godina dobila je novo međunarodno rukovodstvo, da bi 2002. bila prodana jednoj investicionoj grupi iz Danske. Ubrzo nakon toga usledila je podela na dve kompanije: "Rollei GmbH" iz Berlina, koja se bavila trgovinom, i "Franke&Heidecke Feinmechanik und Optik", koja je u Braunšvajgu nastavila proizvodnju raznog pribora do početka 2009, kada je bankrotirala. Propadanju jedne od najpoznatijih fotografskih kompanija delimično sam prisustvovao, kada sam na Fotokini 2008. godine naleteo na jedan mali štand s imenom Rollei. Nekoliko preostalih "davljenika" na tom štandu prodavalo je foto-papire!

PRVI FOTOAPARATI IZ FABRIKE

Iako je Rolleiflex najslavnije ime fabrike, on je tek treći napravljeni model. Prvi je bio Heidoskop (1921), za ono vreme čudan stereo-aparat sa tri objektiv, onaj srednji služio je kao defleksijski tražilica. Fotoaparat je koristio ploče formata 45 x 107 mm. Četiri godine kasnije stiže i "veliki" Heidoskop. On "troši" ploče formata 6 x 13 cm. Heidoskopi su dobili više međunarodnih nagrada za konstrukciju. Kolekcionarska vrednost i manjeg i većeg ide do 600 evra.

Rolleidoskop je slične konstrukcije kao i njegov prethodnik, a razlika je u tome što je predviđen za snimanje rol-filmovima. Postoje dva modela - Rolleidoskop 45 x 107 mm i 6 x 13 cm. Oba su napravljena 1926. godine i njihova kolekcionarska vrednost prilično je visoka: 1.500 evra za manji i 1.200 za veći model.

ROLLEIFLEX I

Posle tri godine razvoja, konačno je, 1929. godine, svetlost dana ugledao prvi Rolleiflex. Bio je to dvooki refleksi fotoaparat s dosta početničkih "bolesti", ali konceptijski izvanredno zamišljen. Tek kada su na novim modelima eliminisane mane prvorođenčeta, Rolleiflex je počeo puno osvajanje fotografskog sveta. Taj prvi model imao je objektiv Tessar 4,5 ili 3,8/75 mm (najmanja udaljenost snimanja 2 m), centralni zatvarač Compur s rasponom ekspozicija između pune sekunde i njenog tristočetvrtog dela i kontrolu premotavanja uz pomoć crvenog prozorčeta. Objektiv refleksijskog tražilica je Heidoskop anastigmat, radi lakšeg i preciznijeg uoštravanja njegova svetlosna jačina povećana je na f/3,1. Bio sam još mlad foto-amater kada sam početkom leta, prilično povoljno, nabavio ovaj prvi, a ujedno i svoj prvi Rolleiflex. Sjurio sam se kući, izveo nekoliko filmova iz "friže", i odmah krenuo na Savu da iskoristim dugačak dan i još preostale svetlosti. Od "posla", međutim, nije bilo ništa. Nisam znao da ovaj fotoaparat koristi vrlo nepopularan film tipa 117 (sa svega šest snimaka). Hajde, šest snimaka (umesto 12), to bih još nekako prežalio, ali metalni kalem i ležište u fotoaparatu, bili su manjih dimenzija i nikako nisam uspeo da "uguram film". Tako se neslavno završio moj prvi susret s

Rolleiflex 3,5 E

ovim Rolleiflexom, čija kolekcionarska vrednost ne prelazi 150 evra.

ROLLEIFLEX II STANDARD

Između 1929. i 1938. godine proizvodilo se više tipova modela Standard II. Na njima su Tessari 4,5, 3,8 ili 3,5/75 mm. Znatan napredak predstavljala

je poluga za brzo premotavanje filma, ali se crveni prozorčić i dalje koristio za dovođenje filma na prvi snimak. Isto tako, zatvarač se ne napinje zajedno s premotavanjem filma. Uz "Standard" već može da se koristi i "Rolleikin" adapter za snimanje na filmu širine 35 mm. Kolekcionarska vrednost Standarda je između 90 i 200 evra, u zavisnosti od broja proizvedenih primeraka određenog modela.

ROLLEIFLEX AUTOMAT

Ovaj model pojavio se 1937. godine i odmah dobio gran pri na svetskom sajmu u Parizu. Na fotoaparatu više nema pomoćnog crvenog prozorčića za postavljanje filma na prvi snimak, već sve ide automatski. Između objektivna za snimanje i objektivna tražila postoje dva mala nazubljena okrugla regulatora, jedan za blendu, drugi za ekspoziciju. Podešene vrednosti vidljive su sa gornje strane. To je ujedno i prvi Rolleiflex za koga je fabrika dala mogućnost izbora između Zeiss i Schneider optike. Zatvarač je Compur Rapid, ima bajonet za postavljanje filtra na objektiv za snimanje. Rolleiflex Automat (1939) dobija ovaj bajonet i na objektivu tražila.

Postoje tri modela s neznatnim razlikama, a kolekcionarska cena im se kreće oko 150 evra. Automat sa X-sinhronizacijom je iz 1949. a Automat sa MX oznakama iz 1951. Oba imaju Synchro Compur zatvarač, koji, uz pristojan raspon ekspozicija (1-1/500 s) ima i autoknips. Nešto noviji, Rolleiflex Automat MX-EVS (1954), pored istih tehničkih karakteristika ima i oznake LVS skale na regulatoru ekspozicija. Kolekcionarska vrednost ova tri modela je podjednaka, oko 150. evra.

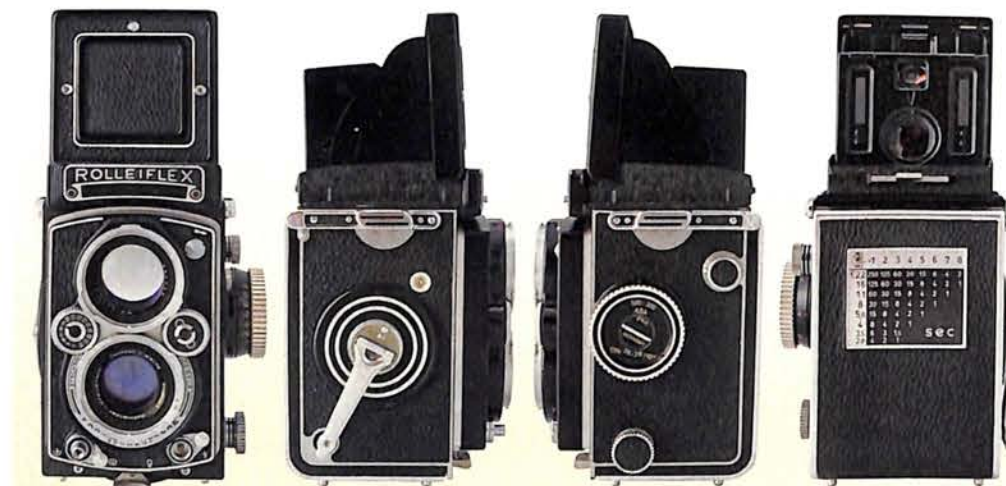

ROLLEIFLEXI 2,8

Već iz broja u naslovu može se zaključiti da je reč o fotoaparata s objektivima svetlosne jačine 2,8. To je bila granična svetlosna jačina standardnih objektivna ondašnjih fotoaparata. Prvi u seriji bio je Rolleiflex 2,8A, napravljen 1949. godine s Tessarom 2,8/80 mm u Synchro Compur zatvaraču, a nešto izmenjena verzija je dve godine mlađa. Kolekcionarska vrednost mu je oko 300 evra. Sledeći je 2,8B (1952), s objektivom Zeiss Biometer 2,8/80 mm, pravljen za američko tržište i koštao je 250 evra. Iste godine nastaje i model 2,8C, čija je kolekcionarska vrednost oko 300 evra, potom Rolleiflex 2,8D (1955), koji takođe može da se nađe po toj ceni. Model 2,8E nastaje 1956. i nešto je skuplji, oko 400 evra, a model 2,8E2 iz 1959. godine dostiže i 600 evra. Model 2,8E3 napravljen je 1962. vrednost među kolekcionarima mu je poprilična, preko 600 evra. Svi Rolleiflexi s oznakom 2,8 pravljeni su, u principu, bez svetlomera, ali su neki bili predviđeni da se u njih naknadno može ugraditi svetlomer. Prvi 2,8 model imali su Compur Rapid zatvarač (najkraća

Baby Rolleiflex formata 4x4 pored Rolleiflexa 6x6

Sve četiri Rolleiflex strane – Rolleiflex 3,5 E

ekspozicija 1/400 s), kasnije zamenjen savremenijim Synchro Compuru. Uopšteno posmatrano, bile su to odlične mašine, s izvanrednim objektivima Zeiss Planarom ili Schneider Xenotarom 2,8/80 mm. Jedino im je nedostajao svetlomer.

ROLLEIFLEXI F

Konačno stiže i taj svetlomer. Jeste da je merna ćelija bila selenska, ali to je, zahvaljujući konstrukciji fotoaparata, sprava koja je mehanički povezana s regulatorima blende i ekspozicije, a zahvaljujući proizvođaču Gossen, i sprava s izvanredno širokim rasponom merenja svetlosti. I još jedan detalj. Svetlomer na Rolleiu je vrlo robustan, gotovo neuništiv, a neretko nadživi i fotoapar. Iako toliko pričam o svetlomeru, preko 80.000 prvih Rolleiflexa F nije ga ni imalo. Taj model se, 1960. mogao dobiti i bez svetlomera, po pristupačnoj ceni, a sadašnja njegova kolekcionarska vrednost iznosi oko 600 evra. Model 2,8 F bio je istovremeno u proizvodnji, a njegova kolekcionarska vrednost je za 100 evra viša. Različiti tipovi modela 2,8F pravljeni su do 1981. godine. Stariji modeli bili su predviđeni za 12 snimaka na filmu 120, oni noviji dobili su mogućnost rada s filmom 220, i duplo većim brojem snimaka, naravno. Model F pravljen je i s objektivima svetlosne jačine 3,5 (Planar ili Xenotar), a kolekcionarska vrednost mu je oko 500 evra.

ROLLEIFLEXI 4X4

Prvi model ovog "slatkiša", predviđenog za 12 snimaka formata 4x4 cm na rol-filmu tipa 127, napravljen je još 1931. godine. Često je, od milošte, nazivan "baby" Rolleiflexom. Objektiv Tassar 3,5 ili 2,8 bili su ugrađeni u Compur ili Compur Rapid zatvarače. Kompaktan i malih dimenzija, uvek je privlačio pažnju. Interesantno je da je prvi model, po ugledu na većeg brata, već imao polugu za brzo premotavanje filma. Kolekcionarska vrednost fotoaparata je oko 200 evra.

Rolleiflex 4x4, s nazivom Sports, napravljen je 1938. Na njemu je Tessar 2,8/60 mm u Compur Rapid zatvaraču, filter se stavlja na objektiv pomoću bajoneta, a vrednost ovog malog fotoaparata je skoro 400 evra.

Rolleiflex Grey (sivi) Baby je, kako mu to ime kaže, "obučeni" u sivu toaletu. Napravljen je 1957. godine, na njemu je objektiv Xenar 3,5/60 mm i umesto poluge ima dugme za premotavanje filma. Pravljen je u većim serijama, tako da je njegova kolekcionarska vrednost oko 150 evra.

Rolleiflex Black Baby – posleratni, pravljen je između 1963. i 1968. godine. Njegovi objektivni bili su Tessar ili Xenar 3,5/60 mm, zatvarač je bio Synchro Compur MXV. Fotoapar je dosta redak, njegova vrednost je oko 600 evra.

Rolleiflexi 4x4 postali su tehnološko-istorijski rariteti. Poslednja fabrika koja je još proizvodila film tipa 127 prošle godine napravila je poslednju seriju ovog filma.

ROLLEIFLEX T

Ovaj fotoapar je proizvodio se između 1958. i 1976. godine. Na njemu su objektiv Tassar 3,5/80 mm i Xenar 3,5/80 mm. Deo kontingenta od preko 2.000 fotoaparata bio je namenjen za prodaju američkoj vojsci. U odnosu na ostale Rolleiflexe, model T nešto je jednostavniji, pravljen je u sivoj ili crnoj verziji. Njegova vrednost sa svetlomerom je oko 400, a bez njega oko 200 evra.

ROLLEI MAGIC

Rollei s automatskom ekspozicijom. Prvi takav model napravljen je 1960. dosta podseća na klasični Rolleiflex. Nov model iz 1962. godine ima mogućnost ručne korekcije ekspozicije. Na oba modela je objektiv Xenar 3,5/75 mm u Prontomat-S zatvaraču, koji kod modela II ima i 1/500 s kao najkraću ekspoziciju. Kolekcionarska vrednost oba modela iznosi oko 250 evra.

ROLLEICORDI

Zbog vrhunskog kvaliteta i popularnosti, Rolleiflexi su uvek "držali" visoke cene. Upravo su oni stvorili i stalno obezbeđivali interesovanje za dvooke refleksne fotoaparate srednjeg formata. Ali, njihova visoka cena činila ih je nedostupnim širokoj fotografskoj publici. Da "publika" ne odluta konkurenciji, evo utehe u vidu jednostavnijeg i jeftinijeg Rolleicorda. Između 1934. i 1962. godine napravljeni su pet modela s oznakama od I do V, u deset verzija. U odnosu na Rolleiflexe, Rolleicordi imaju daleko jednostavniju konstrukciju, jeftinije objektivne, i znatno nižu cenu. Kako su proizvedeni u velikom broju primeraka, mala im je i kolekcionarska vrednost, kreće se između 150 i 200 evra.

Menije posebno zanimljiv Rolleicord Vb koji, uz odovarajuće adaptore, može da se koristi za snimanje na čak tri tipa filma: 120, 127 i 135. I to nije sve, na ovim filmovima formati snimaka mogu biti: 6x6, 4x4, i 4x5,5 cm, kao i 28x40 i 24x36 mm. I, zbog toga, njegova kolekcionarska cena od 200 evra vredi svaku paru uloženu u kupovinu.

KOLEKCIONARSKJE POSLASTICE IZ ROLLEIA

Model F bio je najbolji, ujedno i najpoznatiji fotoapar at u fabričkom proizvodnom programu. Zbog toga se ne treba mnogo čuditi velikom broju posebnih izdanja ovog fotoaparata pravljenih u relativno malim serijama, povodom isto tako posebnih i specijalnih prilika (posvećenih nekom događaju, ličnosti ili jubileju).

No, pre ulaska u pikanterije treba pomenuti još nekoliko fotoaparata. Kako dvooki Rolleiflexi imaju fiksne objektivne, fabrika ja našla (prilično skup) izlaz u konstrukciji tele, i širokogaonog Rolleiflexa. Prvi, s objektivom Sonnar 4/135 mm, napravljen je 1959. godine, njegova kolekcionarska vrednost je 1.000 evra. Širokogaoni Rolleiflex ima objektiv Distagon 4/55 mm, izašao je dve godine kasnije i vredi duplo više.

Rolleiflex 2,8F namenjen demonstraciji ima providne površine (od pleksiglasa), napravljen je 1960. godine. Njegova kolekcionarska cena je 2.500 evra. Rolleiflex 2,8F Aurum (1980) pozlaćen je i presvučen krokodilskom kožom, a vredi oko 1.800 evra.

Model 2,8F Platin napravljen je 1984. godine u 500 primeraka, cena mu nije poznata.

Rolleiflex FX sa TTL merenjem blica, izrađen 2002. godine, presvučen krokodilskom kožom, može se naći za 2.600 evra, a Rolleiflex 2,8 FGX sa TTL merenjem blica za 1.200 evra. FGX 2,8 s oznakom Edition, napravljen povodom proslave 60 godina postojanja fabrike, nešto je skuplji, 1.600 evra. Približno istoj klasi pripadaju modeli s oznakama Newton, Expression i Expression 94, te imaju i slične cene, između 1.400 i 1.800 evra.

Rolleiflex 2,8F Gold Express 94, pozlaćen je, napravljen u samo 33 primerka, pa 7.700 evra koliko on vredi, nije baš mnogo. Nešto povoljniju cenu ima model 2,8F, napravljen 1994. u 200 primeraka, cena mu je 2.800 evra.

Rolleiflex 2,8F Japan edition (1955) proizveden je u 130 primeraka i svaki od njih košta 3.600 evra. Hiljadu komada Rolleiflexa 2,8 Rojal napravljeno je 1996. i smešteno u drvene kutije, a svaki primerak, zajedno s kutijom, vredi 2.000 evra. Rolleiflex

2,8GX s oznakom "80 years Rollei 1920" košta 2.000 evra.

I, na kraju, širokogaoni elektronski Rolleiflex 4,0 sa Super Angulonom 4/55 mm napravljen 2002. godine, presvučen krokodilskom kožom, među kolekcionarima dostiže 3.500 evra. Ako ste pomislili da je već kraj, prevarili ste se. Fotoapar at koji predstavljam da bih završio priču o dvookim Rolleiflexima jeste STUDIO ROLLEIFLEX, jedini primerak Rolleiflexa predviđen za format 9x9 centimetara, alternativno 6x9 cm. Na njemu je objektiv Tessar 4/105 mm, zatvarač je Compur s ekspozicijama između 1 i 1/250 s. Fotoapar at je napravljen kao prototip, u samo nekoliko primeraka, 1932. godine, i teško da bi se našao neko toliko bogat da bi mogao da ga kupi.

MIROSLAV NIKOLJACIĆ
miniko@sezampro.rs

U sledećem broju SLR Rolleiflex fotoaparati za filmove 120, 135, kao i fotoaparati za filmove širine 16 mm i 110 filmove.

WWW.PROLIGHTPHOTO.NET

BOWENS INTERNATIONAL Generalni zastupnik za Srbiju i Crnu Goru **Lastolite**
PRO - LIGHT d.o.o. BEOGRAD, www.prolightphoto.net; +381 11 2774 704

KOMENTATORSKI PAR IVANA & MILAN

Učestvujte i vi

Pošaljite nam vaše fotografije za rubriku Foto-komentar, napišite šta mislite o komentarima i našem radu, pošaljite nam vaše ideje kako bismo bili što bolji i vama korisniji. Broj fotografija za slanje nije ograničen, a ako imate bilo kakvu zanimljivu priču "iza fotografije", slobodno je priključite uz fotografiju i rado ćemo je objaviti. Ako vi učite od drugih, znači da i drugi mogu da nauče od vas!

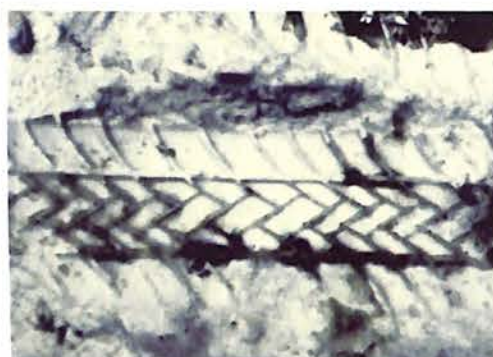
Refoto, za "Foto-komentar",
Pčinjska 17, 11000 Beograd

MARINA KRSTIĆ, JAGODINA

Marina nam je poslala skoro najmanje moguće fotografije, ali kako detalji u ovom slučaju nisu toliko važni, možemo ih pokazati. Pretpostavljam da je obrada izvedena nekim od brojnih plug-in programa koji kreiraju zanimljiv efekat: papir selotejpom zalepljen na belu podlogu. Možda je to zanimljivo na jednoj fotografiji, ali korišćenje ovakvih efekata na više fotografija ne pred-

stavlja autorov stil, već slabost prema maniru, a fotografije pretvara u stereotip. Fotografija balansiraju na ivici onoga što nazivamo digitalni art i danas je veoma popularno. Ipak, i pored svih efekata, ovakvim fotografijama nedostaje priča, nešto po čemu bi se razlikovale od ogromnog broja sličnih koje danas možemo videti svuda, a najčešće na raznim sajtovima posvećenim fotografiji.

ARHITEKTA MIROSLAV PETROVIĆ, KRUŠEVAC

Venecija, čini se, uvek je lepa, po svim vremenskim prilikama. Miroslav je lepo iskoristio sunčan dan i plavo nebo tako što je uklopio tople i hladne boje, inače komplementarne (zelenena-crvena, žuta-plava). Na taj način dobio je fotografiju kojom dominiraju boje. Ugao snimanja takođe je zanimljiv jer nam dočarava koliko su uske ulice u Veneciji. Svetlo je lepo, daje osećaj trodimenzionalnosti, tj. dobro prikazuje prostor. Sad vi

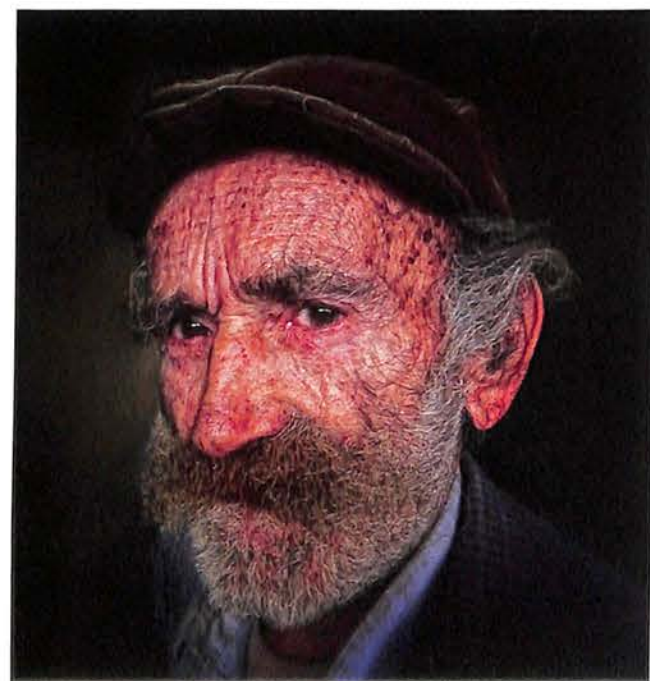
čekate jedno ali, i tu je ipak jer mi se ne dopada prvi plan fotografije, a to je deo sivog mosta koji deluje kao da je metalni i apsolutno se ne uklapa u ostatak scene. Njegove linije toliko su oštre, dominantne (pre svega, velika dijagonala ograde), da mi kvare bajkovitu predstavu ovog grada koji zaista i izgleda kao nečija fantazija, a ne realnost. Na momente deluje čak kao da je nalepljen na fotografiju.

BOŽO DRAGI PETKOVIĆ, SMEDEREVO

Retko dobijamo fotografije kvadratnog formata iz prostog razloga što danas skoro niko ne fotografiše srednjim formatom 6x6 cm. Iako kvadratni format u digitalnoj eri znači da je urađen isečak iz originalnog kadra, svakako odobravam postupak jer mi se sviđa način na koji je Božin lik uokviren granicama fotografije. Dopada mi se kolorit, iako je ten starca previše crven, sve ima gamu prirodnih zemljanih boja, pa to crvenilo malo kvari opštu hromatičnost. Dobar je i odnos oštine i neoštine iako je, čini mi se, to postignuto na-

knadno u Photoshopu. Iako više volim da sve nastane tokom fotografisanja, tj. da fotograf u trenutku odluči i izabere način snimanja, dobra upotreba mogućnosti Photoshopa može delovati prirodno i sasvim opravdano. Glavni elemenat fotografije, tzv. punktum jesu starčeve oči tj. njegov pogled koji deluje neodređeno – ne znamo da li gleda u objektiv ili tik pored. To lutanje pogleda karakteristično je za stare ljude koji često nemaju više bistre oči (od starosti). Jedino što bih, eventualno, promenila jeste sužavanje kadra tj. odsekla bih za 2 cm gornji deo iznad kape.

JOVANA ĐORDE PETROVIĆ

Jovana izgleda ne voli da bude fotografisana i ovoga puta apsolutno je u pravu. Đorđe je iskoristio blic s pozicije fotoaparata i tako izabrao najlošije moguće rešenje koje potpuno "ubija" teksturu i toliko potrebnu plastičnost, odnosno trodimenzionalnost objekata. Autori obično nakon bilo kakve kritike počnu s odbranom koja je zasnovana na lošem fotoaparatu, maloj količini svetla i nedostatku stativa, iako smo do sada nebrojeno puta pominjali najraznovrsnije metode kojima se fotoaparat može "smiriti" tokom fotografisanja i tako iskoristiti postojeće svetlo. Kadar je takođe priča za sebe i podseća na fotografije namenjene dokumentima s tačno definisanim proporcijama, to jest, odnosima veličine i pozicije lica.

VLADAN STOJANOVIĆ, BEOGRAD

Između brojnih fotografija koje je Vladan poslao, odabrao sam ovu koja ima lepu i jednostavnu priču, dobar kadar i katastrofalnu obradu. Ona se ogleda u potpunom odsustvu bilo kakvih detalja u crnim delovima. Pas je pretvoren u čistu siluetu i tu ne pomaže nikakva digitalna obrada osim "krađe" s neke slične fotografije. Gubitak detalja na snimcima možemo sprečiti pažljivim selektovanjem, čuvanjem kritičnih površina i dodavanjem kontrasta tamo gde je to potrebno i, naravno, gde je moguće. Drugi način jeste dupliranje osnovnog sloja, podešavanje kontrasta i otvaranje, tj. brisanje tamnih površina kako bi postao vidljiv sloj koji nismo dirali. Jednostavna i brza kontrola moguća je pomoću alata Levels gde pomerimo prvo beli klizač skroz levo i vidimo da li ima potpuno crnih površina, a potom crni udesno kako bismo proverili količinu eventualno "izgorelih" belina. Alat koji je posebno namenjen ovakvoj kontroli zove se Threshold i nalazi se u meniju Image>Adjustments, ali do kontrole alatom Level brže se dolazi jer postoji prečica: Ctrl+L.

NA SPAVANJU DRAGAN VELIKINAC, BIJE LJINA

Obično Milan komentariše fotografije flore i faune, ali, evo, i ja da se probam u njegovoj oblasti. Naziv fotografije govori mi da je ptica glavni motiv, tj. to što ona spava. Moram priznati da mi taj detalj ovde

nije mnogo bitan. Više mi se dopadaju svetlo i kolorit, kao i igra linija i repeticija trske koju je prekinula usnula ptica, iako moram priznati, nedovoljno definisana. Kadar je takođe dobar, mada mi smeta druga ptica u pozadini.

ŽIVOT ROMA MARINA BUGARČIĆ

Romi su uvek bili zanimljivi fotografima, posebno zbog svog srdačnog pristupa i lake komunikacije. Mislim da su najzanimljivije fotografije snimljene objektivom čuvenog Jozefa Koudelke, a kod nas su to fotografije Dragoljuba Zamurovića i mladog autora Sanje Knežević. Ono što povezuje ove autore jeste, pre svega, posvećenost fotografiji, a nakon toga spremnost da ne budu samo šetači kroz naselja i život Roma, već da im posvete mnogo više pažnje. Ovo se, na kraju, ogleda u fotografijama života onakvog kakav jeste, s bezbrojnim scenama koje je nemoguće snimiti ako ne uspete da i sami pomalo postanete Romi i živite njihovim životom, iskreno i do kraja, makar na kratko.

VATRENA OSVETA MILUTIN PAUNOVIĆ, SMED. PALANKA

Moram priznati da mi nije baš jasno ko se kome sveti, ipak, ova fotografija podsetila me je na sličnu koju smo analizirali pre nekoliko brojeva. Milutin je naišao na zapaljeno stablo i napravio fotografiju na, recimo, dokumentaran način. Problem je što se glavna stvar, a to bi svakako trebalo da bude sukob vatre i drveta, skoro i ne primećuje. U prvom trenutku kada sam pogledao fotografiju imao sam utisak da je drvo prekriveno jednom vrstom gljiva. Napomenuću još jednom da kada se nadete pred scenom koja traje i ostavlja vam vremena za kadriranje, spustite fotoaparata i osmislite dobru fotografiju. Kako je do nas stigao fajl punog kvaliteta, nije bilo teško izvući jedan od mnogo detalja koji se prosto nameću. Kako bismo vatru dodatno istakli, desaturisali smo koru drveta koja je, takođe, crvenkastih tonova i pojačali kontrast. Ipak, i dalje mi nedostaje priča, a jedna od mogućih jeste ruka sa šibicom i polovina lica u dubinskoj neošttrini s leve strane. Tada bi priča bila kompletna, a i naziv bi više odgovarao.

ULICA NIKOLA TOMOVIĆ, ZUBIN POTOK

Smisliti nešto novo nije nimalo jednostavno, ali je lako obratiti pažnju na sve ostalo prilikom fotografisanja. Mokri pločnici na kojima se ogledaju svetla grada uvek privuku pažnju fotografa, pa Nikola nije bio nikakav izuzetak. Ali, ono što je njemu promaklo jeste pravilno kadriranje, koje ima nekoliko grešaka koje najčešće nastaju kao posledica neodlučnosti autora. Ako pažljivo pogledamo fotografiju, videćemo da je kadar podeljen skoro idealno na polovine, što pogled tera da poskakuje gore-dole. Druga stvar jeste pokušaj, možda i nesvestan, da se jedan red novogodišnje rasvete postavi po sredini, što za posledicu ima zgrade na desnoj strani i njihove svetleće reklame čija belina odvlači pogled od ukrasnih lampica. Kako je ovo statičan motiv čije je snimanje moguće isplanirati (nažalost, ne i ponoviti do sledeće godine), greške su mogle biti izbegnute jednostavnom promenom položaja fotoaparata: okretanjem u vertikalnu, maksimalnim zahvatom refleksa na tlu i minimalnim ulice (negde iznad žučkastih svetala u daljini) i okretanjem ulevo. Jedino što bi još bilo potrebno jeste sačekati nekog prolaznika čija bi se silueta pojavila u razlivenim zlatnim tonovima.

MELANHOLIJA VEDRAN HARAČIĆ, TUZLA, BIH

Pretpostavljam da je melanholični deo fotografije sakriven u tami koju stvara nisko drveće i u tome što se na njoj ništa ne dešava – ali ja ga nisam pronašao. Opšti utisak kviri previše svetla i suviše velika površina neba koja je uz to i nejednako intenziteta. Mana je i nedostatak bilo kakve tačke koja bi privukla naš pogled, detalja koji bi definisao razlog snimanja. Ovako je to, nažalost, samo još jedna scena kakvu možete pronaći bilo gde kraj puta i ne može joj pomoći ni blagi sepija ton, a ni jato gačaca koje se smestilo u krošnjama. Iako je atmosfera dobra i svetlo je svakako bilo povoljno, opšti haos ne dozvoljava nam da se "krećemo" pejzažom, što je glavna uloga fotografa pri kadriranju i odlučivanju šta i kako će prikazati na fotografiji. Vreme je, nažalost, još zimsko, pa predlažem Vedranu da se vrati na isto ili slično mesto i pokuša bolje da organizuje sve što mu priroda nudi.

Predstavljamo Magnum AW Seriju

Originalna profesionalna torba datira iz 1976, a nova Magnum AW ispunjava sve zadatke: organizaciju, zaštitu i lakoću transporta profesionalne opreme.

Među prvoklasnim mogućnostima su: Vertebral Tech™ naramenica, točkići, All Weather AW Cover™ kabanica, ojačano dno, ergonomske ručke i tako dalje.

U seriji su: Magnum 200 AW, Magnum 400 AW, Magnum 650 AW. Opciona pregrada za laptop sa zaštitom ekrana od sunca samo uz najveći model.

Nagrada: EPSON STYLUS S21: BRANISLAV MARKOVIĆ, Novi Sad, "Hodnik"

JOVANA TOMAŠEVIĆ, Čačak, "Na doku"

VOJKAN GOSTILJAC, Beograd, "Jasna Warhol"

DARE PRISTOV FERJAN, Bled, Slovenija, "Svet biljaka"

PERO CREPULJA, Beograd, "Kompozicija sa poda"

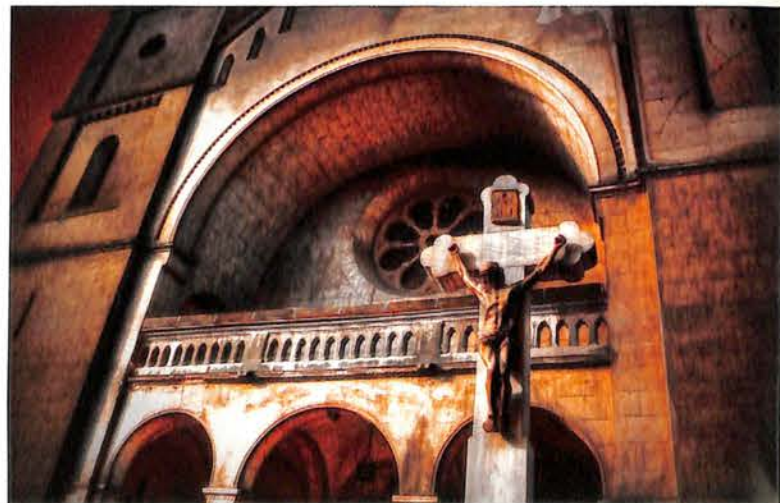

SRDAN KIŠ BICSKELI, Senta, "XX"

Praksa na delu kompozicija

ALEKSANDAR TOPIĆ, Subotica, "Alat 3"

ATTILA KŐSZÓ, Subotica, "Inri"

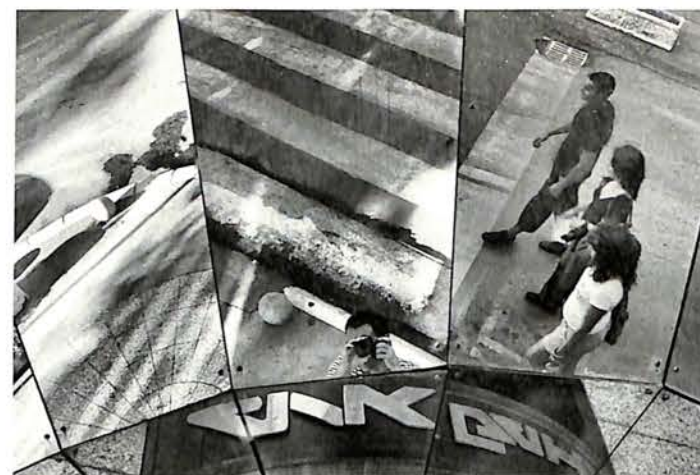
NIKOLA ANĐELIĆ, Zemun, "Kocka do kocke"

PAVLE ČALASAN, Podgorica, Crna Gora, "Katun"

GORAN SAVIC, Smederevo, "Simfonija"

IVAN ALEKSIĆ, Niš, "Aik"

TAMÁS TÓTH, Subotica, "Duke Nukem"

SPONZOR KONKURSA

BSProcessor EPSON
Zajedno možemo mnogo. EXCEED YOUR VISION

PROPOZICIJE KONKURSA:

Tema: vezana za rubriku *Praksa na delu*

Broj radova: do 10 fotografija po autoru

Tehnika: analogne i digitalne fotografije

Format: minimalno 13 x 18 cm za fotografije koje se šalju poštom (za digitalne fajlove 300 dpi). Ukoliko šaljete preko sajta, pročitajte

ograničenja na stranici za upload. Radovi moraju biti propisno obeleženi (na poleđini fotografije, kod digitalnih fajlova u File Info ili File Properties, upisati naziv fotografije, ime i prezime autora, adresu i telefon, naziv fotoaparata)

ROK ZA SLANJE: DO 15. 4. 2010.

Fotografije slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd za konkurs "Praksa na delu"

Fotografiju Ljubomira Pavkovića "Crveno i zeleno" izdvojili smo kao primer nekoga ko je ispoštovao pravila konkursa i pokazao kako je razmišljao o zadatoj temi. Deo zadatka bio je i zahtev da nam napišete koji princip ste primenili - ali to je uradilo samo nekoliko čitalaca. Ljubomir je otišao i korak dalje, instalirao je demo verziju, napravio prikaze i sve to spakovao u određene foldere.

LJUBOMIR PAVKOVIĆ, NOVI SAD, "CRVENO I ZELENO"

DUŠAN MARČETA, Novi Sad, "Haustor"

ALEKSANDAR TERZIĆ, Užice, "Kompozicija"

Autor fotografije: Boris Bajčetić

Konkurs za najbolju fotografiju na temu
PRAKSA NA DELU

UČESTVUJTE U NAGRADNOM FOTO KONKURSU "PRAKSA NA DELU" KOJI ORGANIZUJU EPSON I ČASOPIS REFOTO, UZ PODRŠKU KOMPANIJE BS PROCESOR.

Konkurs će biti otvoren do 10. novembra 2010. godine. Nakon završenog konkursa najbolji radovi će biti nagrađeni od strane Epsona i adekvatno prezentovani javnosti.

Više informacija o konkursu i propozicijama možete pronaći na www.bsprocesor.com/fotokonkurs i www.refoto.co.rs.

EPSON
EXCEED YOUR VISION

ReFoto
ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE

BSProcessor
Zajedno možemo mnogo.

NIKOLA BRANKOVIĆ, Niš, "Highlights of the shadows"

ANDREJA TOMINAC, Maribor, Slovenija, "Hanging Tre"

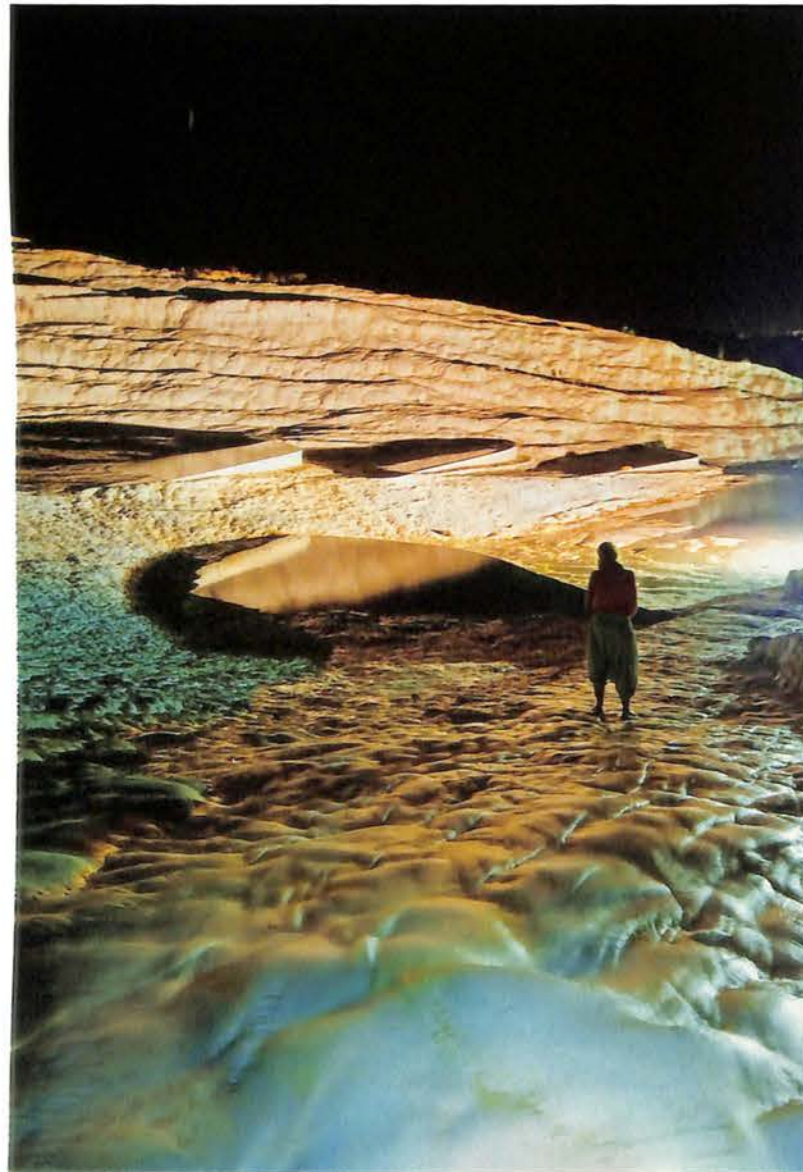

MIROSLAV NEVIDOVČIĆ, Novi Sad, "Lost hat"

MILIVOJE KRVAČAČ, Vrbas, "Živa senka"

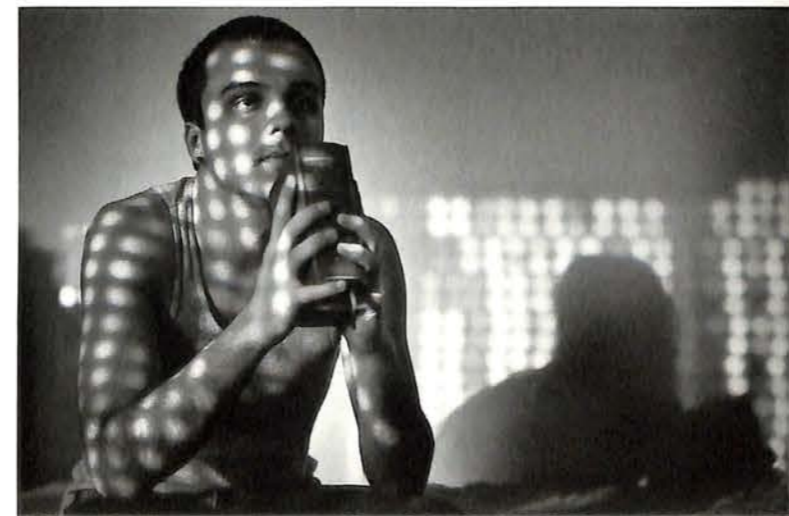
IGRA SVETLOSTI

GOCE EFTIMOV HRISTO, Skoplje, Makedonija, "Somewhere"

IVAN KRŠIĆ, Virovitica, Hrvatska, "San"

SASHO KARKAMISHEV, Bitola, Makedonija, "Say a prayer"

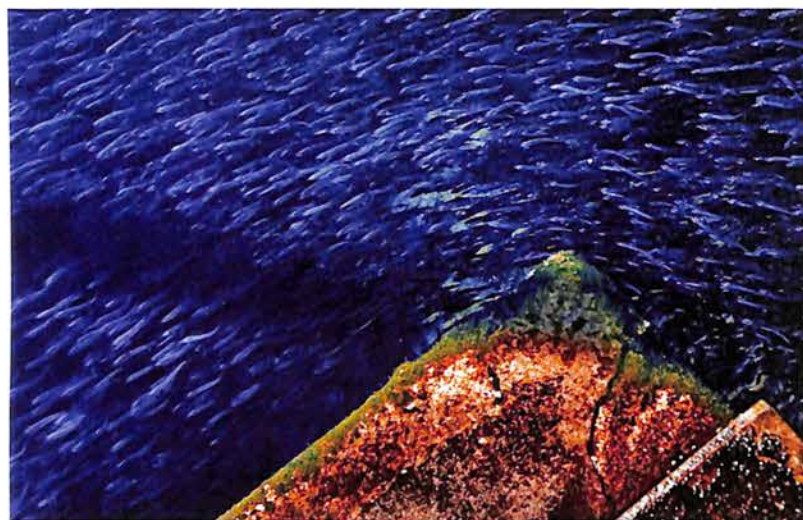
BRANISLAV MARKOVIĆ, Novi Sad, "Tata"

EL GVOJOS, Beograd, "Moć stakla"

IGOR ČVORO, Beograd, "Somewhere; Someone Knows the Words to the Song You Sing"

DARE PRISTOV FERJAN, Bled, Slovenija, "Stepenice"

ŽELJKO FERENČIĆ, Vukovar, Hrvatska, "Igra s vatrom"

GORAN BORIĆIĆ, Podgorica, Crna Gora, "Prozor želja"

SPONZOR KONKURSA

PROPOZICIJE KONKURSA:

Tema: Igra svetlosti
 Broj radova: do 10 fotografija po autoru
 Tehnika: analogne i digitalne fotografije
 Format: minimalno 13 x 18 cm za fotografije koje se šalju poštom (za digitalne fajlove 300 dpi). Ukoliko šaljete preko sajta, pročitajte ograničenja na stranici za upload
 Radovi moraju biti propisno obeleženi (na poledini fotografije, kod digitalnih fajlova u

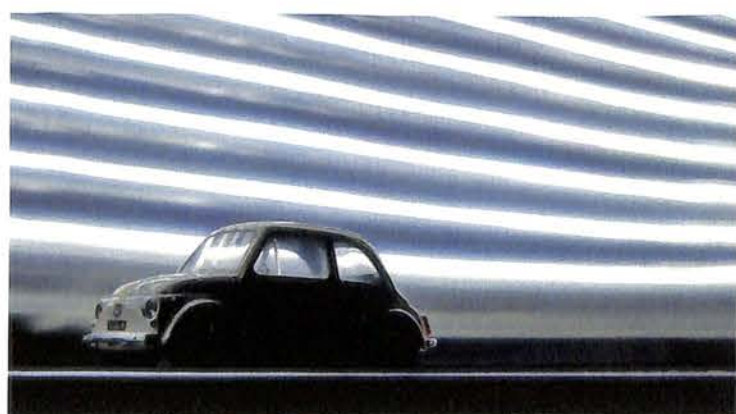
File Info ili File Properties, upisati naziv fotografije, ime i prezime autora, adresu i telefon, naziv fotoaparata)
ROK ZA SLANJE: DO 15. 4. 2010.
 Fotografije slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd za konkurs "Praksa na delu" ili poslati elektronski na adresu: www.refoto.co.rs – link Konkursi UPLOAD

MARIO GLAVIĆ, Karlovac, Hrvatska, "Na sidru"

PREDRAG PETKOVIĆ, Smederevo, "Admiral"

OLJEG DESPOTOVIĆ, Smederevo, "Under the neon light"

BLUR MAGAZINE **EUROPA**

izložba fotografija **JELENA BALIĆ**
 12.03.-04.04.2010

PUNI KRUG

POKROVITELJI: PLAN B, prizma, BOROVAC I BENCE, FOTOGRAFIJA.rs

Najveći izbor **lowepro** torbi

Nova 160 AW (crna, braon, crvena, plava)	3.690 din
Nova 170 AW (crna, braon, crvena, plava)	4.490 din
Nova 180 AW (crna, braon, crvena, plava)	5.390 din
Nova 190 AW (crna, braon, crvena, plava)	5.990 din
FastPack 100 (crna, crvena, plava)	5.990 din
FastPack 200 (crna, crvena, plava)	6.290 din
FastPack 250 (crna, crvena, plava)	6.990 din
FastPack 350 (crna, crvena, plava)	7.990 din
FlipSide 200 (crna, crvena, plava)	5.590 din
FlipSide 300 (crna, crvena, plava)	6.990 din
FlipSide 400 AW (crna, zelena)	9.990 din
Sling Shoot 100 AW (crna)	5.990 din
Sling Shoot 200 AW (crna)	6.990 din
Sling Shoot 300 AW (crna)	8.990 din
Super Trekker AW (crna)	37.990 din
Commercial AW (crna)	19.990 din
Compu Day Pack (narandžasta, zelena, siva)	6.590 din
Compu Trekker AW (crna)	11.990 din
Pro Roller 2 AW (crna)	25.990 din
Primus AW	15.990 din
Primus Minimus AW	13.990 din

Cene su sa PDV-om, zadržavamo pravo promene cena bez prethodnog obaveštenja.

Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

Prijatelj časopisa ReFoto

studio B

radio na frekvencijama
 99,1 MHz
 100,8 MHz
 105,4 MHz

FOTO STAR
 NOVI SAD - SERBIA
 BULEVAR OSLOBODENJA 49
 WWW.FOTOSTARNS.CO.RS
 064/6406331

AKCIJSKE CENE
 DSLR FOTOAPARATA
 FOTO OPREME
 I VIDEO KAMERA

Nikon SONY
Canon SIGMA
Panasonic TAMRON

BLUR
 M A G A Z I N E

photo: Oliver Valseschi

17

JEDINSTVENA PONUDA U SRBIJI!
IZABERI KOMBINACIJU I UŠTEDI

1250,00 din	1500,00 din	1750,00 din	3500,00 din	250,00 din	850,00 din	1200,00 din	1600,00 din
1000,00 din	3400,00 din	1350,00 din	2950,00 din	3300,00 din	450,00 din	2450,00 din	1300,00 din
2050,00 din	1500,00 din	3200,00 din	1650,00 din	2150,00 din	3100,00 din	950,00 din	950,00 din
1700,00 din	750,00 din	2000,00 din	2600,00 din	1950,00 din	2750,00 din	1800,00 din	1400,00 din
3250,00 din	2100,00 din	1800,00 din	3150,00 din	2900,00 din	2150,00 din	1700,00 din	500,00 din
1250,00 din	3450,00 din	2200,00 din	1450,00 din	3000,00 din	5000,00 din	3250,00 din	1550,00 din
1250,00 din	1350,00 din	3750,00 din	2700,00 din	1650,00 din	4000,00 din	2750,00 din	600,00 din
6000,00 din	1750,00 din	1750,00 din	3950,00 din	5500,00 din	1950,00 din	800,00 din	1850,00 din

SVE ZA FOTOGRAFE I VIDEOSNIMATELJE

FOTO SVET www.fotosvet.rs
 Moneta, Bulevar kralja Aleksandra 84
 011/344 84 77 • moneta93@gmail.com

pretplata@refoto.co.rs

www.refoto.co.rs

Pretplatite se na ReFoto

DOBIĆETE GRATIS ČASOPIS + POKLON PO IZBORU

- ZA SAMO **3.000 DINARA**, koliko iznosi pretplata na 12 brojeva + 1 GRATIS, dobićete vaš omiljeni časopis na kućnu adresu + poklon **LowePro Peak PX 60** (foto-torbu za kompaktni fotoaparati ili video kameru) ili poklon šolju s utisnutim ReFoto logom.
- UKOLIKO ŽELITE, možete se pretplatiti i na 6 brojeva + 1 GRATIS za samo **1.500 dinara** (bez poklona).
- Za BiH pretplata na 11 + 1 brojeva iznosi **88 km** (bez poklona)
Poštarina je uključena u cenu.

NAPOMENA: PONUDA S POKLONOM VAŽI SAMO ZA PODRUČJE SRBIJE
DOK TRAJU ZALIHE!
POKLON SALJEMO ODVOJENO OD ČASOPISA!

Šolja za kafu ili čaj s utisnutim logom časopisa

LowePro
Peak PX 60
FOTO-TORBA

NARUČITE I STARE BROJEVE ILI NAŠA DRUGA IZDANJA

■ **POVEZAN KOMPLET REFOTO** časopisa za 2004, 2006 i 2007. godinu – 2.000 din. + 160 PTT po kompletu;

■ **"ELEMENTARNA TEHNIKA FOTOGRAFIJE"** prof. Dragoljub Kažić, din. 450 + 140 PTT

■ **"DRAGOLJUB TOŠIĆ – FOTOGRAFIJE"** Foto-monografija, din. 1.500 + 180 PTT

Kupite stare brojeve

OD
125
DINARA

UPOTPUNITE SVOJU ARHIVU ČASOPISA REFOTO (BROJEVI OD 1 DO 6, 29, 43 I 45 SU RASPRODATI).
OD BROJA 7 DO 44 CENA PO KOMADU JE 125 DIN.
OD BROJA 45 DO 54 CENA PO KOMADU JE 150 DIN.
OD BROJA 55 ZNOSI 250 DIN PLUS POŠTARINA OD 60 DINARA PO KOMADU

KAKO PLATITI?

ZA SRBIJU:
UPLATNICOM KOJU POŠALJETE NA ADRESU:
STUDIO ONE, Pčinjska 15a, 11000 Beograd ili
POZOVITE 011/30-34-373 prodavnica foto-opreme, Vuka Karadžića 7a, Beograd, u kojoj možete kupiti sva ponuđena izdanja ili
FAX NA 011/7860-234 ili
POŠALJITE NAM E-MAIL NA: pretplata@refoto.co.rs

ZA BIH:
UPLATNICOM KOJU POŠALJETE NA ADRESU:
REFOT BH, Tarasa Ševčenka 1, Banja Luka ili
POZOVITE 051/324-440 REFOT BH u kojem možete kupiti sva ponuđena izdanja ili
POŠALJITE NAM E-MAIL NA: pretplata@refoto.co.rs

PRETPLATA ZA SRBIJU ZA 12 + 1 BROJEVA IZNOSI 3.000 DINARA ILI ZA 6 + 1 BROJEVA IZNOSI 1.500 DINARA (poštarina je uključena u cenu)
Kopiju uplate uz napomenu za koji ste se poklon opredelili pošaljite e-mail na: pretplata@refoto.co.rs.

TEKUĆI RAČUN (dinarske uplate) 160-328850-16 (Samo za područje Srbije)
SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.

PRETPLATA ZA BIH ZA 11 + 1 BROJEVA IZNOSI 88 KM (poštarina je uključena u cijenu)
Kopiju uplate dostaviti na faks: 051/324-445 ili poslati na adresu: REFOT BH Kralja Petra I Karadorđevića 111, Banja Luka

ŽIRO RAČUN 5520230002214998 Hypo Alpe Adria Bank, Banja Luka
SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.

PRETPLATA ZA INOSTRANSTVO (bez BiH) ZA 12 BROJEVA IZNOSI 80 EVRA
NAPOMENA: Specijalna ponuda ne važi za inostranstvo.
INSTRUCTION FOR CUSTOMER TRANSFERS IN EUR

56: Intermediary: BCITITMM	57: Account with institution: DRDBRSBG	58: Beneficiary: /RS35160005010023607637
INTESA SANPAOLO SPA MILANO, ITALY	BANCA INTESA AD, BEOGRAD MILENTIJKA POPOVIĆA 7B BEOGRAD, REPUBLIKA SRBIJA	STUDIO ONE DOO BEOGRAD.

BUDITE I VI KREATOR VAŠEG OMILJENOG ČASOPISA

POZIV ČITAOCIMA

Ako mislite da imate sjajne fotografije koje i ostatak sveta treba da vidi, informišite se za koje rubrike možete poslati fotografije i kako

KONKURSI

- Konkurs časopisa PRAKSA NA DELU;
- Konkurs s temom IGRA SVETLOSTI;

RUBRIKE

- **PUTOPIS**
Do dvadeset fotografija, kratak tekst u kojem ćete opisati vaše utiske i iskustvo koje ste stekli na putovanju. Fotografije minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.
- **U FOKUSU**
Pošaljite do tri fotografije (po jednom broju časopisa) minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.
- **FOTO-KOMENTAR**
Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

DIGITALAN FOTO-KOMENTAR

Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

INT@RNET

– Na našoj interenet-prezentaciji odredili smo prostor za veb-galeriju. Do deset fotografija, portret i kratak tekst o vama. Fotografije veličine do 500 piksela (duža strana) u rezoluciji 72 dpi, JPEG, RGB.
– Na ovoj adresi možete poslati vaše fotografije za sve konkurse:
<http://www.refoto.co.rs/prijava.php>

Kako da pošaljete fotografije

@-POŠTOM

– prikačite samo jednu fotografiju uz vaš mejl i u file info napišite ime i prezime, adresu i eventualno tehničke podatke o fotografiji;
– ograničite veličinu fotografije na 1,5 MB;

U FOKUSU, citaoci@refoto.co.rs, subject: U fokusu
FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.rs, subject: Foto-komentar
DIGITALAN FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.rs, subject: Digitalan foto-komentar

POŠTOM

Fotografije odštampane na papiru ili narezane na CD (a možete i jedno i drugo). Ako ih šalžete za više rubrika, nije potrebno da šalžete više kompaktdiskova, već ih samo rasporedite u posebne foldere i imenujte ih nazivom rubrike ili teme. **Obavezno napišite podatke na poleđini fotografije ili u fajl info (ime, prezime, adresa, kontakt, naziv rada, eventualno tehničke podatke)**. Pažljivo ih upakujte (najbolje u kovertu s vazdušnim jastucima) ili ih dodatno ojačajte kartonom.
Adresa je ZA REFOTO, Studio One, Pčinjska 15a, 11 000 Beograd.

U NOVOM BROJU 70, MAJ, 2010

TEMA BROJA – PRIRODA

• Portfolio
Predstavićemo vam izuzetne fotografije koje su snimili članovi mađarskog udruženja fotografa prirode koje je jedno do najaktivnijih i najuspešnijih u Evropi

• Praksa na delu
Verovali ili ne, postoji tema koju smo, jednom davno, samo "dotakli", a to je snimanje cveća. Proleće je tu, priroda se budi, a lepota cveća uvek je neiscrpna inspiracija i veoma kreativan motiv

• Putopis
Naš čitalac Milivoje Krvavac, po struci biolog, odvešće vas na ekskluzivno putovanje do ostrva gde trenutno egzistira najprimitivnija i najizolovanija ljudska zajednica na planeti, od kojih jedno pleme, iako zvuči neverovatno, još uvek ne koristi vatru.

• Foto-škola
Ljubomir Zlatanović osvrnuo se na jedan, ne tako star, sistem u fotoaparatu koji se, danas, svim fotografima podrazumeva. To je autofokusni sistem.
• Digitalna foto-škola
Drugi deo priče o slojevima baviće se mogućnošću nedestruktivne obrade fotografija uz pomoć "pametnih" slojeva

CANON EOS 550D
"Canon" u ponudi uvek ima napredan D-SLR fotoaparati namenjen amaterima i početnicima s puno novih mogućnosti. Ima CMOS sensor s rezolucijom od 18 miliona piksela, može da snima video u punom HD kvalitetu, ima bolji autofokus.

OLYMPUS E-PL1
Za one koji su se žalili da su prethodna dva Pen modela skupa, "Olympus" je ponudio i treći. Ima istu rezoluciju i većinu drugih mogućnosti kao prethodna dva, a dobio je i ugrađeni blic. Po čemu se onda razlikuje ovaj Pen nemenjen širokim narodnim masama?

SAMSUNG NX10
I "Samsung" ima novi kompaktni fotoaparati s izmenjivim objektivima i APS-C veličinom senzora rezolucije 14,6 miliona piksela. NX10 liči na D-SLR fotoaparati, ali nema ogledalo već elektronsko tražilo i glavna konkurencija mu je Micro 4/3 sistem, a proverićemo po čemu se razlikuje od D-SLR fotoaparata.

